

A B A C S - K I S K U N M E G Y E I
N E M Z E T I S É G E K M A I H E L Y Z E T E

BÖLCSESZDOKTORI DISSZERTÁCIÓ

Készítette: SARKÖZI LÁSZLÓ

K e c s k e m é t

1977

T a r t a l o m j e g y z é k

Bevezetés

I

A nemzetiségek száma és területi megoszlása a megyében

- 1./ A megye sajátosságai és jellemző vonásai
- 2./ A nemzetiségek száma, a számbavétel kritériumai és módszere
- 3./ A nemzetiségek területi megoszlása, számuk és arányuk

II

A nemzetiségi községek gazdálkodása, gazdasági tevékenységük

- 1./ A nemzetiségek a népgazdaság különböző területein
- 2./ Ipar, ipari tevékenység és foglalkoztatás a nemzetiségi községekben
- 3./ A nemzetiségi községek mezőgazdasága és helye a megye ellátásában

III

A nemzetiségek művelődése, oktatása, kulturája és közművelődése, a megye nemzetiségi falvaiban

- 1./ A nemzetiségek műveltsége, iskolázottsága
- 2./ A nemzetiségi közoktatás és nemzetiségi nyelv
 - a./ az óvodai nemzetiségi nyelvoktatás
 - b./ az iskolai nemzetiségi nyelvoktatás
 - c./ közép- és felsőfoku nemzetiségi közoktatás a megyében
 - d./ a nemzetiségi pedagógusok és továbbképzésük
- 3./ A nemzetiségi közművelődés
 - a./ A nemzetiségi közművelődés területei, formái
 - nemzetiségi klubok
 - nemzetiségi kulturcsoportok öntevékeny együttesek
 - honismereti és diszitő szakkör
 - b./ közművelődési intézmények
 - TIT Bács-Kiskun megyei Nemzetiségi Szakosztálya
 - Nemzetiségi bázis és letéti könyvtárak
 - Művelődési házak, központok

Befejezés

Jegyzetek

Bibliográfia

Függelék és mellékletek

B e v e z e t é s

Bács-Kiskun megye a többnemzetiségű megyék közé tartozik. Területén a magyarok mellett németek, délszlávok, /bunyevácok, sokácok, rácok/ és szlovákok is laknak.

Országos szinten - az 1970-es népszámlálást alapul véve - Baranya és Békés megye után következik. Tehát a nemzetiség lakta megyék között a harmadik helyen áll /1/.

Nemzetiségei már évszázadok óta lakják a területet. Németország, Szlovákia és a déli szomszéd, a mai Jugoszlávia területén volt őshazájuk. Néhány németlakta község most Ünnepele településük 200, 250. évfordulóját.

Életükkel, kulturájukkal, szokásukkal és nem utolsósorban társadalmi helyükkel, szerepükkel, különösen a felszabadulás előtt sokan foglalkoztak.

Megyei, községi monográfiák, tanulmányok jelentek meg, amelyek a maguk ideológiai töltésével értékelték a megye nemzetiségeinek életét /2/.

1945 után, majdnem 2 évtizedig, megyénk nemzetiségeiről, életéről és szokásairól kevesen írtak.

Alapos felmérő munka csak az MSZMP KB 1958-as és 1968-as határozatai után kezdődött.

Az MSZMP megyei PB, a megyei, járási és községi tanácsok is csak ezután tűzték napirendre a nemzetiségekkel kapcsolatos kérdéseket. Határozatok, intézkedések születtek, a nemzetiségi nyelv, kultúra stb. biztosításáról.

A legfrissebb dokumentum a Megyei Tanács 1975. márciusi ülésén született /51/1975/, amely a legfontosabb mai és távlati feladatokat tartalmazza.

A nemzetiségi szövetségek meghatározott időben saját hatáskörükben, 2-3 évenként tűzik napirendre a megyében élő nemzetiségek ügyét /3/.

Kollektív kutatócsoport 1973 óta foglalkozik részben a nemzetiségi kérdéssel. Munkáját „Észak-Bácska Monográfia” címmel tette közzé.

Megyei csoportokon kívül vagy velük együttműködve, a rádió - a tv és a sajtó is írt, vagy közvetítést adott megyénk nemzetiségeinek életéről.

Megemlítem a garaiak és a hercegszántóiak tv-szereplését, Márz László „Megbékélés” című dokumentumjátékát, amely Csá - voly nemzetiségi faluk életével foglalkozik.

E dokumentumjáték 1976-ban Bolognában megrendezett „Prix Italia” nemzetközi rádiós fesztiválon a Sajtó díját nyerte el.

A zsüri döntését a következőkkel indokolja: „Az a falu, amelyről a darab szól, nemzetiségi ellentéteiről volt híres évszázadokon keresztül, mert magyarokon kívül bunyevácok és svábok lakják. És ezek az ellentétek az utóbbi évek politikai és szociális változásainak köszönhetően oldottak meg, és így békült össze a 3 nemzetiség” /4/.

Megyei szinten csak 2 egyéni kutató foglalkozik a megye nemzetiségeivel. Rajtuk kívül még Varga Mihály újságíró vizsgálja a nemzetiségek múltját. 1945-ig terjedő kéziratos tanul-

mánya a Megyei Tanács és a Hazafias Népfront által kiírt pályázaton 3. helyezést ért el /1976/.

Az 1945 utáni időkkel, a párt- és tanács-dokumentumokon kívül csak én foglalkozom.

Elsősorban „a nagy népvándorlások” /az 1944-45-ös kivándorlás, disszidálás, az 1947-es ki- és betelepítések/ által indított nemzetiségi mozgás, a nemzetiségek számának megállapítása, a számbavétel kritériumai és módszerei érdekelnek.

E tanulmányban a fent említett kérdések és az ezekhez kapcsolódó kérdések és területek 2 éves kutatását, tanulmányozását próbálom összefoglalni, a kapott eredményt bemutatni.

A munkát 3 részre osztom:

az első részben a nemzetiségek számával és területi megoszlásával,

a második részben a nemzetiségi közösségek gazdálkodásával, gazdasági tevékenységével,

a harmadik részben a nemzetiségek közművelődésével foglalkozom.

20 nemzetiségi község /ebből 9-é részletesen/ adatai és eredményei szerepelnek e tanulmányban. A részletesen vizsgált 9 község a következő: Egcsbokod, Bátya, Császártöltés, Dusnok, Felsőszentiván, Hajós, Harta és Nemesnádudvar.

A felsorolt községek adatait a függelékben pontosan közlöm.

A munka elindításához Csatári Déniel Tanár Elvtárs /a Szege-di Tudományegyetem legújabbkori egyetemes történelmi tanszék vezetője/ adta meg az első lépést.

Érdeklődésemet pedig Dr. Hoóz István tanár /a Budapesti Közgazdasági Egyetem Pécsi Tagozatának vezetője/ által irányított és befejezett munka keltette fel.

Többéves munkámban hű segitőtársaim voltak tanítványaim, néhány megyei és községi tanácsvezető, akiknek ez uton mondok köszönetet.

I. fejezet

A nemzetiségek száma és területi megoszlása Bács-Kiskun
megyében

1./ A megye sajátosságai és jellemzői:

A Duna-Tisza között nagyobb részben elfoglaló Bács-Kiskun megye az ország déli peremén foglal helyet.

Északon : Pest, keleten Csongrád megye, nyugaton a Duna és délen Jugoszlávia határolja.

Természetföldrajzilag három tájra osztható:

a./ A Duna-Tisza közti homokhátság

b./ A Dunamellék /a solti és a bajai síksággal/

c./ A bácskai lösztábla /1/ /lásd a mellékelt térkép/

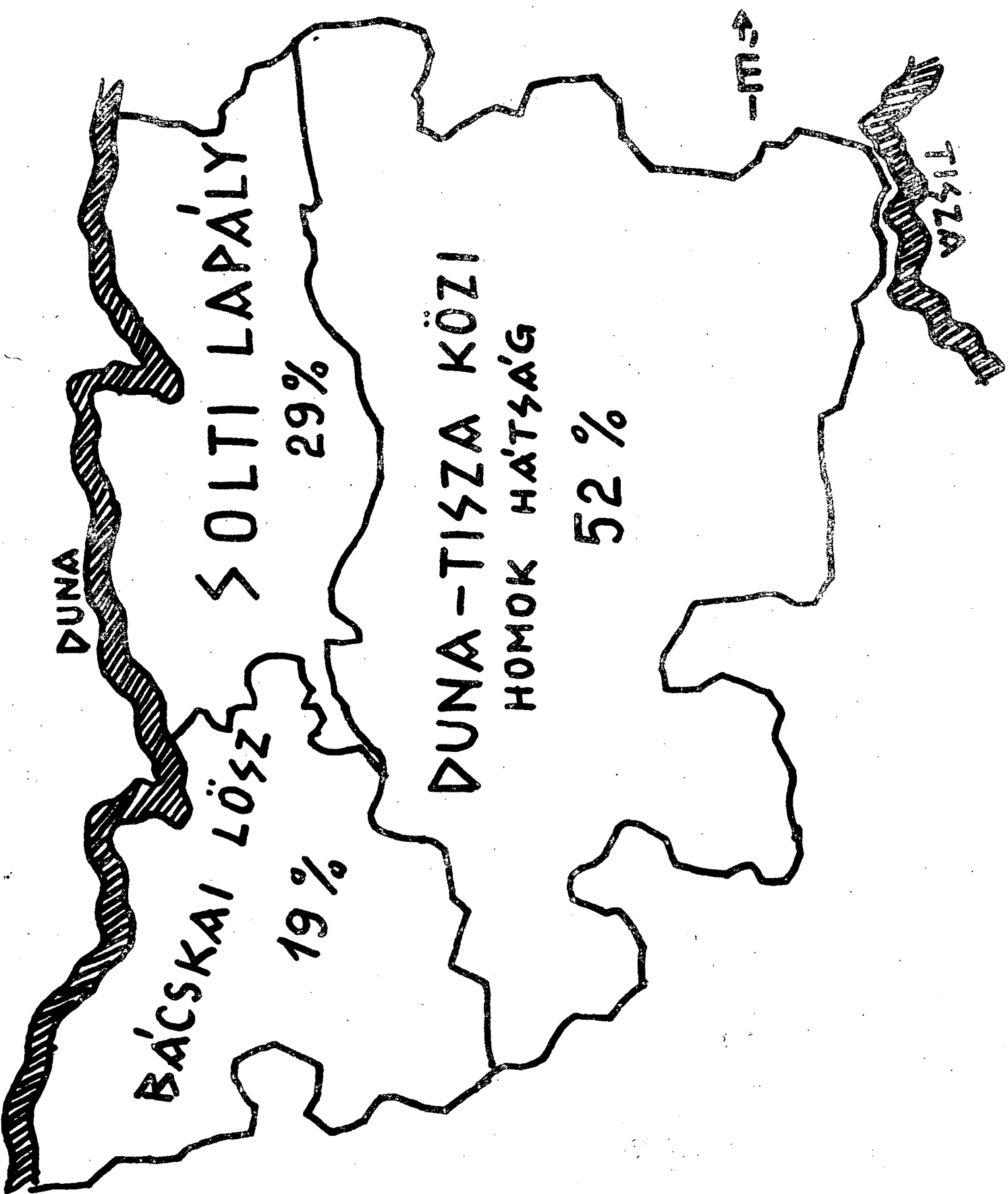
A homokhátság 52, a Dunamellék 29, a bácskai lösztábla 19 %-a a megye területének /2/.

Éghajlata szélsőséges határok között mozog. Nagy az eltérés a megye északi és déli területe között.

Évi csapadéka 550-600 mm. Sok a napfényes órák száma, amely meghaladja az évi 2 050 órát is. Kedvező a tenyészidőre jutó hősszeg, amely 3 200- 3 300 C° között változik /3/.

Ipara csak az elmúlt 5 évben /1970-75/ fejlődött városai-ban /Kecskemét, Baja, Kiskunfélegyháza, Kiskunhalas stb./ vagy nagyobb községeiben /Bácsalmás, stb./ /4/.

Községei továbbra is megtartották mezőgazdasági jellegüket. A 3 tájegységnek megfelelő kulturát alakítottak ki, amelyet épolnak, gyarapítanak és fejlesztenek ma is.

A bácskai körzet termelésére a buza, a kukorica, egyes ipari növények, valamint a fejlett sertés- és szarvasmarhatenyésztés a jellemző.

A dunamenti körzetben a gabona mellett a fűszerpaprika és egyéb zöldség, az olajosmagvak és az állattenyésztés a domináló.

A homokhátsági területén a kertészeti kultúrán kívül a szarvasmarha, a baromfi és a fejlődő juhtenyésztés meghatározó jelentőségű /5/.

Bács- Kiskun megye az ország 9 %-át foglalja el, 8367 km² területtel az ország legnagyobb megyéje. Lakossága az ország népességének 5-6 %-a. Népsűrűsége 67,4 km², amely jóval az országos átlag /112,1 / alatt van.

Lakosainak száma /1976. január 1./ 569,600 fő.

Ebből:	városlakó:	226 200 fő	39,7 %
	községekben:	343 400 "	60,3 %
	Összesen:	569 600 fő	100 % /6/

A megye lakónépességének megoszlása településtípusonként a következő:

Megnevezés	Lakónépesség 1000 főben		megoszlás %-ban	
	1971 I.1.	1976 I.1.	1971 I.1.	1976 I.1.
Városok	213,2	226,2	37,6	39,7
Községekben	353,7	343,4	62,4	60,3
Összesen:	566,9	569,6	100 %	100 %

Közigazgatási határa 1950-ben alakult ki, ami azonban nem

II. sz. melléklet

A megye lakónépességének alakulása és
településtípusonkénti megoszlása /7/.

Települések megnevezése	Lakónépesség 1000 főben			Megoszlás %-ban		
	1971.	1976.	1981.	1971.	1976.	1981.
	I.1.	I.1.	I.1.	I.1.	I.1.	I.1.
Felsőfoku közp. Kecskemét	82,2	91,7	98,0	14,5	16,1	17,1
Részleges felső- foku közp. Baja	35,5	37,9	41,1	6,3	6,7	7,2
Középfoku közp. Össz:	103,4	104,8	109,9	18,2	18,4	19,2
ebből: Kalocsa	16,5	18,3	19,3	2,9	3,2	3,3
Kiskőrös ^x	14,0	14,6	14,7	2,5	2,6	2,6
Kkfháza	35,4	35,5	36,5	6,2	6,2	6,4
Kiskunha- las	29,6	28,2	31,0	5,2	5,0	5,4
Kunszent- miklós	7,9	8,2	8,4	1,4	1,4	1,5
Részleges középfo- ku központ Bácsalmás	8,8	8,7	9,0	1,6	1,5	1,6
Alsófoku közpon- tok	218,4	223,3	227,6	38,5	39,2	39,8
Egyéb települé- sek	118,6	103,2	86,5	20,9	18,1	15,1
Megye összesen:	566,9	569,6	572,1	100,0	100,0	100,0
Ebből városok összesen:	213,2	226,2	240,6	37,6	39,7	42,1
községek összesen:	353,7	343,4	331,5	62,4	60,3	57,9

X Kiskőrös 1973. január 1. óta város, népessége az összehasonlít-
hatóság céljából 1971. jan. 1-én is a városok között szerepel.

szüntette meg^a korábbi földrajzi, gazdasági és etnikai különbségeket, amely^s sajátos arculatot kölcsönöznek a megyének.

Jellemző sajátosságai:

- a./ A homokhátság negyvenezer tanyája
- b./ A külterületi és tanyai lakosság 140 000-es tömege
- c./ A szétszórt településszerkezet
- d./ A késői iparosítás
- e./ A mezőgazdaság domináló jellege

Tanulmányunk szempontjából kiemelt sajátossággként említem, hogy a megye lakossága több nemzetiséghez tartozik.

A magyarok mellett megtalálható, különösen a bácskai körzetben és a Duna mellékén a német, a délszláv /sokác, bunyevác, rác/ és a szlovák lakosság.

Számukat a népszámlálások vagy becslések alapján tartják nyilván.

A megyében élő nemzetiségek számbavételével, demográfiai alakulásával a népszámlálásokon kívül még senki sem foglalkozott a felszabadulás óta. A megjelent munkák, /Hatvani: Szent Istvántól Felsőszentivánig/, tanulmányok, /Varga Mihály: Nemzetiségek a megyében kézirat / monográfiák, /Észak-Bácska monográfia, Budapest 1972. Mezőgazdasági Kiadó/ elfogadták a statisztikai adatokat vagy becsléseket, de mindegyik hozzátette, hogy nem bizonyos, hogy fedik a valóságot.

„A terület nemzetiségi összetételét megállapítani nagyon nehéz. /írja az Észak-Bácska monográfia/. Az emberek nyi-

latkozatait - pl. népszámlálásnál - nem lehet egyértelműen elfogadni. Feltehetően valamivel magasabb a nemzetiségek arányszáma, mint amit a népszámlálás alapján a statisztika kimutat. A különböző összeírások alapján úgy ítélhető meg, hogy a lakosság 76 %-a magyar, 14 %-a délszláv, 10 %-a német nemzetiség". /8/

2./ A nemzetiségek száma, a számbavétel kritériumai és módszere

Az MSZMP politikai irányelve, hogy nemzetiségi politikánkat nem a nemzetiségek száma, hanem azok a társadalmi politikai koncepciók határozzák meg, amelyek a lenini nemzetiségi politikából fakadnak.

„A szocialista nemzetiségi politikát /olvashatjuk az MSZMP KB. mellett működő kulturpolitikai munkaközösség állásfoglalásában/ azonban olyan elvi kérdésnek tekintjük, amely nem lehet függvénye a nemzetiségi lakosság számának, ezért a marxizmus-leninizmus nemzetiség politika alapelveit teljes mértékben saját szocialista államunkra, saját nemzetiségi politikánkra is vonatkoztatjuk”. /9/

Hazánkban a nemzetiségi kérdés tehát összetársadalmi, a szocializmus építésének egyetemes feladataival összhangban nyer megoldást.

Az eszmei - politikai állásfoglalás mellett azonban a végrehajtás, a megvalósítás szükségszerűen veti fel a nemzetiségek számával, számszerű meghatározásával és számbavételével kapcsolatos kérdéseket. Ez az igény országos, de megyei szinten is jelentkezik.

Herczeg Ferenc erről a következőket írja:

„A párt politikájának, a törvényes rendelkezéseknek csak akkor lehet érvényt szerezni, vagy alkalmazásuk feltételeit megteremtteni, ha országosan és területenként ismerjük a jogosultak számát, életkor, foglalkozás, iskolai végzettség, stb. szerinti megoszlását”. /10/

A nemzetiségek számbavételéről, a számbavétel fontosságáról és nehézségeiről olvashatunk Dr. Hoóz István tanulmányában is.

" A nemzetiségi hovatartozás megállapítására a népszámlálások alkalmával mindig törekedtek, de a többféle módon feltett kérdések - anyanyelve milyen nyelven beszél, milyen nemzetiségűnek vallja magát - nem tudták biztosítani a nemzetiségek tényleges számának megállapítását, mert a bevallást különböző tényezők mindig befolyásolták. Mivel az érdekeltek bevallása alapján a nemzetiségek számát és megoszlását reálisan megállapítani nem lehet, más módszert kerestünk. A megyei Párt VB határozatának megfelelően a Megyei Tanács VB Baranyában élő nemzetiségek demográfiai vizsgálatát határozta el." /11/

A vizsgálat eredményét a Megyei Tanács 1974. november 11-i ülésén megtárgyalta és eredményesnek mondta.

Takács Gyula VB helyettes a felmérésről a következőket mondja:

"Ennek alapján megbízható módon tudjuk megállapítani a megyei nemzetiségi lakosságának számát." /12/

Ilyen és ehhez hasonló munkát végeztek Tolnában, Komárom és Pest megyében is.

Bács-Kiskun megyében is felvetődött a nemzetiségi lakosság valóságos létszámáról szóló adatok nagyfokú bizonytalansága, amely a nemzetiségekkel kapcsolatos politikai munkát nehezíti /13/.

A megyében olyan jellegű felmérés, mint Baranyában, - amely a nemzetiségek számát, demográfiai helyzetét vizsgálja - még nem volt. A nemzetiségek létszámát a statisztikai hivatal jelentése vagy a társadalmi szervek becslése alapján állapították meg, illetve fogadták el.

A hivatalos jelentés és a becslés között lényeges eltérés mutatkozik. A legfrissebb statisztika az 1970-es népszámlálás alapján jött létre, míg a becslés 1975. szeptember 30-i állapotokat tükröz /14/.

A nemzetiségi közművelődés helyzete a bajai járásban c. előterjesztésben a legutóbbi becslés alapján a következőképpen alakult a járás nemzetiségi megoszlása.

Szám	Község	délszláv	német	összesen
1.	Bácsalmás	25	12	37
2.	Bácsbokod	14	27	41
3.	Felsőszentiván	30	2	32
4.	Katymár	27	14	41
5.	Csávoly	25	20	45
6.	Csátalja	-	32	32
7.	Hercegszántó	40	-	40
8.	Gara	35	20	55
9.	Nemesnédudvar	-	60	60
10.	Mátételke	-	-	-
11.	Vaskút	8	39	47

A becslés alapján a nemzetiségek létszáma a 11 községben

15 969 fő. Az így kapott eredmény 6 252 fővel több, mint az 1970-es népszámlálás által kimutatott létszám, amely 9 717 fő és az egész megye német, délszláv és szlovák nemzetiségét magában foglalja /15/.

Megyei szinten 40 000-re becsülik a nemzetiségek számát, ami kitűnik a Megyei Tanács már említett jelentéséből is.

"Megyénkben becslések szerint kb 40 000 fő,
a lakosság 7,2 %-a tekinthető nemzetiséginek,
írja a jelentés " /16/.

Láthatjuk, hogy a két adat lényeges eltérést mutat. A becslés által kapott eredmény és a statisztikai kimutatás között 3- 4-szeres a különbség.

Miből adódik a differencia ? Hogyan ? Miképp lehetne a nemzetiségek megközelítően pontos létszámát megállapítani ? Ezek és ehhez hasonló gondolatok foglalkoztattak a megyei statisztikát és a Megyei Tanács jelentését tanulmányozva.

A baranyai példát alapul véve úgy határoztam, hogy megpróbálom a Bács-Kiskun megyében élő nemzetiségek számbavételét elvégezni.

A megyében élő nemzetiségek helyzetéről, létszámáról a XIX. század 80-as éveitől vannak adataink. Ezek a nemzetiségek nyilvántartását és számbavételét mindig az anyanyelv alapján említik. Ezt a formát csak az 1941-es népszámlálás módosítja, még pedig úgy, hogy az anyanyelv mellett megkérdezi a nemzetiségi hovatartozást is. Tehát az 1941-es össze-

írásnál már a számbavétel bípolaris, amely egy objektív - viszonylag könnyen ellenőrizhető - és egy szubjektív tényezőtől áll.

Vizsgáljuk meg, - vegyük alapul az 1941-es adatokat - a megyében található és nyilvántartott 20 nemzetiségi község és 2 város adatait.

Az anyanyelvi besorolás szerint /1941/ a következő képet kapjuk:

Név,telep város	jelenlévő összes népesség	magyar	német	dél- székv	szlovák	egyéb
Községek	79 916	32 237	38 010	8 285	1058	
Városok	45 184	41 328	2 323	1 082	144	
Összesen:	125 100	73 565	40 333	9 367	1202	633

A nemzetiségek anyanyelv szerinti megoszlása nemzetiségi közsé-
genként az 1941-es népszámláláskor.

Község	Jelenlévő össz népesség	A n y a n y e l v							
		magyar	%	német	%	dél- szláv	%	szlo- vák	%
Bács- almás	13 310	5 311	39,9	6870	51,6	1116	8,4	2	
Csikéria	2 050	1 164	56,8	390	19	493	24,-	1	
Katymár	4 992	1 183	23,7	2470	49,5	1335	26,7	-	
Kunbaja	2 920	516	17,7	2385	81,7	19	0,6	-	
Mátételke	893	793	88,8	40	4,5	59	6,6	-	
Bácsbóköz	4 262	2 148	50,4	1531	35,9	576	13,5	1	
Csátalja	2 758	312	11,3	2415	87,6	28	1,-	-	
Csévoly	3 253	916	28,2	1863	57,2	472	14,5	-	
Felső- sztyván	2 849	1 840	64,6	391	13,7	616	21,6	-	
Gara	4 473	716	16,-	2709	60,-	1047	23,4	-	
Szántó	3 493	2 073	59,5	81	2,3	1328	30,-	-	
Vaskút	4 705	638	13,6	3846	81,7	218	4,6	-	
Baja	32 309	28 626	88,7	2364	7,1	1082	3,4	70	
Dunaegy- háza	1 813	980	54,1	7	0,4	-	-	826	45,5
Harta	5 815	2 181	37,5	3574	61,5	-	-	-	
Bátya	3 555	3 553	99,1	-	-	1	-	-	
Dusnok	3 456	2 485	71,9	6	0,2	963	27,9	-	
Hajós	5 311	1 062	20,-	4246	79,9	2	-	-	
Miske	2 813	2 787	99,1	10	0,4	2	-	14	0,5
Nemesná- udvar	3 097	532	17,2	2555	82,5	9	0,3	-	
Császár- töltés	3 670	1 047	28,5	2621	71,4	1	-	-	
Kiskőrös	1 875	12 702	98,6	19	0,2	-	-	144	1,1
Összesen	125,100	73 565		40,333		9,367		1,058	

A táblázatból kitűnik, hogy 1941-ben az anyanyelvi besorolás alapján a nemzetiségek a következő arányban találhatók a megye területén:

A németek 32,24 %
a délszlávok 7,47 %
a szlovákok 0,96 %
az egyéb nemzetiségekhez tartozó 0,53 %-lék.

A magyarok 58,80 %-ot alkotnak.

Tehát, ha csak az anyanyelvet tekintem a nemzetiséghez, illetve a nemzetiségekhez való besorolás alapjául, akkor - az 1941-es adatok szerint - a vizsgált 20 község és 2 város összlakosságának 41,20 %-át nemzetiséginek tarthatom. Azonban ha azt is figyelembe veszem, hogy a községekben 84, a városokban 99, az összlakosság 89 %-a beszéli anyanyelvén túl a magyart is, mindjárt más összetételt kapok. Az 1941-es népszámlálás szerint a magyarul tudó lakosok száma a következő:

Név	fő	%	
Községekben	67 149	84	
Városokban	44 783	99	
Összesen:	111 932	89	/18/

Felvetődik a kérdés, helyes-e csak az anyanyelvi besorolást alapul venni a nemzetiségek létszámának megállapításánál, amikor az uralkodó nemzet nyelvét 89-99 %-ban beszélik.

A magyarul tudók száma és aránya nemzetiségi községenként az 1941-es népszámláláskor.

község	magyar %-ban magyarul tud	%-os arány	
Bácsalmás	59	12 095	90,9
Bácsberekod	79,7	4 168	97,8
Bátya	99,9	3 555	100
Császántöltés	76,4	3 243	88,4
Csátalja	18	1 553	56,3
Csávoly	53,3	2 692	82,8
Csikéria	83,7	1 968	96
Dunaegyháza	99,5	1 776	98
Dusnok	99,1	3 290	95,2
Fel sőszentiván	88,1	2 786	97,8
Gara	48,6	2 969	66,4
Hajós	37,5	3 857	72,6
Harta	76,7	5 309	91,3
Hercegszántó	78,9	3 183	91,1
Katymár	61,3	4 005	80,2
Kunbaja	30,4	1 772	60,7
Mátételke	97,6	880	98,6
Miske	99,7	2 813	100
Nemesnádudvar	41,6	2 150	69,4
Vaskut	31,1	3 885	65,6

Anyanyelvének vallhatja az egyiket, a másikat is. Az egy nyelvet beszélőknél teljes pontossággal eldönthetem a nemzetiségi hovatartozást. Az anyanyelv egyenlő a nemzeti vagy a nemzetiségi érzéssel. A két nyelvet beszélőknél ez a tényező nem, vagy nem mindig esik egybe.

Érdekes eredmény mutatható ki a nemzetiséghez való tartozás vagy vállalás kérdésében is.

Az 1941-es népszámlálás szerint az összeírtak 75,56 %-a vallotta magát magyarnak, 22,59 %-a németnek, 1,16 %-a délszlávnak, 0,69 %-a szlováknak és 1 %-a egyéb nemzetiséginek.

Ezt a következő táblázattal szemléltetem.

N é v	n e m z e t i s é g				
	magyar	német	délszláv	szlovák	egyéb
	fő	fő	fő	fő	fő
Községek	51 040	26 900	1 389	4	-
Városok	43 565	1 282	69	16	-
Összesen:	94 605	28 272	1 458	20	745 /19/

Ha összehasonlítom az anyanyelvi besorolást a nemzetiségi hovatartozással vagy vállalással, lényeges eltérést tapasztalok a két tényező között.

Az anyanyelvi besorolás szerint 41,20, a nemzetiségi hovatartozás alapján már csak 24,44 % a nemzetiségi lakosság száma.

Vajon a két szám /50 902, 30 350/ vagy /41,20 % 24,44 %/ közül melyiket tekintsem autentikusnak, hisz mindkét esetben ugyanazok a személyek vallottak anyanyelvükről, nemzetiségükéről ?

A nemzetiségek száma nemzetiség vállalás szerint községenként
1941-es népszámláláskor

Község neve	magyar	német	délszláv	szlovák
Bácsalmás	7 849	5 253	202	-
Bácsbokod	3 396	857	5	-
Bátya	3 350	2	-	-
Császártöltés	2 803	866	-	-
Csátalja	496	2 237	24	-
Csávoly	1 735	1 466	50	-
Csikéria	1 716	307	24	-
Dunaegyháza	1 804	5	-	4
Dusnok	3 424	-	-	-
Felsőszentiván	2 509	172	167	-
Gara	2 175	2 207	91	-
Hajós	1 989	3 321	-	-
Harta	4 458	1 347	-	-
Hercegszántó	2 755	40	697	-
Katymár	3 063	1 846	83	-
Kunbaja	889	2 031	-	-
Mátételke	872	18	2	-
Miske	2 806	6	1	-
Nemesnádudvar	1 288	1 809	-	-
Vaskút	1 463	3 200	41	-

Mik azok a tényezők, amelyek determinálják ugyanazon személyek álláspontját, nemzetiségi hovatartozásukat illetően.

Dr. Hoóz István erről a következőket írja:

„Mivel a nyelvtudás meghatározása objektív alapon történik - még akkor is, ha fokozatai vannak - az egy nyelvű népességnél az anyanyelv jelentette egyben a nemzetiséget is. Amint azonban kezdett a két - vagy többnyelvűség elterjedni a nemzetiséghez tartozó népességeknél is - vagyis, amikor már egyenlően vagy csaknem egyenlően beszélték felmenőik nyelvét és a magyar nyelvet - a népszámlálás alkalmával bevallott nyelvnek korábbi egyértelműen minősítő funkciója megszűnt. Kelet-Európa országaiban már a múltban és a jelenben is eléggé általános jelenség az, hogy a nemzeti vagy nemzetiségi érzés nem azonos az anyanyelvvel” /20/.

A felszabadulás után tartott népszámlálások, összeírások a nemzetiségek számának hullámlását s általában csökkenését mutatják.

Az 1949-es 3 108 /21/, az 1960-as 13 467 /22/ az 1970-es 11 414 fő nemzetiséget tart nyilván /23/

Az 1941-es népszámláláshoz képest mindhárom esetben - többszörös csökkenést találunk. Az 1947-ben történt kitelepítések bizonyos foku magyarizációt adnak az „apadásra”, de ilyen nagymérvű kitelepítés nem történt a megyében.

A nemzetiségek száma és %-os aránya az 1949-es népszámláláskor

anyanyelv	népesség	ferfi	nő	%
magyar	531 757	231 726	300 025	90,1
szlovák	54	23	31	-
német	350	143	216	0,1
délszláv	2 695	1 243	1 443	0,7

Az 1960. évi népszámláláskor anyanyelv és nyelvismeret szerint nyilvántartott nemzetiségek Bács-Kiskun megyében :

német	7 548
délszláv	5 762
szlovák	<u>157</u>
Összesen:	13 467 fő

A nemzetiségek megoszlása az 1970-es népszámlálás szerint Bács-Kiskun megyében

német	5 162 fő	0,9 %
délszláv	4 257 fő	0,7 %
szlovák	293 fő	0,1 %

Az össz nemzetiségből

német	45,23 %
délszláv	37,29 %
szlovák	2,61 %
egyéb	14,87 %

A német, délszláv és szlovák 9717 fő, az össznemzetiség 34,25 %-a

Az 1949 - 60 - 70-es népszámláláskor : a németek, a szlovákok, de még a délszlávok is, magyarnak, magyar anyanyelvűnek vallották magukat.

A népszámlálási bevallások megyénkben is irreálisak voltak, mert pl: Miskén és Bátyán, ahol a szlovákok és délszlávok laknak, az 1970-es népszámláláskor senki sem vallotta magát nemzetiséginek.

A megyében szlovák településként nyilvántartott Kiskőrösön 17 /0,1 %/, Dunaegyházán 129 fő /7,1 %/ vallotta magát szlovák anyanyelvűnek. A német ajku Császártöltésen 11 /0,3 %/, Hartán 58 /1,2 %/, a délszláv Dusnokon 44 fő /1,1 %/ nemzetiséget irtak össze a népszámláláskor.

Tehát a hivatalos statisztika alapján a nemzetiségek anyanyelvükhöz /különösen a két vagy a több nyelvet beszélőknél/ vagy nemzetükhöz való tartozása nem örök, hanem változtatható választható adottság. Az egyén, a szubjektum vagy a kollektívum elhatározásán, választásán múlik. Ezt pedig lényegesen determinálja, kedvezően vagy kedvezőtlenül befolyásolja mindig az adott társadalmi politikai viszony is.

Különösen vonatkozik ez megyénkire, ahol a nemzetiségek földrajzilag nem egységes összefüggő, hanem szétszórt településeken élnek.

Ez a magatartás nem változott lényegesen az 1949 - 60 - 70-es népszámlálás alkalmával sem. A megyében élő nemzetiségek /de ez jellemző országosan vagy kontinentálisan/ mikor úgy érezték, hogy a gazdasági vagy más céljuk elérését nemzetiségi hovatartozásuk gátolta, letagadták választott nem-

zetiségüket. A példaként felhozott statisztika is ezt reprezentálja.

A jelenleg érvényben lévő statisztikai módszerek /összeírás, népszámlálás/ lehetővé teszik a külső tényezők által meghatározott, befolyásolt szubjektív válaszok adását. Ezért az így kapott eredmények, számok, adatok nem autentikusak, nem mutatják a tényleges valóságot. Kétkedést indítanak el a kutatókban, a szakemberekben, sőt még a laikusokban is a nemzetiségek tényleges létszámát illetően. Ennek kiküszöbölésére a meglévő módszerek mellett, országonként, de kutató csoportonként is más- és más módszereket dolgoznak ki és alkalmaznak. Legelterjedtebb módszer a kutatók által végzett és külső jelek alapján történő besorolás.

Könnyebb azokban az országokban e munkát elvégezni, ahol a külső jelek adottak /bőrszín, névviselet/, más a helyzet azokban az országokban, ahol a külső jelek hiányoznak, illetve kevésbé mutathatók ki a nemzetiségek körében /24/.

A mi megyénk is ebbe a kategóriába tartozik. Az évszázados együttlét, a vegyes települések, házasságok, a közös munka, teljesen vagy részben kiegyenlítették a különböző tulajdonságokat, homogenizálták a szokásokat, a hagyományokat.

Igy hát amikor a megyében élő nemzetiségek számát meghatároztam, abból indultam ki, hogy az 1949-60 és 70-es népszámlálási adatok csak irányadók lehetnek. A nemzetiségek számát az érdekeltek bevallása alapján reálisan megállapítani nem tudom, más módszerekkel kell a munkát elkezdni, elvégezni.

Ugy határoztam, hogy a mások, a helyi viszonyokat jól ismerők által való besorolás vagy minősítés módszerét választom, alkalmazom, hisz ezt a baranyaiak már sikeresen kipróbálták.

A munka megkezdéséhez 3 fontos feltételt kellett biztosítanom:

Elsőször összeállítani azokat a kérdéseket, tesztlapokat, amelyekkel a felmérést megkezdhetem, az adatokat rögzíthetem, és az értékelést mérhetem /Községek Felmérése mellékelve/.

Másodszor meg kellett alakítanom azokat a brigádokat falvaként, amelyek munkámhoz segítséget tudnak adni, a besorolást, a minősítést elvégzik. Itt elsősorban is volt tanítványaimra támaszkodtam, akik készségesen segítettek. 2-3 fős csoportokat alakítottam azokból, akik a falut jól ismerik: apjuk, nagyapjuk, és az idősebbek révén. Azután házanként, személyenként és családonként elvégeztük a felmérést. Majd összesítettük a kérdőlapokat.

A legnagyobb problémát a 3-ik feltétel biztosítása, a besorolás szempontjai okozták. Ebben a munkában segítettek Mr. Hoós tanár ur útmutatásai.

Arra törekedtem, hogy a minősítés szempontjai objektívek, mások által is ellenőrizhetőek és a munka, a mérés megismétlésére is alkalmasnak legyenek.

Ezért a nemzetiséghez való besorolásnál a következő szempontokat vettem figyelembe

a./ Az anyanyelv ismerete, használata, élése

b./ A leszármazás /két generációs távlatra/

c./ A szokások, hagyományok megtartása, ápolása, élése

d./ A falusi közösség véleménye, magatartása

Ugy gondolom, hogy a szempontok és ez a módszer, amely a való helyzetet hitelesebben tükrözi, mint az eddig vagy az előző oldalakon felvázolt eljárások, objektív. A falu, a nemzetiségi településen lakó emberek által is felismerhető kritériumokon nyugszik.

A kapott adatok ellenőrizhetők, és /nem utolsó sorban/ a mérés megismételhető.

Az 1970-es népszámlálás szerint Bács-Kiskun megyében a népesség anyanyelvi megoszlása a következő formában mutatható ki :

Megnevezés	A n é p e s s é g	
	száma	megoszlása
Német	5 162	0,9
Délszláv	4 257	0,7
Szlovák	298	0,1
Magyar	562 595	98
Egyéb	1 697	0,3
Összesen:	574 009	100 % /25/

Községek és városonként ez a következőképpen alakul:

/a mellékelt statisztika, a köv. oldalon/

Az anyanyelvi besorolás szerint /a magyarokat kivéve/ nagyobb létszámban németek, délszlávok, szlovákok, tehát 3 nemzetiség él a megyében.

Az össz nemzetiségen belül a németek 45,23, a délszlávok 37,29, a szlovákok 2,61 %-ot az egyéb anyanyelvűek 14,87 %-ot alkotnak.

A három nemzetiség /német, délszláv, szlovák/ 9 917 fő. Az össz nemzetiség 84,25 %-a.

Mint már említettem, e besorolás a személyek választható anyanyelvén keresztül történt. Az előzőekben arról szóltam, hogy az anyanyelv választása a két nyelvű lakosságnál mindig a szubjektumtól függ, ezért kizárólag az anyanyelvet nem tekinthetem döntő kritériumnak. Az anyanyelvi bevallás alapján a nemzetiségek számát meghatározni nem lehet, vagy nagyon nehéz.

A népesség száma anyanyelv szerint 1970 január 1.községenként /26/

Községek neve	Népes- ség száma	Német, délszláv, szlov. a n y a n y e l v ű e k				Szlovák		Német, délszláv, szlov. a.ny-ek. %-os megoszlása
		száma	%-os	száma	%os	száma	%-os	
Bécsalmás	9 025	201	2,2	303	3,4	1	-	5,6
Bécsbokod	3 744	226	6,0	202	5,4	-	-	11,4
Csátalja	2 156	221	10,2	13	0,6	1	-	10,9
Csávoly	2 580	145	5,6	211	8,2	1	-	13,8
Felsőszent- iván	2 487	77	3,1	244	9,8	1	-	12,9
Gara	3 542	415	11,7	614	17,3	1	-	29,1
Hercegszántó	3 408	37	1,1	901	26,4	-	-	27,5
Katymár	3 488	151	4,3	841	24,1	-	-	28,4
Mátételke	1 093	6	0,5	41	3,8	-	-	4,3
Nemesnádudv.	2 662	1 291	48,5	4	0,2	-	-	48,6
Vaskút	4 291	1 069	24,9	147	3,4	1	-	28,4
Bátya	3 024	-	-	1	-	1	-	0,1
Dunaegyháza	1 825	3	0,2	-	-	129	7,1	7,2
Dusnok	3 885	2	0,1	44	1,1	-	-	1,2
Hajós	5 113	345	6,7	-	-	-	-	6,7
Harta	4 726	58	1,2	1	-	2	-	1,3
Miske	2 390	-	-	-	-	-	-	-
Császártölt.	3 720	11	0,3	1	-	1	-	0,3
Csikéria	1 458	14	1,0	165	11,3	-	-	12,3
Kunbaja	2 248	41	1,8	1	-	1	-	1,9
Községek összesen	66 865	4 313	6,5	3734	5,6	140	0,2	12,2
Baja	34 650	392	1,1	250	0,7	31	0,1	1,9
Kiskőrös	13 929	7	0,1	3	0,0	17	0,1	0,2
Városok összesen:	48 579	399	0,8	253	0,5	48	0,1	1,4
Megye összesen:	83 229	4 712	5,7	3987	4,8	188	0,2	10,7

A nemzetiségek autentikusabb számának megállapítása érdekében kiegészítő adatgyűjtést végeztem 20 nemzetiségi községben.

Ennek eredményét a következő táblázat mutatja :

A 20 község összlakossága /1975 XII.30/ 66 453 fő.

Ebből német	14 464	21,76 %
délszláv	11 560	17,39 %
szlovák	2 758	4,14 %

A nemzetiségek létszáma 28 782 fő, a 20 község összlakosságának 43,31 %-a.

A nemzetiségekből a németek 50,25 %, a délszlávok 40,16, a szlovákok 9,59 %-ot képviselnek.

Községenként a felmérés eredményei a következő oldalon találhatók.

A kétféle módszerrel kimutatott adatok között a különbség szembetűnő, amit a következőkben lehetne összefoglalni:

Először az anyanyelvi besorolás alapján a vizsgált községek összlakosságának 12,2, a minősítés alapján 43,29 %-a tekinthető nemzetiséginek. A bevallás nemzetiségenként is változó.

Másodszor az 1970-es népszámláláskor a németek 2/3-a,

/1970 év népszámlálás 1976 besorolás

5 162 fő 14 464 fő

9 302 fő/

a délszlávok 2/3-a

/1970 év népszámlálás 1976 besorolás

4 257 fő 12 383 fő

8 126 fő

A nemzetiségek száma községenként a besorolás szerint
/1976/

Község neve	Népesség száma	német	%	dél- szláv	%	szo- vák	%	Nemzetisé- gek %-os megoszlása összesen:
Bácsalmás	9025	1083	12 %	2256	25 %	-	-	37 %
Bácsbokod	3646	729	20 %	401	11 %	-	-	31 %
Bátya	3024	-	-	2000	65 %	-	-	65 %
Császártöltés	3720	2560	70 %	-	-	-	-	70 %
Csátalja	2156	690	32 %	-	-	-	-	32 %
Csévoly	2580	516	20 %	645	25 %	-	-	45 %
Csikória	-	-	-	-	-	-	-	-
Dunaegyháza	1887	-	-	-	-	1500	80 %	80 %
Dusnok	3885	-	-	1863	48 %	-	-	48 %
Felsőszentiván	2487	199	2 %	443	30 %	-	-	32 %
Gara	3520	352	10 %	704	20 %	-	-	30 %
Hajós	5113	3067	60 %	-	-	-	-	60 %
Harta	4583	1626	35 %	-	-	-	-	35 %
Hercegszántó	3450	-	-	1363	40 %	-	-	40 %
Katymár	3488	488	14 %	942	27 %	-	-	41 %
Kunbaja	2300	350	15 %	-	-	-	-	15 %
Mátételke	2390	-	-	717	30 %	-	-	30 %
Miske	2390	-	-	-	-	1252	52 %	52 %
Nemesnégyvár	2517	1515	60 %	-	-	-	-	60 %
Vaskút	4292	1287	30 %	226	3 %	-	-	33 %

a szlovákok 9-szerese

/ 1970 év népszámlálás 1976 besorolás

298 fő 2 758 fő

2 460 fő /

vallotta magát nem magyar anyanyelvűnek.

Harmadszor a statisztika alacsony /11 000/, az alkalmazott becslések túl magas létszámot /40 000/ állapítottak meg.

Megyénkben a nemzetiségek létszáma nem haladja meg a 40 000-et, de a 11 000-nél jóval több.

Kutatásom és a kapott eredmények alapján a nemzetiségek létszáma 30 - 31 000 fő, amelyhez Baja és Kiskőrös városok nemzetiségi lakosságát is hozzászámítottam.

Az eredmények autentikussága érdekében 9 nemzetiségi községben részletes felmérést végeztem. Megvizsgáltam a nemzetiségeket, korcsoport, családok és családtagokkénti megoszlásban.

A 9 község közül 5 német és magyar, 2 német, délszláv és magyar, 2 délszláv és magyarlakta település. A felmért községek a következők: Nemesnádudvar, Hajós, Harta, Császártöltés, Bácsbokod, Felsőszentivén, Kunbaja, Bátya és Dusnok.

A korcsoportonkénti megoszlást a minősítés szerint az alábbi táblázat mutatja.

Anyanyelv szerint az 1970-es népszámláláskor:

korcsoport	német	%	délszláv	%	szlovák	%
0 - 14	569	11	391	9,2	19	6,4
15 - 39	1 175	22,8	1 043	24,5	70	23,5
40 - 59	1 605	31,1	1 391	32,7	82	27,5
60 - X	1 813	35,1	1 432	33,6	127	46,6
Összesen	5 162		4 257		298	

Az 1976-es év besorolás szerint 9 nemzetiségi községben

korcsoport	német	%	délszláv	%
0 - 14	1 680	16,72	184	3,9
15 - 39	3 289	32,74	1 603	34
40 - 59	2 955	29,39	1 563	33,3
60 - X	2 129	21,15	1 357	28,8
Összesen:	10 046		4 707	

1970-es népszámlálás anyanyelv szerint férfiak :

korcsoport	német	%	délszláv	%	szlovák	%
0 - 14	284	12,7	184	9,4	12	8,7
15 - 39	563	25,7	514	26,3	33	24,1
40 - 59	697	31,2	628	32,1	46	33,6
20 - X	689	30,9	631	32,2	46	33,6
Összesen:	2 233	100 %	1 957	100 %	137	100 %

Az 1976-os besorolás szerint, 9 községben férfiak :

korcsoport	német	%	délszláv	%
0 - 14	859	17,3	71	3,2
15 - 39	1 671	33,9	783	34,3
40 - 59	1 407	28,4	758	33,3
60 - X	1 006	20,4	665	29,2
Összesen:	4 943	100 %	2 277	100 %

1970-es népszámlálás anyanyelv szerint nők :

korcsoport	német	%	délszláv	%	szlovák	%
0 - 14	285	9,7	207	9	7	4,3
15 - 39	612	20,9	529	23	37	23
40 - 59	903	31	763	33,2	36	22,4
60 - X	1 124	38,4	801	34,8	81	59,3
Összesen:	2 929	100 %	2 300	100 %	161	100 %

Az 1976-os beorolás szerint, 9 községben nők :

korcsoport	német	%	délszláv	%
0 - 14	821	16,2	113	4,8
15 - 39	1 618	31,6	820	33,4
40 - 59	1 546	30,3	805	33,2
60 - X	1 118	21,9	692	28,6
Összesen:	5 103	100 %	2 430	100 %

A kapott eredmények alapján megállapíthatom, hogy a nemzetiségeket nem fenyegeti a kiöregedés. A németek /0-14, 15-39/ 40 évesig, az össz némettség 49.46 %-át adják.

A délszlávoknál a korcsoportok létszámának csökkenését, a gyermektelen családok nagyarányával magyarázom. A családok vizsgálatánál ezt 7-esen is kimutatom.

A németeknél 3157, a délszlávoknál 1488 családot vizsgáltam:

Felsőszentivánon a családok	8,79
Nemesnádudvaron	" 56,56
Hajóson	" 41,14
Kunbaján	" 6,97
Bácsbokodon	" 17,99 %-a német.
Bácsbokodon a családok	8,91,
Bátyán	" 67,91
Dusnokon	" 54,37
Felsőszentivánon	" 17,81 %-a délszláv.

A német és délszláv lakta Bácsbokodon 26,8, Felsőszentivánon a családoknak 26,60 %-a nemzetiségi.

A 3167 német családból 11,84 % gyermektelen, 43,73 %-a 1, 34,60 %-a 2, 7,48 %-a 3 és 2,35 %-a 4 gyerekes.

A 858 délszláv családnak 51,16 %-a gyermektelen, 17,48 %-a 1, 22,14 %-a 2, 7,10 %-a 3, 2,12 %-a pedig 4 gyerekes.

Megállapítható, hogy mindkét nemzetiségnél az 1 és 2 gyerekes családok vannak túlsúlyban. A németeknél 78,20, a délszlávoknál 39,62 %-os az arányuk.

Szembevetendő, hogy a délszláv családok 51,16 %-a gyermektelen. /Véleményem szerint ezzel a ténnyel magyarázható, hogy a nemzetiségnél a 0-15, 15-29 korcsoport létszáma lényegesen kevesebb, mint a németeknél./

A családok 70-80 %-ában 1, vagy 2 generáció él együtt, de mindnyájan önálló háztartást vezetnek.

A családok és a tagok részletes kimutatása falvanként és nemzetiségenként

Német családok és családtagok

Községek	Csal. gyerm. nélkül	1 gy. cs.	2.gy. cs.	3.gy. cs.	4.gy. cs.	Össz.	% össz. cs.
Felsőszent- ivén	28	21	27	3	0	79	8,79
Nemes- nádudvar	109	104	139	48	22	422	56,56
Hajós	30	275	213	14	-	532	41,14
Császártöltés	28	695	92	4	-	819	-
Kunbaja	-	12	20	4	7	43	6,97
Harta	-	252	583	162	45	1044	-
Bácsbokod	180	26	20	2	-	228	17,99
Összesen:	375	1 385	1096	237	74	3167	

Délszláv családok és családtagok

Községek	Csal. gyerm. nélkül	1 gy. cs.	2.gy. cs.	3.gy. cs.	4.gy. cs.	Össz.	% össz. cs.
Bácsbokod	92	12	10	0	-	114	8,91
Bátya	-	-	-	-	-	630	67,91
Dusnok	279	111	135	43	16	584	54,37
Felsőszent- ivén	68	25	45	18	4	160	17,81
Összesen:	439	148	190	61	20	1 488	

3./ A nemzetiségek területi megoszlása, számuk és arányuk a megyében

A nemzetiségek területi megoszlása történelmileg meghatározott, földrajzilag körülhatárolható. Területileg mind létszámban, mind arányban a bácskai körzetben találhatók. Jelentős nemzetiséglakta terület még a Dunamellék, néhány települést találunk a homokhátságon is.

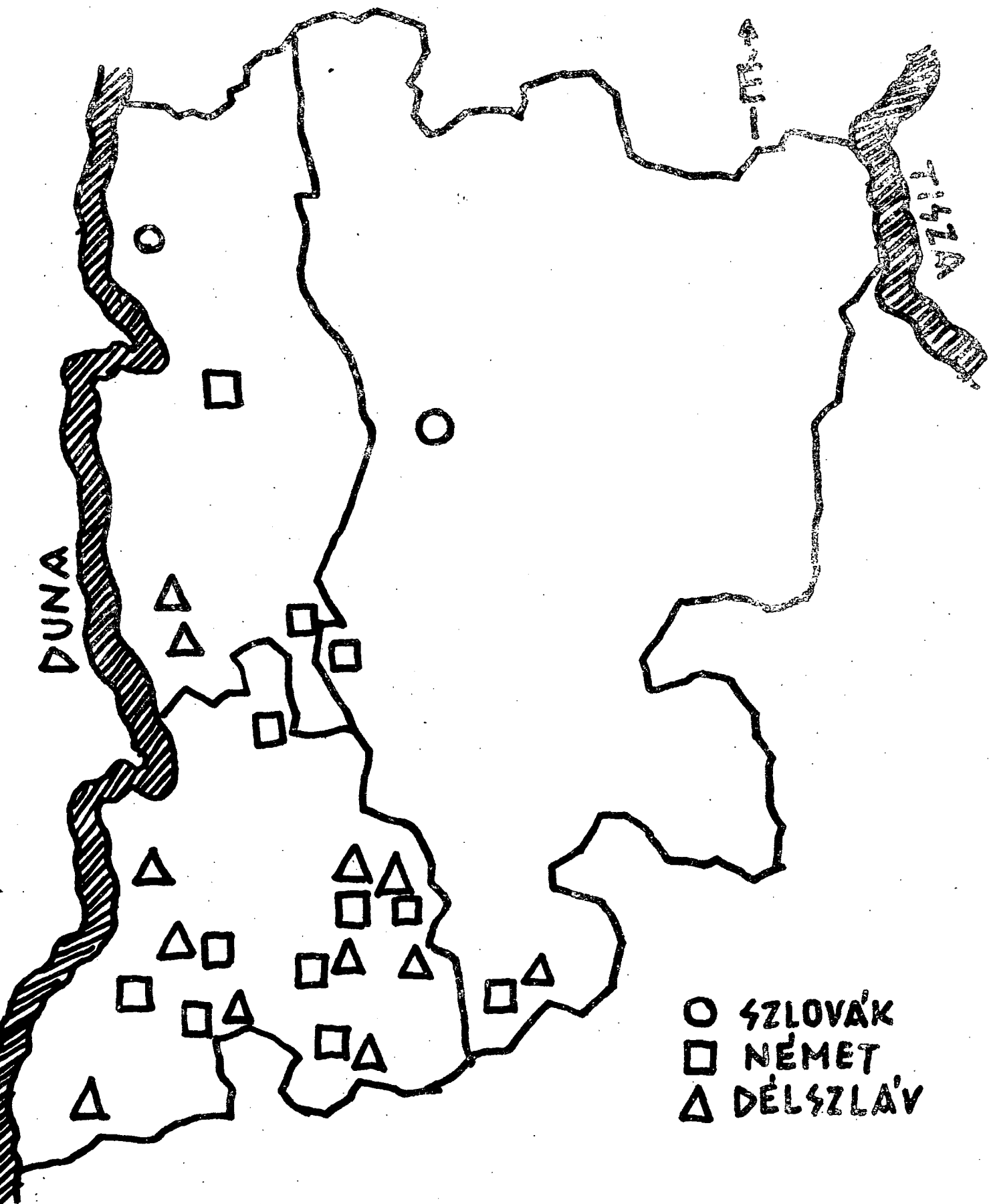
A nemzetiségek területi elhelyezkedését jól megfigyelhetjük a következő térkép-vázlaton.

A bemutatott rajzból is kitűnik, hogy a községek elhelyezkedését három csoportra oszthatjuk :

Első kategóriába sorolom azokat a községeket, amelyek nem határosak más nemzeti községekkel, hanem mind magányos nemzetiségi sziget foglalnak helyet a magyar nyelvű községek „tengerében”.

Ide sorolom Dunaegyháza, Harta, Kiskőrös és Csikéria községeket.

A második kategóriába tartoznak azok a községek, amelyek nemzetiségi és magyarlakta községekkel is határosak. Ezek a Dunamellék, a Homokhátság déli, a Bácskai körzet északi részén foglalnak helyet. E hat község Bátya, Dusnok, Miske, Hajós, Nemesnádudvar és Császártöltés. Területükön németek, szlovákok és délszlávok laknak. Megfigyelhető, hogy három „Tiszta német” ajku település van e körzetben. Ez kapcsolatokat, együttműködésüket elősegíti. A megye német ajku lakosságának 49,38 %-a él e három faluban.

A harmadik kategóriába a Bácskai körzet nemzetiségi falvai tartoznak. Itt a nemzeti közösségek egy egységes települést mutatnak.

A körzet északi részén : Csávolly, Felsőszentiván, Mátételke, Bacsbokod és Bácsalmás, középső részén Vaskut, Csátalja, déli részén Katymár, Gara és Hercegszántó fekszik.

A megye községeinek 18,87 %-a nemzetiségi település, amelyből
a bajai járásban 52,38,
a kalocsai " 25
a kiskunhalasi " 9,52
és a kiskőrösi " 7,69 % található.

A községek %-os megoszlása nemzetiségi jelleg szerint
járásonként:

Járás	Nemzetiségi k ö z s é g e k	Magyar	Összesen
Baja	52,38 %	47,62 %	100 %
Kalocsa	25,- %	75,- %	100 "
Kiskunhalas	9,52 %	90,48 %	100 "
Kiskőrös	7,69 %	92,31 %	100 "
Kecskemét	-	100 %	100 "
Kecskemét város környék	-	100 %	100 "
Kiskunfélegyháza	-	100 %	100 %
Összesen:	18,87 %	81,13 %	100 %

A nemzetiségi községek /11/ több mint fele /52,38 %/ a bajai, 1/4-e, a kalocsai járásban van.
Ez vonatkozik a nemzetiségi lakosság számára is.

A megye /23,782 fő/ nemzetiségi lakosai közül /14,553/ 50,58 % a bajai, /11,314/ 39,30 % a kalocsai járásban él.

A bajai járás összlakosságának 36,3, a kalocsaié 54,13 % a nemzetiségi.

A nemzetiségi lakosság megoszlását szemlélteti a következő táblázat :

Járás	Nép- ség száma össz.	Né- met	%	Dél- sláv	%	Szlo- vák	%	Ösz- szesen %
Baja	39,551	6,861	17,34	7,697	19,46			36,8
Kalocsa	20,832	4,693	22,47	3,863	18,50	2758	13,2	54,18
Kiskun- halas	2,300	350	15,21	-	-	-	-	-
Kiskő- rös	3,720	2,560	68,82	-	-	-	-	-
Összesen:	66,453	14,464	21,76	11,560	17,39	2758	4,15	43,31

A nemzetiségi falvak, községek a megye nagyobb lélekszá-
mu településeihez tartoznak, igaz a nemzetiségek aránya fal-
vanként változó. Olyan település, amelyben egyféle nemzetiség
él, nincs a megyében. Mérésem és besorolásom szerint viszont
vannak olyan falvak, amelyekben a nemzetiségi lakosság a 80,
70, 65, 60 %-ot is eléri.

A vizsgált 9 település közül csak egynél 15 %, a többinél
70, 65, 60, 60, 40, 31, 32 és 35 % a nemzetiségek ará-
nya. Ezek a községek 2-5 ezres lakosu községek közé tartoz-
nak.

A nemzetiségi községek:

15 %	1001 - 2000
30 %	2001 - 3000
35 %	3001 - 4000
10 %	4000 - 5000 és
10 %-a	5000 feletti települések.

Valamennyien gazdasági centrumok, önálló tanácsai egységek.

Számuk és arányuk a megye magyar ajku községeihez viszonyítva a következőképpen alakul:

A községek száma népességekategória és nemzetiségi jelleg szerint /1976/

Nemzetiségi jelleg	1000	1001 2000	2001 3000	3001 4000	40001 5000	5000 X	Össz
lakosu községek száma							
Nemzetiségi községek	-	3	6	7	2	2	20
Magyar községek	7	22	22	12	11	12	86
Összesen:	7	25	28	19	13	14	106

A községek megoszlása népességekategória és nemzetiségi jelleg szerint /1976/

Nemzetiségi jelleg	1000	1001 2000	2001 3000	3001 4000	4001 5000	5001 X	Össz.
lakosu községek %							
Nemzetiségi községek	-	15 %	30 %	35 %	10 %	10 %	1000 %
Magyar községek:	8,14 %	25,58 %	25,58%	13,95%	12,80%	13,95%	100 %
Összesen:	6,60 %	23,59 %	26,42%	17,92%	12,26%	13,21%	100 %

Láthatjuk, hogy a nemzetiségi községek és falvak számban és arányban is a magas létszámú településekből tevődnek össze. Ez a tény a megyei vezetőktől, a nemzetiségi kérdés gyakorlati kérdés végrehajtásában nagy körültekintést és politikai érettséget kíván.

A nemzetiségi településeket nemzetiségi jelleg szerint is csoportosíthatjuk.

Az így kapott eredmény négy egységre osztható.

Az első a német és magyar ajkú helységek, ide összesen 6 község tartozik /Harta, Hajós, Császártöltés, Nemesnádudvar, Csátalja, Kunbaja/.

A második szlovák - magyar községek /D₁naegyháza, Miske/

A harmadik magyar délszláv területek B₁tya, Dusnok, Hercegszántó, Csikéria.

A negyedik csoportba a vegyes nemzetiségű falvak tartoznak. Itt magyarok, németek, délszlávok, illetve szlovákok élnek egy faluban.

E falvak a következők: Csávoly, Vaskút, Katymár, Gara, Felső-szentiván, Mátételke, B₁csbokod, B₁acalmás.

Összegezve :

A mérés, besorolás, értékelés, kutatás eredményét, megállapíthatom, hogy a megye területén három nemzetiség él 20 községben és 2 városban.

A legnépesebb tábor a németeké, akik nemcsak abszolút számukkal /14,464/ hanem arányszámukkal /50,25 %/ is jelentős csoportot képviselnek. A németek majdnem fele /47,57 %/ a

bajai járásban 61, ahol az összlakosság 17,34 %-át alkotják. Jelentős németajku lakosságot találunk a kalocsai járásban is. Itt a némettség 32,43 %-a az összlakosság /22,47 %-át képezik.
de 3 községben
A németek a megye 12 községében élnek, ahol a lakosság 62,92 %-át a megyében élő némettség 49,36 %-át képviselik. 50,64 %-uk a megye 9 településében él, a mindössze 2 faluban élnek 20 % alatt. Hat községben a magyarokkal, 3-ban a délszlávokkal és magyarokkal élnek együtt. A vegyes lakosu helységeken /pl. Vaskút, Egcsbokod/ a lakosság 30, illetve 20 %-át alkotják.

A délszlávok /bunyevácok, sokácok, rácok/ 11,560 fő, 40,16 %-kal a megye második nagy nemzetiségi csoportját alkotják.

Nagyobbbrészüket 66,32 % a bajai, 33,68 %-a a kalocsai járásban él 11 községben.

A bunyevácok 8, a sokácok 1, a rácok 2 községben laknak.

A bunyevácok a magyarokkal és a németekkel, a rácok és a sokácok csak magyarokkal élnek együtt. A délszlávok a nagy lélekszámú falvakban találhatók. Abszolút és arányszámuk nagyobb, mint a németeké, ^{kivéve} illetve Vaskúton és Egcsbokodon, ahol nem éri el a 12, illetve a 4 %-ot.

A harmadik a megyében is nyilvántartott nemzetiség a szlovákság. A nemzetiség közül a legkisebb lélekszámú csoport. Számuk 2758 fő, a vizsgált 20 község népességének 4,15, az össznemzetiség 9,59 %-a. Kettő községben laknak, ahol abszolút /2758/ és arányszámukkal /64,49/ a falu lakóinak többségét alkotják.

Összefoglalva a nemzetiségek számával és besorolásával foglalkozó kutatásomat megállapíthatom, hogy a megyében élő

nemzetiségek vegyesen, szórványokban élnek. Földrajzilag körülhatárolt, egymástól elkülönült nemzetiségi területeket nem alkotnak. A három nemzetiség 90 %-ban falvakban él. A községek lakosságának 21,34 német, 17,39 délszláv és 4,15 %-a szlovák.

Nagyobb létszámot a németek képviselnek, arányuk az össz nemzetiségen belül 50,25 %. Három községben a lakosság 62,92 %-át alkotják. Itt él a megye németségének 49,30 %-a is.

A délszlávok vegyes településeken élnek, 66,32 %-uk a bajai járásban.

Leginkább nemzetiségi járás a bajai, itt él az össz nemzetiség 50,58 %-a, ezt követi a kalocsai, ahol a nemzetiségek 39,30 %-át találjuk.

II. fejezet

Nemzetiségi községek gazdálkodása, gazdasági tevékenységük

1./ A nemzetiségek a népgazdaság különböző területein

A nemzetiségek nagyobb %-a régen is, ma is a mezőgazdaságban dolgoztak, illetve dolgoznak. Bizonyos fokú változást csak az 1970-es évek után találunk, ami után a megye intenzív iparosításba kezdett.

A németeknek 70- 80, a délszlávoknak 90, a szlovákoknak 80 %-a élt a mezőgazdaságból a felszabadulás előtt.

Az 1941-es népszámlálás szerint a vizsgált 20 nemzetiségi községben az összlakosság 78,27, a mezőgazdaságban, 9,73 az iparban, 6,93 a közlekedésben, a kereskedelemben, szolgáltatásban, 3,05 a közszolgáltatásban és 0,87 %-a egyéb munkakörben dolgozott. A megmaradt 1,15 % pedig nyugdíjas volt. /1/

A községenként kimutatott statisztikai táblázat ezt a következő oldalon szemlélteti.

Láthatjuk, hogy a nemzetiségek lakossága a felszabadulás előtt nagy többségben a mezőgazdaságban dolgozott.

A felmérés alapján arra a következtetésre jutottam, hogy ma is ez a helyzet. A nemzetiségek a felszabadulás után is jobban megmaradtak a mezőgazdaságban, mint a magyar ajkú lakosság. A ki- és betelepítés, a különböző nemzetiségi csoportok szembenállása, az intenzív iparfejlesztés, a mezőgazdaság szocialista átszervezése sem hozott változást e területen.

A 9 nemzetiségi község adatai ezt a következőkben bizonyítják:

Az iparban, építőiparban a németek	20,
a délszlávok	22,
a magyarok	20 %-a
A mezőgazdaságban a németek	70
a délszlávok	65
a magyarok	70 %-a,
a népgazdaság egyéb területén	
a németek	10
a délszlávok	13
a magyarok	10 %-a dolgozik.

Községekre bontva a következő képet kapjuk.

A foglalkoztatás aránya népgazdaság és nemzetiség szerint

/1975/

Község	Nemzetiség			Nemzetiség			Nemzetiség		
	német	délszláv	magyar	német	délszl.	magy.	német	délsz.	magy.
	ipar			mezőgazdaság			egyéb terület		
Bácsbokod	19	11,19	17,18	30,72	26,13	32,02	50,23	62,63	50
Bátya	-	20	25	-	70	65	-	10	10
Császárt.	18,17	-	-	75,60	-	-	6,23	-	-
Dusnok	-	27,9	19,77	-	62,5	71,27	-	9,7	8,96
Felsőszent- iván	20	30	15	60	60	60	20	10	17
Hajós	27,66	-	17,42	72,94	-	72	3,40	-	10,53
Harta	16,15	-	-	55,40	-	-	23,45	-	-
Kunbaja	33,34	-	27	49,96	-	61	16,63	-	12.-
Nemes- nádudvar	13	-	12,8	75	-	76,3	12		10,9

A táblázaton egyedül Bacsbokod mutat eltérést, ahol a németek 50,2%, a délszlávok 62,6%, a magyarok 50 %-a dolgozik a népgazdaság egyéb ágazatában.

A többi községben az arányszám változatlan.

Császértöltés /75,60 %/, Hajós 72,94 %/, Kemencsúdvár /75 %/, a három német ajku község adataiból még plasztikusabban kimutatható a nemzetiségi lakosság foglalkoztatottságának mezőgazdasági jellege.

E három település adja az összesnemzetiségek 24,3, a német ajku lakosság 49,56 %-át.

A statisztikai kimutatásból az is kitűnik, hogy a mezőgazdasági lakosság nagyobb %-ban fizikai dolgozó, az iparban és a mezőgazdaságban keresi megélhetését és boldogulását.

A németeknél 30, a délszlávoknál 70, a szlovákok 80 %-a tartozik ebbe a kategóriába. Természetesen az arány a szakképzettség szerint és nemzetiségenként is változik.

A népgazdaság egyéb területén dolgozó nemzetiségek aránya megegyezik a magyarokéval /10-10 %/.

Ezen a téren a délszlávok aránya tér el, ők 13 %-ot képviselnek a népgazdaság e területén.

2./ Ipar, ipari termelés és foglalkoztatás a nemzetiségi
községekben

A nemzetiségi községek 90 %-ában /a 20-ból 18-ban/ található a szocialista szektorhoz tartozó ipartelep. Az ipartelepek száma 27, ez a megye szocialista ipartelepeinek /476/ 5,67 %-a. /3/

A szocialista szektorhoz tartozó ipartelepeket négy nagy csoportra oszthatjuk:

- a./ Állami ipar
- b./ Szövetkezeti ipar
- c./ Mezőgazdasági tsz-ek és szakszövetkezetek melléküzemági, ipari tevékenységek
- d./ Fogyasztási szövetkezetek ipari tevékenységet végző egységei /4/

Az állami ipar	11	40,74
a szövetkezeti ipar	7	25,92
a mezőgazdasági tsz-ek és szakszövetkezetek melléküzemágai	7	25,92
a fogyasztási szövet- kezetek	2	7,42 %-ot képviselnek.

Ez községenként a következőképpen oszlik meg :

Az ipari szektorok közösenként

Községek	Állami ipar	Szövet- kezeti ipar	MTSZ ip. tev.	AFISZ ip. tev.
Bécsalás	van	-	-	van
Bácsbokod	van	van	van	van
Császártöltés	-	van	van	-
Csátalja	van	-	-	-
Dunaegyháza	van	-	-	-
Duenok	-	van	-	-
Felsőszentivén	-	-	van	-
Gara	van	-	-	-
Hercegszántó	van	-	-	-
Harta	van	-	van	-
Hajós	van	-	-	-
Csávoly	-	-	van	-
Kupbaja	-	van	-	-
Katymár	van	van	-	-
Miske	van	-	van	-
Bátya	-	-	van	-
Nemesnádudvar	-	van	-	-
Vaskút	van	van	van	-
Összesen:	11	7	7	2

Az állami ipar három területet ölel fel: az élelmiszer -, /50 %/, a könnyű - /25 %/ és a gépipart /25 %/.

A szövetkezeti ipar egyéb /57 %/ és könnyűipar /43 %/ ágazatokra osztható - /5/

A mezőgazdasági tsz-ek és fogyasztási szövetkezetek nagy többségben élelmiszer - ipari /tésztaüzem, husüzem, sütőüzem, szesz-főzde/ tevékenységgel foglalkoznak /57 %/.

Ezt jól szemlélteti a következő táblázat :

Mezőgazdasági tsz-ek és szakszövetkezetek melléküzeméigai, ipari tevékenységek szektorális megoszlása a nemzetiségi községekben

Textilkonfekció üzem	2 db	14,28 %
Gépműhely	3 "	21,42 "
Ládaüzem	1 "	7,15 "
Élelmiszer	8 "	57,15 "
/tésztaüzem		
husüzem		
tejüzem		
sütőüzem		
szesz-főzde, stb/		
Összesen:	14 db	100 %

Fogyasztási szövetkezetek ipari tevékenységet végző egységei, szektorális megoszlása:

Élelmiszer	2 db	100 %
/husüzem/		

A szocialista iparban dolgozik 4 095 fő, a 18 nemzetiségi község összlakosságának 6,5 %-a.

Egy telephelyen átlagosan 151 munkás dolgozik, az országos 119 és a megyei 100 fővel szemben /6/.

Az állami iparban a dolgozók 57,48, a szövetkezeti iparban 20,80, a mezőgazdasági termelőszövetkezetek ipartelepei 20,97 %-át foglalkoztatják. A fogyasztási szövetkezetekre 0,75 %-jut.

A foglalkoztatottak száma a nemzetiségi községek iparte-
lepein a következőképpen alakul:

Vállalat	Foglalkoztatottak száma főben	%-os megoszlás
Allami ipar	2 354	57,48
Szövetkezeti ipar	852	20,80
MTSz és Szakszövet- kezetek	859	20,97
Fogyasztási szövet- kezetek	30	0,75
Összesen:	4 095	100 %

Az állami iparon belül : a könnyűiparban 1276 /52,51 %/,
az élelmiszeriparban 779 /33,09 %/, a gépiparban 299 fő /14,40 %/
dolgozik.

A vizsgált 9 nemzetiségi községben az iparban foglalkozta-
tottak aránya nemzetiség szerint a következő :

Községek	német	délszláv	magyar	összesen
Bácsbokod	13,5 %	7,9 %	78,6 %	100 %
Bátya	-	60	40	100
Császártöltés	65	-	35	100
Dusnok	-	85,20	14,80	100
Felsőszentiván	15	35	50	100
Hajós	59,9	-	40,10	100
Harta	20	-	84	100
Kunbaja	16	-	84	100
Nemesnádudvar	60,7	-	39,3	100

Az iparban dolgozó nemzetiségek szakképzettségről pedig a következő eredményt kaptam:

Bácsbokodon /vegyes lakosu nemzetiségi község/ :

A szakmunkások : 13 %-a német

7 %-a délszláv

80 %-a magyar,

A betanított munkások:

18 %-a német

10 %-a délszláv

72 %-a magyar

A segédmunkások:

14 %-a német

8 %-a délszláv

81 %-a magyar

Dusnokon /délszláv lakta község/ az iparban dolgozó:

szakmunkások: 18 %-a délszláv 7 %-a magyar

betanított m. 15 %-a délszláv -

segédmunkások: 42 %-a délszláv 18 %-a magyar

Nemesnádlákon /tisztánémet lakta község/

szakmunkások : 7,5 %-a német 6,8 %-a magyar

betanított " 43,6 %-a német 30,2 %-a magyar

segédmunkások: 4,6 %-a német 2,3 %-a magyar

Hajósán az iparban dolgozó németek:

45,67 %-a szakmunkás

43,16 %-a betanított munkás

11,17 %-a segédmunkás

A magyarok : 45,69 %-a szakmunkás

44,15 % betanított munkás

10,16 % segédmunkás

3./ A nemzetiségi községek mezőgazdasága és helye a megye ellátásában

A nemzetiségi községek mezőgazdasága a felszabadulás előtt nagyfoku heterogenitást mutat. Egyfelől a földbirtokok elaprózottsága, a tulajdonosok sokasága, másfelől a mezőgazdasági birtokok koncentrálttsága - egy-két birtokos kezében - található, amely nagyfoku társadalmi ellentéteket és megosztottságot eredményezett.

A felszabadulás előtti földbirtok-viszonyokat autentikusan mutatja be, illetve közli, az 1935 statisztikai összeírás, amely falvak, birtokok és kataszteri holdanként tartja nyilván a nemzetiségi községek birtokviszonyait, birtokait /7/.

A földbirtokok száma birtoknagysági csoportok szerint a nemzetiségi községekben a felszabadulás előtt a következő :

1 holdon aluli szántó nélkül	4 765
1 holdon aluli szántó	5 322
1 - 5 holdig	10 469
5 - 50 holdig	6 261
50 - 100 holdig	302
100 - 500 holdig	91
500 - 1000 holdig	16
1000 - 3000 holdig	13
3000 - X holdig	<u>4</u>

Összesen: 27 243 birtok

Az 1 holdon aluli

és az 1-től 5 holdig 20 556 birtok az összirtok 75,45 %-a

Az 5-től 50 holdig 6 261 " " 22,98 %-a

50-től X-ig kat.holdig 426 " " 1,57 %-a

Összesen: 27 243 " 100 %

A földbirtokok területe birtoknagyság csoportok szerint a nemzetiségi községekben a felszabadulás előtt :

1 kat.hold aluli + 1-5 holdig 29 363 kh az összter. 13,64 %-a

5 - 50 holdig 90 548 " " 42,07 "

50 - X-ig 95 315 " " 44,29 "

Összesen : 215 226 kh 100 %

A kimondottan részletes statisztikai táblázatból levonható, hogy :

- 1./ Az 1 holdon aluli szántó nélkül és szántóval, valamint az 1-5 holdig terjedő birtokok az összirtokok 75,45 %-át teszik ki, viszont a földterületnek csak/29,363 kh/ 13,64 %-a tartozik e birtokcsoportba. Ez a 20,565 birtok - nevezhetjük birtokosoknak - a szegényparasztok táborát alkotja. Ha figyelembe vesszük, hogy az 1941-es népszámlálás idején a 20 nemzetiségi község összlakosságának 41,20 %-a nemzetiségi, akkor mindhárom nemzetiségnél a szegényparashti réteg kb. 50- 50 %. A szegényparasztok soraiból kerülnek ki a mezőgazdasági cselédek is.

2./ A nemzetiségek középparaszti, módosabb rétege az 5-50, valamint az 50-100 katasztrális holdas birtokok nagyságába tartozik. Ez a nemzetiségek kb. 30-40 %-a.

A 100-500 holdig terjedő birtokkategóriában a nemzetiségek 10 %-a található. Földjüket nap-számosokkal, cselédekkel vagy béresekkkel művelik.

3./Az 500 holdon felüli X-ig terjedő birtokosok csoportjában nemzetiséget nem találunk. Itt a katolikus egyház, a kincstár és a magyar földesurak örökösei a tulajdonosok /8/. /

Például Hartán a kalocsai érsekség 6672, Gróf Teleki József 4200, a királyi kincstár pedig 2518 kat. holddal rendelkezik. A többi nemzeti-ségi községben is ilyen megoszlás található.

A nemzetiségi községek mezőgazdaságában, birtokviszonyaiban és a lakosság életében forradalmi változást a mezőgazdasági termelészövetkezetek megalakulása, a mezőgazdaság szocialista átszervezése hozott.

Kezdetben egy-egy községben több mezőgazdasági termelészövetkezet alakult /9/.

Olyan falvak is voltak, ahol nemzetiség szerint hozták létre a tsz-eket /10/.

A kezdeti nehézségek után most már valamennyi községben egy-egy tsz-ben dolgoznak a nemzetiségek a magyar ajkú lakossággal.

Jelenleg a 20 nemzetiségi község lakossága 21 mezőgazdasági termelőszövetkezetben dolgozik. A nemzetiségi községek termelőszövetkezeteinek telephelye és neve a következő :

Község	A szövetkezet neve
Bácsalmás	Petőfi
Bácsbokod	Aranykalász
Csátalja	Ujtavasz
Csávolgy	Egyesülés
Felsőszentiván	Felsőszentiván
Gara	Vörös Csillag
Hercegszántó	Lenin
Katymár	Egyetértés
Nemesnádudvar	Kossuth
Tataháza	Tataházi Mátételki
Vaskút	Bácska
Bátya	Piros paprika
Dusnok	Egyesült Munkás Paraszt
Hajós	József Attila
Harta	Erdei Ferenc
Harta	Lenin
Apostag	Dunamenti
Miske	Március 15
Csikéria	Ujkalász
Császártöltés	Kossuth
Kunbaja	Béke Csillaga

A 21 mezőgazdasági termelőszövetkezet 85 183 hektáron gazdálkodik, a megye 20,4 %-án. Mezőgazdasági területük 80 928 hektár, a megye mezőgazdasági területének 21,1 %-a.

A nemzetiségi községek a megye:

szántóterületének	23,9 %-a
kertjeinek	28,4
a gyümölcsösök	9,9
a szőlőtelepeinek	13,4
a rétek	9,6
legelőinek	15,7
erdeinek	12
halastavainak	13,7 %-át mondhatják ma-

gukénak.

Földjeik jóminőségűek /80 %-ban a Dunamellék és a bácskai löszön találhatók/. Egy aranykorona értékük 21,9, a megye 17,3 - al szemben.

A mezőgazdasági termelőszövetkezetek területe művelési ág szerint szövetkezetenként a következő :

Község MPSZ	szántó kert	gyüm.	szőlő	rét	legelő	mg.ter.	
	h	e	k	t	á	r	
Bőcsalmás							
Petőfi	4420	-	35	170	112	154	4891
Bőcsbokod	4149	1	-	18	29	11	4208
Arany Kalász							
Csátalja	1722	-	12	120	12	294	2160
Uj tavasz							
Csávoly	2656	2	91	298	5	156	3208
Egyesülés							

/folytatás/

Község MTSZ	szántó	kert	gyüm.	szőlő	rét	legelő	mg.ter.
	h	e	k	t	á	r	
Felsőszentiván	3808	-	-	90	45	147	4090
Felsőszentiván							
Gara	3806	-	-	26	72	481	4385
Vörös Csillag							
Hercegszántó	4374	1	92	106	41	473	5087
Lenin							
Katymár	3933	1	-	31	240	132	4337
Egyetértés							
Nemesnádudvar	1969	1	-	194	259	369	2792
Kossuth							
Tataháza	4111	1	40	36	47	299	4534
Tataházi Mátételki							
Vaskút Bácska	4554	2	60	81	50	163	3910
Bátya	2244	5	2	-	4	46	2301
Piros paprika							
Dusnok Egyesült	3181	1	6	43	14	271	3516
Munkás Paraszt							
Hajós	2685	12	-	96	374	624	3791
József Attila							
Harta Erdei	3961	6	-	59	22	1203	5251
Harta Lenin	3112	2	37	57	52	3011	6271
Agostag	3107	15	137	30	6	441	4006
Dynamenti							
Miske Március 15	3864	1	-	7	59	316	4237
Csikéria Új Kalász	1554	-	2	37	45	200	1838
Császártöltés Kossuth	2671	3	221	337	497	923	4652
Kunbaja	1339	-	24	33	7	60	1463
Béke Csillaga							
Összesen:	66 220	54	759	2139	1992	9764	80 928

Egy mezőgazdasági termelőszövetkezet átlagban 4056 hektáron gazdálkodik. Ez %-ban jobb mint a megyei átlag. Gépi felszerelésük és állatállományuk is a megyei átlag fölött van.

A Megye szarvasmarha-állományának 24,2 %-a található a nemzetiségi községekben

a tehén állomány	27,8
a sertés	34,5
a juh	10,1
a tyúk, baromfi	15,3 %-a a nemzetiségi

községek termelőszövetkezeteiben található.

Az 1976-os évben:

a vágómarha	20
a vágósertés	36,6
a vágójuh	13
a vágó baromfi	11,8 %-át a nemzetiségi

gi községek tsz-ei adták.

A sertéstenyésztésben Bácsbokod /11,483 db/, a szarvasmarhatartásban Császártöltés /1504 db/, a tyúknevelésben /184,881 db/ a hartai Lenin Tsz tűnik ki.

Az állatállomány 1976 XII.30-i állapot szerint a következőképpen alakult a nemzetiségi községek tsz-eiben

TSz hely	Szarvasmarha	Ebből tehén	Sertés	Juh	Tyúkfélék össz.
Bácsalmás Petőfi	1042	184	3714	-	-
Bácsbokod Arany Kalász	1323	525	11483	-	-
Csátalja Uj Tavasz	531	227	1387	680	-
Csávoly Egyesülés	770	294	3633	1058	95 961

folytatás

TSz hely	Szarvas- marha	Ebből tehén	Sertés	Juh	Tyukfélék összesen
Felsőszentiván Felsőszentiván	1157	468	3892	-	-
Gara Vörös Csillag	634	223	2937	1546	-
Hercegszántó Lenin	796	304	3093	1708	-
Katymár Egyetértés	993	438	1936	-	-
Nemesnádudvar Kossuth	737	204	928	499	-
Tataháza Mátételki	1437	552	4980	-	-
Vaskút Bácska	1119	462	-	-	49 386
Bátya Piros paprika	865	379	695	-	-
Dusnok Egyesült Munkás Paraszt	532	148	896	410	-
Hajós József Attila	996	448	1323	1771	-
Harta Erdei Ferenc	1104	387	5505	675	184 881
Harta Lenin	798	228	1205	3009	20 615
Dunaegyháza Dinamenti	528	213	-	2570	-
Miske Március 15	450	161	1251	-	-
Császártöltés Kossuth	1504	563	-	-	66 739
Csikéria Új Kalász	206	98	791	-	-
Küzbaja Béke Csillaga	-	-	2182	-	-
Összesen :	17 523	6 506	51 831	13 854	417 582
Megye:	72 492	23 391	150442	136 506	2,232,930

A nemzetiségi községekben gazdálkodó tsz-ek vágómarha-,
vágósertés-, vágójuh-, és vágóbaromfiból a következő
mennyiséget adták 1976. évben:

TSz hely	vágó- marha q	vágó- sertés q	vágó- juh q	vágó- baromfi q
Bácssalmás Petőfi	3595	4781	-	-
Bácsbokod Arany Kalász	2606	12 459	-	-
Csátalja Uj Tavasz	1122	1 366	53	-
Csávoly Egyesülés	1415	5 704	61	3509
Felsőszentiván Felsőszentiván	2566	4 764	116	-
Gara Vörös Csillag	1773	3 382	410	-
Hercegszántó Lenin	1196	4 150	239	-
Katymár Egyetértés	1449	2 037	-	-
Nemesnádudvar Kossuth	1313	1 036	83	-
Tataháza Mátételki	1891	6 703	-	-
Vaskut Bácska	923	508	-	-
Bátya Piros paprika	920	875	-	-
Dusnok Egyesült Munkás Paraszt	1199	1 242	41	292
Hajós József Attila	1440	1 913	176	-

folytatás

TSz hely	vágó marha	vágó sertés	vágó juh	vágó- baromfi
	q	q	q	q
Harta				
Erdei Ferenc	1 706	7 176	1 491	22 913
Harta Lenin	1 067	1 154	431	1 564
Dunaegyháza				
Dunamenti	699	-	422	-
Miske Március 15	1 122	1 841	-	-
Császártöltés				
Kossuth	3 089	-	-	6 540
Csikéria				
Uj Kalász	91	1 523	-	-
Kupbaja				
Béke Csillaga	676	1 523	-	-
Összesen:	31 858	64 578	3 523	34 818
Megye :	159 471	191 953	27 175	295 773

A nemzetiségi községekben működő tsz-ek eszközérték 1976-ban 2 931,37 m/Ft, ez a megye 22,7 %-a. Ebből álló-érték 2 181 422 m/Ft, a megye 22,3 %-a, forgóeszközök értéke 749 948 m/Ft a megye 24,4 %-a.

A szövetkezetek bruttó jövedelme 600 196 m/Ft 23,1 %. Egy főre eső termelési értékük 202 715 Ft, 102,3 %-a a megyének.

Főntosabb zárszámadási adatok tsz-enként a következőkben alakulnak :

Tsz	Szöv. bruttó jöv. m/Ft	Részese- dési alap m/Ft	1 főre jutó term. ért.	1 hra jutó bruttó jöv. Ft
Bácsalmás Petőfi	33 628	20 540	220 403	7 540
Bácsbokod Arany Kalász	49 614	29 470	268 395	12 438
Csátalja Uj Tavasz	16 682	10 999	210 084	8 590
Csávoly Egyesülés	24 808	17 015	354 675	8 153
Felsőszentiván Felsőszentiván	34 518	20 018	305 733	8 538
Gara Vörös Csillag	26 677	17 620	206 334	6 463
Hercegszántó Lenin	29 014	19 217	197 912	5 591
Katymár Egyetértés	23 847	14 767	238 713	5 466
Nemesnédudvar Kossuth	17 081	11 437	177 670	5 852
Tataháza Mátételki	24 555	18 757	204 034	5 923
Vaskut Bácska	27 889	19 175	304 350	6 817
Bátya Piros paprika	26 079	16 236	136 498	11 468
Dusnok Egyesült Munkás Paraszt	35 786	27 941	133 016	10 927
Hajós József Attila	23 526	15 334	185 137	5 956

folyt.

Tsz	Szöv. bruttó jöv. m/Ft	Részeses- dési alap m/Ft	1 főre jutó term. ért.	1 h-ra jutó bruttó jöv. Ft
Harta				
Erdei Ferenc	57 377	36 035	304 155	10 939
Harta Lenin	29 037	20 065	204 615	4 605
Dunaegyháza				
Dunamenti	38 816	19 586	206 183	9 824
Miske				
Március 15	30 054	24 558	158 619	8 038
Császártöltés				
Kossuth	33 088	23 134	168 110	6 490
Csikéria				
Uj Kalász	9 528	6 132	164 805	5 308
Kunbaja				
Béke Csillaga	8 592	6 099	188 627	5 821
Összesen:	600 196	394 135	202 715	7 557
Megyei :	2,593 736	1,770 325	198 250	6 732

A 21 nemzetiségi község mezőgazdasági termelőszövetke-
zeteiben 17 702 tag és 1077 alkalmazott dolgozik. Az átlá-
gos állandó létszám 10 032, a megye 21,2 %-a.

A termelőszövetkezetben dolgozó tagok és alkalmazottak
nemzetiségi megoszlása is tükrözi a nemzetiségi közsé-
gek összetételét, soknyelvűségét.

A részletesen vizsgált 9 nemzetiségi községben e területen
a következő eredményt kaptam :

A mezőgazdaságban foglalkozók aránya nemzetiség szerint

Község	német %	délszláv %	magyar %	Összesen %
Bácsbokod	19,4	9,1	71,5	100
Bátya	-	60	40	100
Császártöltés	72	-	28	100
Dusnok	-	78,18	21,82	100
Felsőszentiván	20	30	50	100
Hajós	59,97	-	40,03	100
Harta	30	-	70	100
Kunbaja	26	-	74	100
Nemesnádudvar	61	-	39	100

A szakképzettség aránya a mezőgazdaságban kielégítő. A tsz-ekben dolgozók 70-80 %-a azonban betanított és segédmunkás. Pl: Hajóson a mezőgazdaságban dolgozó németek:

22 %-a szakmunkás

18 %-a betanított munkás és

60 %-a segédmunkás

Bácsbokodon a mezőgazdaságban dolgozó szakmunkások :

16 %-a német

9 %-a délszláv

75 %-a magyar

A betanított munkások 20 %-a német

7,4 %-a délszláv

72,6 %-a magyar

A segéd munkások 20 %-a német

10 %-a délszláv

70 %-a magyar

Kuppbaján a szakképzettség aránya a következőképpen alakul :
szakmunkások 30 %, amelyből a németek 9, a magyarok 21 %-ot,
a betanított munkások 16 %, amelyből a németek 4, a magyarok
12, a segéd munkások 54 %. amelyből a németek 15 %-ot, a ma-
gyarok 41 %-ot képviselnek.

Nemesnádudvaron a szakmunkások 68,9 %, amelyből a németek
39,4, a magyarok 29,5 %, a betanított munkások 13,6 %, mely-
ből a németek 12,9, a magyarok 5,7, a segéd munkások 12,5 %,
melyből a németek 3,7 %-a magyarok 3,8 %-ot képviselnek.

A nemzetiségek a tsz vezetésében is megtalálhatók.

Minden egyes tsz-vezető testületében 8, 10, 12 fő beszéli a
nemzetiségi nyelvet. Valamennyi tsz-tag anyanyelvén szólhat,
fejtheti ki véleményét tanácskozásokon, közgyűléseken.

A tsz-vezetőség aránya a vizsgált 9 községben a követ-
kező:

Község	nemzetiségi arány %-ban	hányan beszélik a nemzetiségi nyelvet főben
Bécsbokod	48	8
Bátya	70	10
Császártöltés	80	14
Dusnok	20	8
Felsőszentiván	26	7
Hajós	60	8
Harta	30	7
Kunbaja	22	2
Nemesnádudvar	50	14

A nemzetiségi területeken alakult termelőszövetkezetekben szinte kezdettől fogva együtt dolgoznak és élnek magyarok és más nemzetiségek. /11/ A termelőszövetkezetekben a tagok között semmiféle nemzetiségi ellentét nincs. A tagság egységes a termelésben, a társadalmi, népgazdasági celok megvalósításában. Ervényesül a demokratizmus, tisztelőben tartják egymás jogait, munkáit. A tagok között érvényesül az egészséges versenyszellem a jobb termelési eredményekre való törekvés. Amit bizonyít ez is, hogy a szövetkezetekben erős a szocialista brigádmozgalom.

A vizsgált nemzetiségi községek tsz-eiben 114 brigád dolgozik, ebből 100 szocialista.

Tsz-enként a brigádok száma a következőképpen alakul:

Község	brigádok száma	szocialista brigád
Bacsbokod	25	19
Bátya	12	12
Császértöltés	-	3
Felsőszentiván	10	10
Dusnok	6	6
Hajós	14	12
Harta	20	20
Kunbaja	6	5
Nemesnévadvar	21	13

A nemzetiségi községek tsz-eiben szint meg is hamarabb a megyében a mérle-hiány. Itt volt legalacsonyabb az elvándorlás. /12/

A gazdasági eredmények és a tagság szorgalmas munkája alapján a nemzetiséglakta területeken magasabb a lakosság életszínvonala is, amit az egy tagra jutó évi jövedelem is bizonyít. A nemzetiségi községekben a kommunális és kulturális ellátottság is magasabb, mint a megyei átlag.

A tsz-tagok évi jövedelme forintban a 9 nemzetiségi községben :

Község	1971	1972	1973	1974	1975
Bácsbokod	32 496	29 485	34 376	34 821	35 087
Bátya	23 328	23 856	24 564	26 508	26 892
Császártöltés	-	-	-	-	38 040
Dusnok	25 101	24 485	24 828	25 649	26 460
Felsőszentiván	31 818	32 699	35 846	26 825	41 648
Hajós	25 070	24 526	26 265	27 828	28 575
Harta	-	-	-	-	-
Kunbaja	22 713	23 726	28 632	29 184	32 172
Nemesnádudvar	29 023	30 525	32 017	32 956	34 231

III

A nemzetiségek művelődése, oktatása, kulturája és közművelődése a megye nemzetiségi falvaiban /városaiban /

1./ A nemzetiségek műveltsége iskolázottsága

A felszabadulás, a társadalmi, politikai gazdasági változások, a kulturforradalom, a nemzetiségi lakosság műveltség színvonalában is, lényeges tartalmi és formai változást eredményeztek. Ez elsősorban az iskolázottságban, az általános műveltség megszerzésében, a közművelődés alapvető területeinek bővülésében mutatható ki. Új óvodák, iskolák, kulturházak fémjelzik a nemzetiségi községek kulturális fejlődését.

Az iskolázottság /általános, közép és felsőfok/, elsősorban a második és a harmadik generációnál mutatkozik. Az idősebbek nagyrésze a 8 általánost sem végezte el. A nemzetiségi lakosságnak kb 49 - 50 %-a 8 általánossal vagy annál nagyobb iskolai végzettséggel rendelkezik. Jelentős %-ot képviselnek a 6 elemi végzettek. Az analfabéták kb 1-2 %-ra tehetők.

A megvizsgált 8 falu adataiból kitűnik, hogy a németek 3,65 %-a analfabéta, 30.93 %-a 6 elemi végzett. 25.86 %-a fejezte be a 8 általános iskolát, 20,605 %-ának van szakmunkás iskolája vagy érettségije és 1,74 %-a rendelkezik főiskolával vagy egyetemmel.

A délszlávoknál 1,291 % az analfabéták száma, a 6 általános, vagy elemi végzett 62 %, tehát jóval több, mint a németeknél. A 8 általános iskolai végzettség megegyezik a németeknél.

kével /25 %/, a szakmunkások és érettségizettek viszont 6,17 % a németek 20 %-ával szemben. Egyetem és főiskolai végzettség aránya a délszlávoknál 0,96 %.

Községenként az iskolai végzettség a következőképpen alakul :

Iskolai végzettség községenként a német nemzetiségeknél
1975.

Község	Analfabéták száma	6 ált. végz. száma	8 ált. végz. száma	közép és szakm. isk.	egyet. főisk.
Hajós	74	1 428	704	193	53
Harta	154	659	498	156	28
Kunbaja	24	95	125	65	8
Császártöltés	95	203	796	980	54
Nemesnádudvar	28	195	366	546	11
Bácsbokod	5	466	58	89	18
Összesen:	360	3 046	2 547	2 029	172

Iskolai végzettség községenként a délszláv nemzetiségeknél
1975.

Bácsbokod	8	246	22	37	9
Bátya	23	1 223	580	110	14
Összesen:	31	1 471	602	147	23

Megyénk nemzetiségi hagyománya, kulturája gazdag multra tekint vissza. Ezt az örökséget ápolja és segíti az új tartalom s forma mellett szocialista rendszerünk, törvényekkel, rendeletekkel, anyagi ráfordításokkal és szakemberek biztosításával.

Az 1976-ban elfogadott közművelődési törvény erről a következőket mondja:

„Az állam a nemzetiségekhez tartozó magyar állampolgárok művelődési lehetőségeit anyanyelvi nemzetiségi kulturájuk szabad művelődésének támogatásával is biztosítja. Az állam elősegíti, hogy a nemzetiségek közművelődési tevékenységükkel is hozzájáruljanak hazánk és a környező országok kapcsolatainak elmélyítéséhez.” /1/ Ezt hivatott elősegíteni a Bács- Kiskun megyei Tanács közművelődési távlati terve is, amelyet 1975-ben tárgyaltak a megyében. /2/

A nemzetiségi kultúra, művelődés egyik alapvető területe a nemzetiségi nyelv ápolása, tanulásának és gyakorlásának objektív és szubjektív ^{feltételének} biztosítása. Nyelvében él a nemzet, de nyelvében él a nemzetiség is, fordíthatnánk e híres mondást e területre. A nemzetiségi létet alapvetően meghatározza a nemzetiségi nyelv, ismerete nélkül nemzetiségeink megnyilvánulásai egyre inkább csak formális jelleget öltenek. A nemzetiségi kultúra, hagyományok fenntartása, tovább fejlesztése csak megfelelő nyelvismeret birtokában lehetséges. E megfelelő nyelv kialakításának legfontosabb területe az általános iskolai nyelvoktatás.

A nyelvi kultúra ápolása, tanulásának lehetőségei megyénkben is adóttak :

- 1./ Szervezett oktatáson belül, óvodában és iskolában.
- 2./ Különböző nemzetiségi nyelvklubokban, amelyek az elmúlt években alakultak számos nemzetiségi közösségben /Bácsalmás, Gara, Csévoly, stb./ /3/

2./ A nemzetiségi közoktatás és nemzetiségi nyelv

Nemzetiségi politikánk szerves része a nemzetiségi oktatás is, amely szorosan kapcsolódik az egységes állami oktatáshoz. Céljai azonosak az oktatási rendszerünkben dolgozó iskolákéval, azonban bizonyos speciális feladatokat is meg kell valósítaniuk. E feladatok abból a körülményből fakadnak, hogy nemzetiségeink anyanyelve, kulturája és szokásai eltérnek az általánostól.

A nemzetiségi oktatás oktató-nevelő munka feladatait az oktatási Minisztérium irányelve a következőkben rögzíti:

„A magyarországi nemzetiségi oktatás, nevelés a Magyar Népköztársaság oktatási rendszerében valósul meg. Alapelvei általános célját és feladatait az 1961 évi III. törvény tartalmazza. A nemzetiségek oktatásának, nevelésének ezen belül sajátos céljai is vannak.

A nemzetiségi oktató-nevelő munka:

- Biztosítsa a délszláv - horvát, szerb, szlovén-, német-, román-, szlovák nemzetiségű tanuló anyanyelvi oktatását, nevelését;
- szilárdan alapozza meg, és sokoldalúan bontakoztassa ki a tanulóknak annak tudatát, hogy szocialista hazájukban, a Magyar Népköztársaságnak délszláv - horvát, szerb, szlovén-, német, román, szlovák nemzetiségű egyenjogú állampolgárai,
- építse ki, tartsa ébren a tanulóknak az igényt, és alakítsa ki a készséget, hogy anyanyelvüket és a magyar nyelvet magas színvonalon tudják használni;

- nyújtson számukra korszerű anyanyelvi és ezen alapuló irodalmi műveltséget, tegye képessé őket arra, hogy önművelés útján anyanyelvükön is fejleszthessék általános műveltségüket;
- neveljen anyanyelvi kultúrája szeretetére, megbecsülésére, nyújtson elsajátításához kellő ismeretanyagot, mozditssa elő haladó hagyományaik megőrzését, mélyítse el a kultúrájukhoz, nyelvükhöz való ragaszkodást ;
- fejlessze ki és erősítse a tanulóknál azt a törekvést, hogy szolgálják a népek barátságának, internacionalista összefogásának eszméjét. /4/

E feladatok kialakítása már az óvodában el kell, hogy kezdődjön. A folyamatos nyelvoktatás csak így biztosítható. Azok számára, akik a szülői házból magukkal hozzák a nemzeti-
ségi anyanyelvet, lehetővé kell tenni, hogy az első szervezett, szakemberekkel ellátott, oktatási forma permanensé tegye anyanyelvük tudását, az irodalmi anyanyelv kialakítását, hogy az általános iskolában megközelítően egységes alapokkal indulhassanak.

Oktatási rendszerünkben országosan 2 típusú nemzetiségi anyanyelvi oktatás folyik:

- 1./ tannyelvű,
- 2./ nyelvoktató általános iskolák

E két típustól eltérően Bács- Kiskun megyében - két nemzetiségi községben: Katymár, Gara - a korábbi tannyelvű iskolákkal szemben, ugynevezett új típusú nemzetiségi tagozatos isko-

la is működik kísérleti jelleggel. A két iskolában német és délszláv oktatás folyik. Az eredmények biztatóak, értékelésük folyamatos, de még nem lezárt.

a/ Az óvodai nemzetiségi nyelvoktatás /5/

Az óvodai szervezett nyelvoktatás a megyében különösen a délszláv, már a 49-es években megindult. Hercegszántó, Bácsalmás, Bácsbokod, Gara és Katymár községekben 1949-ben rendszeresen oktatták a nemzetiségek anyanyelvét.

"Szerb, horváth nyelvoktatás Bácsalmáson és Katymáron 1942-ben indult" /6/

"A nemzetiségi anyanyelvi oktatás, illetve az óvoda még 1949-ben szer[↑]veződött. Az óvodában nem nemzetiségi nyelvoktatás folyik, hanem az óvoda nemzetiségi tannyelvű óvoda" /7/

Olvasható az óvónők jelentéseiből.

Jelenleg a megyében 12 községben 16 óvodában tanítják a német, délszláv és a szlovák nyelveket, 44 gyerekcsoportban 999 főnek.

1975-76 tanévben a megye nemzetiségi óvodáinak megoszlása a következő :

Megnevezés	német	délszláv	szlovák	összesen
Óvodák száma	10	5	1	16
Gyermekcsoportok száma	31	10	2	44
Gyerekek száma	759	170	70	999

Községenként a megoszlást az alábbi táblázat mutatja :

Község	Óvodák száma			Gyermek csoportok száma			Gyermekek száma		
	né- met	dél- szláv	szlo- vák	né- met	dél- szláv	szlo- vák	né- met	dél- szláv	szlo- vák
Bácsalmás	1	1	-	2	3	-	70	50	-
Bácsbokod	1	1	-	2	1	-	28	20	-
Császárt.	1	-	-	5	-	-	134	-	-
Csátalja	1	-	-	2	-	-	23	-	-
Dunaegyháza	-	-	1	-	-	2	-	-	70
Gara	1	1	-	2	2	-	25	30	-
Hajós	1	-	-	4	-	-	128	-	-
Harta	1	-	-	6	-	-	141	-	-
Hercegozántó	-	1	-	-	1	-	-	21	-
Katymár	1	1	-	2	3	-	40	51	-
Nemesrádudv.	1	-	-	4	-	-	120	-	-
Vaskút	1	-	-	2	-	-	50	-	-

1970-től nemcsak az óvodák számának növekedése, hanem a nemzetiségi nyelvet tanuló gyerekek létszámának szaporodása is öröndetes. 1970-től a nemzetiségi óvodák 3-mal, a nemzetiségek nyelvét tanuló óvodások száma, mintegy háromszorosára emelkedett.

Ha az 1971 - 1972-es évet 100-nak veszem, akkor az emelkedés:

1972 - 1973-as oktatási évben	141,34 %	117 fő
1973- 1974-es oktatási évben	182,6 %	234 fő
1974 - 1975-ös oktatási évben	242,75 %	404 fő
1975 - 1976-os oktatási évben	több, mint háromszorosára	447 fő.

Ezek a számok az óvodai nemzetiségi nyelvoktatást hiven reprezentálják.

A nemzetiségi óvodák létszámának alakulását nemzetiségek szerint az alábbi táblázat mutatja :

A nemzetiségi óvodák létszámának alakulása nemzetiségenként

Nemzetiség	1971- 1972	1972- 1973	1973- 1974	1974- 1975	1975- 1976
német	164	204	324	487	759
dolozsláv	119	139	163	167	170
szlovák	-	57	30	33	70
Összesen:	283	400	517	687	929

A nemzetiségi nyelvet tanuló óvodások számának örvedettes növekedése azonban nem jelenti azt, hogy mindnyájan hozzák magukkal a nemzetiségi nyelvet a szülői házból. Ez községenként, de nemzetiségenként is változó.

Megvizsgáltam néhány falut, hogy bizonysgot nyerjek afelel, hogy hány gyermek jön bizonyos nyelvismerettel az óvoda.

Bácsbokodon a következő eredményt kaptam :

nemzetiség	1973- 1974	1974- 1975	1975- 1976	1976- 1977
német	30 ebből 2 ismerte a nyelvet	45 ből 2	23-ből -	35 ből 2
dolozsláv	17 ből -	12-ből -	20-ből -	16-ből -
	ismerte a nyelvet			

Hajóson :

nemzetiség	1975- 1976	1976- 1977
német	128	124-ból
ebből	26	21
ismerte a nyelvet		óvodás gyermek beszél- te a nemzetiség nyelv- vét.

1975-76-ban és 1976-77-ben csak egy-egy gyermek volt, aki nem értette a magyart, csak /svábul beszélt/ mikor az óvodába került.

Nemesnádudvaron az óvodás gyerekek 50 %-a ismeri a nemzetiség nyelvét, azonban ebben a német ajkú községben is évente csak 2-3 gyerek beszél csak svábul, mikor az óvodába kerül.

Tehát a nemzetiségi nyelvet tanuló óvodások 60-70 %-a nem ismeri, és nem is érti a nemzetiségi nyelvet akkor, amikor az óvodába kerül. Az óvodának, a nyelvet kitűnően beszélő óvónőnek kell megtanítani őket ősei nyelvére. A felmérések azt mutatják, hogy ezt a nehéz, de megtisztelő szép munkát jó eredménnyel végzik. Az óvodában tanult nemzetiségi nyelvet az általános iskolában 90-100 %-ig tovább folytatják /8/.

Az óvodai nyelvoktatásról a szakemberek is elismeréssel nyilatkoznak. A nemzetiségi nyelvet oktató óvónők lelkiismeretes munkájának is köszönhető, hogy a nemzetiségi nyelvek -tatásban ilyen nagy fejlődés mutatható. Munkájuk még tartalmasabb lenne, ha megyei nemzetiségi óvodai szakfelügyelő is segitené őket, és az óvónők nyelvi továbbképzése is biztosítva lenne /9/.

b/ Az iskolai nemzetiségi nyelvoktatás

A nemzetiségi nyelv megőrzésének, tovább fejlesztésének legbiztosabb fellegvára az általános iskolai nemzetiségi nyelvoktatás. E forma intézményesen biztosítja a nemzetiségi nyelv fennmaradását, széleskörű elterjesztését.

Bács-Kiskun megyében 22 általános iskola áll a nemzetiségi nyelv szolgálatában.

Az országos rendszernek megfelelően két iskolatípusban folyik a nemzetiségi nyelv oktatása.

Az első típushoz 3 iskola tartozik, itt 3 délszláv és 2 német csoportot találunk.

A második típushoz 19 iskola sorolható, 11 német, 10 délszláv és 2 szlovák csoporttal.

Mindkét formában 1970-től 1976-ig 15 703 fő, a nemzetiségi községek általános iskoláinak kb 37,7 %-a, a megye általános iskoláinak 4,9 %-a, az alsótagozatos tanulók 5,9 %-a része - sült nemzetiségi nyelvoktatásban.

Az érdeklődés évről-évre nő, amit az elmúlt évek statisztikai kimutatásai is bizonyítanak. A két iskolatípus tanulói 1970 és 71-ben 2221 fő volt, s ha ezt kiindulópontnak veszem, akkor az:

1971 - 72 tanévben	98,06
1972 - 73 "	108,09
1973 - 74 "	128,41
1974 - 75 "	137,37
1975- 76 "	137,91 %-os a növekedés.

A tannyelvű és nyelvoktató iskolák létszáma pedig a következőképpen alakult :

nemzetiségi iskolátípus.	1970- 1971	1971- 1972	1972- 1973	1973- 1974	1974- 1975	1975- 1976	Össze- sen
tannyelvű isk.	243	275	295	288	292	287	1 680
nyelvoktató nemzetiségi isk.	1973	1903	2104	2564	2698	2776	14 023
Összesen:	2221	2178	2399	2852	2990	3063	15 703

Iskolatípusok és nemzetiség szerint a következő képet kapjuk :

Nemzetiségi tannyelvű iskolák tanulói

nemzetiség	1970- 1971	1971 1972	1972- 1973	1973- 1974	1974- 1975	1975- 1976
német	94	105	136	123	135	133
délszláv	149	170	159	160	157	154
szlovák	-	-	-	-	-	-
Összesen:	243	275	295	288	292	287

Nyelvoktató iskolák tanulói :

német	1266	1233	1300	1473	1520	1600
délszláv	535	506	645	754	789	782
szlovák	177	164	159	337	339	394
Összesen:	1978	1903	2104	2564	2698	2776

Láthatjuk, hogy az érdeklődés a nyelvoktatás iskolatípusa iránt nagyobb. A tanulók 80-90 %-a ebbe az iskolatípusba jár.

A tanulók viszonya a nemzetiségi nyelvhez jó, szorgalma-

kat, érdeklődéseket a nemzetiségi nyelv iránt az osztályzatok és a továbbtanulások tükrözik.

A nyelvtanításban résztvevő tanulók 60 %-a jeles, 20 %-a jó, 15 %-a közepes eredményt ért el, kb 5 %-a elégséges.

c/ Közép- és felsőfokú nemzetiségi köznevelés a megyében

A továbbtanulók aránya is kielégítő. A középiskola minden típusában megtalálhatjuk őket.

A jeles és jó tanulók 80 %-a nemzetiségi gimnáziumban folytatja a nyelvtanulást. A többi különböző középiskolába iratkozik. A német nyelvet tanuló diákok a megyében tudják folytatni a tanulmányaikat. Bácsalmáson és Baján második „idegen” nyelvként tanulhatják a német nyelvet, tagozatos vagy szakmai formában.

Az ország egyetlen német nyelvű gimnáziuma is megyénkben van. A Bajai Frankel László Németnyelvű Gimnázium tanulói-
nak 40 %-a Bács-Kiskun megyei, de Békés, Csongrád, Baranya és Tolna megye is ide küldi német nyelven továbbtanulni szándékozó gyermekeit. A gimnázium létszáma 120-130 fő. Négy tanulócsoportban gyakorolják és fejlesztik tovább német nyelvtudásukat a tanulók.

Az eredményesebb beiskolálása érdekében az 5. Ötéves tervben 120 férőhelyes kollégiumot is építenek a nemzetiségi diákok számára Baján, a német nyelvű gimnázium mellé.

A megye nemzet^{iségi} iskoláinak felszerelése jó. A tan- és szemléltető eszközök kellő mennyiségben állnak az iskolák rendelkezésére. E tekintetben nem maradnak el a más hasonló

jellegű iskoláktól.

Minden iskola rendelkezik televízióval, magnetofonnal, stb. az audio vizuális eszközök különböző fajtájával, amelyeket kellő szakértelemmel, hozzáértéssel, eredményesen használnak.

Néhány iskola Jugoszláviából és Németországból kapott és kap felszereléseket /könyvet, szemléltető eszközöket/. /10/ Számos iskolát a magyar társadalmi szervek, intézmények, egyetemek, főiskolák patronálnak. /11/

Az Oktatási Minisztérium és a Megyei Továbbképzési Kabinet rendszeres tájékoztatásban részesíti a nemzetiségi iskolákat.

A nemzetiségi nyelv még eredményesebb tartalmasabb elsajátításának érdekében helyes lenne, ha néhány nemzetiségi iskolát komplex nyelvi laboratóriummal szerelnének fel. Ez megkönnyítené a tanulók és a tanárok munkáját, és vonzóbbá tenné a nemzetiségi nyelv tanulását a tanulók körében, sőt elősegítené a falvakban az irodalmi nemzetiségi nyelv elterjesztését.

Az általános és középiskolák mellett említést kell tennünk a megyében működő két nemzetiségi képzésre kijelölt felsőfokú intézményről is. A Bajai Tanítóképző Főiskoláról és a Kecskeméti Övönképző Intézetéről. A tanítóképző főiskolán a német és a délszláv tanítókat, a kecskeméti képzőben a délszláv övönöket képezik.

A tanítóképző főiskolán 1971-ben 12, 72-ben 4, 73-ban 5, 74-ben 3, 75-ben 12 és 1976-ban 10 német és délszláv nemzetiségi tanuló fejezte ^{be} tanulmányait. /12/

A végzett hallgatók 34 nőst és 21 dőlszlv.

A tanulók 23,52 %-a mezőgazdasági

20,40 %-a értelmiségi

és 47,08 %-a fizikai munka családjából került a kőpá-
ba. /17/

A végzett szaktanberők 33 %-a a falujában, 95 %-a nemzetiségi
területen dolgozik.

A Kecskeméti Évfőnőképzőben a dőlszlv nemzetiségi évfőnő
létszám a következőkben alakult : /14/

1971-1972	1972-1973	1973-1974	1974-1975	1975-1976	1976-1977
5 fő	2 fő	4 fő	4 fő	2 fő	

A végzett 17 hallgató közül 12 fizikai, 4 mezőgazdasági és 1
szellemi foglalkozásu családjából került az évfőnőképzőbe.

/A részletes kimutatás mellékelve/

Kiértő intézmény adataiból ismert, hogy ezen intézmé-
nyekbe a mezőgazdasági és egyéb fizikai dolgozó nemzetiségek
gyorsabbi jelentkeznek. Ez nemcsak a nemzetiségekre, hanem
az intézmények valószínű hallgatójára is vonatkozik.

A Kecskeméti Évfőnőképző Intézetben az következőképpen ala-
kult:

1975 - 76 tanévben 66,8 %

1976 - 77 tanévben 64,2 %

1977 - 78 tanévben 65,3 %

Szerb-horvát anyanyelvű végzett hallgatók

a Kecskeméti Óvónőképzőben

Mikor vég	Össze- sen /fő/	A hallgatót beiskolázó megye							Apa foglalkozása /származás/			
		Dács	Bara- nya	Bé- kés	Győr- Sop- ron	So- mogy	Tol- na	Vas	Za- la	fizi- kai	fizi- kai	Szel- lemi
1971/ 72	5	1			1				3	4	1	
1973/ 74	2							2		2		
1974/ 75	4		1	1					2	2	1	1
1975/ 76	4	1				1	1		2	2		
1976/ 77	2						2			2		

a/ A nemzetiségi pedagógusok, és továbbképzésük

A nemzetiségi nyelv ápolásában, továbbélésében fontos helyet töltenek be a pedagógusok, a nemzetiségi nyelvet különböző szinten beszélő oktatók, nevelők :

A megye nemzetiségi iskoláiban az 1973-74-es tanévben, 64 pedagógus oktatta a nemzetiségi nyelvet.

A 64 pedagógusból: 18 tanár

23 tanító

15-nek nincs nyelvi képesítése és

8 fő különböző főiskolákra és egyetemekre jár /15/.

Az 1975-76-os tanév már lényeges javulást mutat.

86 pedagógusadatait, szakképzettségét és nyelvtudását vizsgálva a következő eredményt kaptam:

A 86 nevelőből 36 óvodában, 56 általános iskolában tanítja a nemzetiségi nyelvet.

Az óvónők közül 24 német, 6 délszláv, 18-nak felső, 8-nak középfoku képzettsége van, 4 fő képesítés nélküli.

Nyelvismereti szintjük is változó. Anyanyelvi szinten 6 /3 német, 3 délszláv/, középfokon 12 /10 német, 2 délszláv, és alapfokon 12 fő 10 német, 2 délszláv/ beszéli a nemzetiségi nyelvet.

Nyelvi továbbképzésük nem kielégítő. A 30 óvónő közül 15 fő vett részt különböző szintű nyelvi szemináriumokon, belföldön és külföldön egyaránt. A belföldi kurzusokon 12 fő, a külföldi továbbképzéseken 8 fő kapott nyelvi továbbképzést.

A tanfolyamok rendezésében Jugoszlávia és az NDK tűnik ki, ahol a rendezéses továbbképzést minden évben megszervezik.

Az általános iskolákban működő nevelők nyelvtudása sem jobb az óvodai nevelők nyelvtudásánál. A vizsgált 50 nevelő /28 német, 34 délszláv/ 50 %-a főiskolát, 42 %-a tanítóképzőt végzett és 3 %-a képesítés nélküli.

Anyanyelven 19, középfokon 24 és alapfokon 11 fő beszéli a nemzetiségi nyelvet. 6 tanárnak felsőfokú nyelvvizsgálata van. A német nyelvet oktatókból 11, a délszlávokból 18 fő vett részt különböző szintű nyelvi tanfolyamokon.

A délszláv nevelők továbbképzése jobb, szervezettebb mint a német tanároké. Az elmúlt években ezt a hátrányt igyekeznek behozni. /16/

A nemzetiségi értelmiség 70-90 %-át a községekben a pedagógusok adják. Míg szokásban az területen dolgozók nemzetiségi értelmiség letelepítése, visszahívása a szállófalujába nehézségekre ütközik.

Elsősorban is a nagyfokú szakember-hiány és a városok vonzóhatása tartja vissza a falujától a diplomás német, szlovák, vagy délszláv értelmiséget. Távolmaradók meglátásuk a nemzetiségi kultúra, köznevelődési területen. A feladatokat csak a nemzetiségi pedagógus, vagy a köznevelődési egyesületen dolgozó /kulturális, könyvtár, stb./ nemzetiségű értelmiség végzi.

A magyar és a közszociális tanácsok igyekeznek olyan kedvező körülményeket teremteni, /társadalmi ösztönzés, lakáshiányosítás, letelepítési engedély/, amelyek lehetővé teszik a külön-

böző szakmai képzettséggel rendelkező nemzetiségi dolgozók anyanyelvüknek megfelelő /helyes való/ letelepedését.

Ezt a példát láttam Dunaegyházán, Hartán, Katymáron és Garán, ahol ösztöndíjat biztosítanak a nemzetiségi pedagógusképzésre.

Nemesnádudvaron agrárszakember-képzést segít a Tsz, Bácsalmáson pedagógiai és agrár szakiskolákra, felsőbbfoku intézményekbe küldték a nemzetiségi tanulókat. Tanulmányaik teljes időszakára ösztöndíjat biztosítanak. Az egyetem vagy főiskola befejezése után a végzett szakemberek a faluban nyertek elhelyezést.

A nemzetiségi értelmiség letelepítése a különböző nemzetiségi területekre, nemcsak Bács megyében-, hanem minden nemzetiségű megyében problémát jelent. Erről olvashatunk a baranyai a pesti és a Komárom megyei Tanács anyagából is.

3 / A nemzetiségi közművelődés és kultúra helyzete Magyarországon

A nemzetiségi közművelődés, kultúra, szokások, hagyományok ápolása, a szocialista kulturforradalom szerves részét képezi. A nemzetiségi közművelődés az egész szocialista nevelés fontos területe. E nevelés magában foglalja az iskolán kívüli nevelés minden formáját, a szakképzés és általános képzés egységét, a kulturális tevékenység minden emberformáló aspektusát, a szocialista tudat, hazaszeretet, internacionalizmus kialakítását, a nemzetiségi hagyományok, szokások megőrzését, továbbfejlesztését.

E tevékenység sok szektoru folyamat, állami, kongalmi, társadalmi szervezetek, hivatásos és népművelő csoportok vezetnek részt benne. Feltételezi az ésszerű együttműködést, a tervszerű munkaszervezést, a szervezett és tervezett feladatokat és azok folyamatos végrehajtását .

A nemzetiségi közművelődés - a több nemzetiségi országokban - szerves része az általános, az ország közművelődési politikájának. Nem teljes az ország közművelődési politikája, a nemzetiségek aktív részvétele, közreműködése nélkül. A nemzetiség alkotó, teremtő munkájukkal, szocialista hazánkhoz való ragaszkodásukkal, a közművelődésben vállalt feladatok teljesítésével járulnak hozzá a szocialista emberformálás történelmi feladatához.

Ezt a megállapítást a Bács-Kiskun megyében élő nemzetiségekről is elmondhatjuk. Nemzetiségeink a közművelődés, a nemzetiségi kultúra és hagyomány biztosítására különböző tevékeny-

ségi formákat hoztak létre, elcsatolták ki.

Első helyen emlitem a nemzetiségi nyelvművelő klubokat, hivatásos és szabadidős kultúrcsoportokat, a különböző honismereti szakcsoportokat és énekkarokat, zenekarokat.

Harmadik csoportba sorolnám a közművelődési intézményeket :

A TIT nemzetiségi szakosztályát, a művelődési házakat és a nemzetiségi bázisintézményeket.

E közművelődési formák jelenleg biztosítják a nemzetiségi kultúra, hagyomány ápolását, továbbfejlesztését.

a/ A nemzetiségi közművelődés területi, formái

Nemzetiségi nyelvművelő klubok

A nemzetiségi nyelvművelő klubok a közművelődés új formái közé tartoznak. Pár éve alakultak pár nemzetiségi községben.

Elsősorban a németek és a délszlávok hozták létre, de példájukat a szlovákok is követték.

Jelenleg /1975-76/ egy német, négy délszláv és egy szlovák nemzetiségi klub működik, a következő községekben :

Csávoly, „nyelvművelő klub”,

Agcsalmice „div. klub” /délszláv/

Gara „bunyevác kör.” /délszláv/

Baja „Hazafront népfőrenk” Alsóvárosi „olv. és kör.” /délszláv/

Dunagyháza „nyelvművelő klub” /szlovák/

Céljuk a nemzeti anyanyelv ápolása, a szocialista közösségi magatartás és tudat kialakítása, a politikai aktivitás fokozása, a nemzetiségi fiatalok bevonása a közművelődésbe a formájában.

A klubok létszáma és látogatottsága ugyan még változó, állandó létszáma kicsi /klubonként 30 ember/, de mégis a közművelődés egyik eredményesen fejlődő formájának mutatkozik, amely a nemzetiségi fiatalok többségét kapcsolná be a község közművelődésébe, társadalmi életébe.

A nemzetiségi kultúrcsoportok öntevékeny együttesek

A nemzetiségi kulturális életnek fő formáját az öntevékeny művészeti együttesek és kultúrcsoportok adják.

A nemzetiségi táncscsoportok ének- és zenekarok kerülnek itt első helyre.

A megyében 9 táncscsoport /4 délszláv, 3 német, 2 szlovák/, 5 énekkar /3 német, 2 szlovák/, és 5 zenekar /1 német, 3 délszláv, 1 szlovák/ működik.

Táncscsoportban Hajós /felnőtt- és gyermek csoport, német/, Harts /német, Nemesnődudvar /német/, Gara /szerb, horvát/, Dunaegyháza /szlovák/, Herczegszántó /délszláv/, Baja, gyermek- és felnőtt csoport /délszláv/, Dugnok /délszláv/, Miske /szlovák/ községekben.

Énekkar található: Dunaegyháza /szlovák

Hajós /német/

Nemesnődudvar /német/

Harts /német/

Miske /szlovák/

Zenekar alakult: Dunaegyházán /citera zenekar /szlovák/

Dugnok /tambura zenekar, délszláv/

Baja /tambura zenekar, délszláv/

Gara /délszláv/

Hajós /német/

Régi multra és sikeres szereplésekre tekinthet vissza a hercegszántói és a garai együttes. Nevük nemcsak a megyében és az országban, hanem külföldön is ismert.

Az V. Dunamenti Folklor fesztiválon - a hercegszántóiak - „kiváló hagyományőrző” díjat kapták. A Bácska együttes tagjaként pedig a „Népek Barátsága” nagydíj tulajdonosai.

A garaiak táncukkal az 1977. év nemzetiségi táncfesztiválján az első helyezést hozták el. Táncuk hagyományos és koreografált motívumokból állnak, amelyek a sokác és bunyevác hagyományokat, szokásokat elevenítik meg. A csoportok színvonalas munkával, képzett szakember közreműködésével érik el - eredményeiket. A szakember kül- és belföldi tanulmány és gyűjtőmunka után állítja össze repertoárjukat.

Kiemelkedő művészi műsoraikat a Magyar Televízió is bemutatta. Táncstudásuk a szakemberek véleménye szerint : művészi színvonalban és hagyományőrző összeforrottságban eléri a hasonló magyar csoportok tudását, szakmai színvonalát.

A koreografált nemzetiségi táncokban a garai együttes jeleskedik. Táncáiban a magyar, a német, a délszláv motívumkoszorú is megtalálható.

A többi, kevésbé ismert csoportok, megyei vagy közösségi nemzetiségi találkozókra szerepelnek nagy sikerrel. /17/

Az énekkarok közül különösen a németek tűnnek ki, első sorban a „Recht Brüderlich die Hand” versenyeken.

A nemzetiségi szövetségek által szervezett versenyek, vetélkedők egyrészt szereplési alkalmat biztosítanak az együtteseknek, másrészt gazdag népdal és folklór anyagot is felszín-

re hoznak, sőt a hagyományok továbbfejlesztésére is ösztönzik a csoportokat. Az öntevékeny művész, művelődési és honismereti csoportok elősegítik a személyiség fejlődését és a közösségi magatartás kialakítását is. Külföldi szereplésük, hazánk és a szomszédos szocialista és nem szocialista országok kapcsolatainak formáit erősíti. Reprezentálja szocialista hazánk nemzetiségi politikáját.

Honismereti és díszítő szakkörök

A nemzetiségi községeinkben nagy jelentőségű az a munka is, amelyet a különböző szakkörök végeznek. E tevékenységi forma két csoportra osztható.

Az első, az ugynevezett honismereti szakkör, amely a falu nemzetiségeinek használati tárgyait, ruháit, mezőgazdasági eszközeit, a falu társadalmi, politikai személyeinek dokumentumát gyűjti össze. Ilyen honismereti szakkör négy működik a megyében. Kettő délszláv, egy német és egy szlovák. A délszláv Hercegszántón és Csávolyon, a német Hartán, a szlovák Dunaegyházán működik. A szakkörök gyűjtő munkájából állandó kiállítást és falumuzeumot terveztek a községekben.

A hartaiak egy nemzetiségi falumuzeumban, a csávolyiak az általános iskolában állították ki gyűjteményeiket.

A nemzetiségi szakkörök második csoportjába a díszítő művészi szakkörök tartoznak. Ebből három működik a megyében, 2 német /Vaskút, Harta/, egy délszláv /Csávoly/.

Feladatuknak tekintik a népi nemzetiségi művészet emlékeinek összegyűjtését, restaurálását, ápolását. Munkájukat nagy si-

kerrel végzik. A szakör tagjai általános iskolai tanulók, nemzetiségiek és magyarok egyaránt.

b/ Közművelődési intézmények a nemzetiségi falvakban

Ismeretterjesztés

A közművelődési fórumok közül a legújabb, 1975. május 27-én alakult. Ez a TIT Bács-Kiskun megyei Nemzetiségi Szakosztálya, amely Baja székhellyel működik. /13/

Öttagu elnökségében német, délszláv és szlovák szakemberek irányítják, szervezik és tanítják nemzetiségi nyolven a tudományos ismeretterjesztést a megye nemzetiségei között.

E nemzetiségi közművelődési fórumot az országos TIT elnökség 1975. június 4-én hozott állásfoglalása is megerősítette.

„A társulat tegyen meg mindent annak érdekében, hogy tudományos ismeretterjesztő munkájával minél sokoldalúbban mozdítsa elő a XI. Pártkongresszus határozatainak egységes értelmezését és egységes végrehajtását”. /19/

A szakosztály azonban jóval megalakulása előtt már komoly ismeretterjesztő munkát fejtett ki különösen a bajai járásban. Az MSZMP KB 1963-ban hozott nemzetiségi határozata után, 1969-ben a TIT járási szervezetén belül mint nemzetiségi munkacsoport dolgozott 8-10 fővel. Félévtizedes tevékenységét komoly eredmények jelzik, különösen : Gara, Katymár, Hercegszántó, Bácsalmás és Csátalja nemzetiségi nyelvű előadást, nyelv-művelő, gyermek- és felnőtt foglalkozást tartott.

Különösen szép eredményeket értek el az 1974-75-ös évben, amikor nemcsak az előadások, hanem a résztvevők száma is örvende-

tesen emelkedett. Ezek a rendezvények, előadássorozatok bizonyították a nemzetiségi nyelven elhangzott ismeretterjesztés szükségességét. A munkacsoport által összeállított támaszjelent olyan érdeklődést váltott ki, hogy később már nem tudta saját erejéből az igényeket kielégíteni. A megyén kívüli nemzetiségi írókat, orvosokat és műfordítókat hívott meg az előadások megtartására. A megyei és a megyén kívüli nemzetiségi előadógárda közreműködésével bontakozott ki a sokrétű és sokszínű nemzetiségi ismeretterjesztés.

A megye nemzetiségi szakosztály létrehozását ilyen sokoldalú sikeres munka előzte meg.

A szakosztály elnöke : Röckl József általános iskolai igazgató Csátalja, /német/

Eltizedek óta a német nemzetiségek ismeretterjesztője.

titkár: Dr. Fekete Bertalan /dólszláv/
A bajai Tanítóképző Fiskola
docense.

tagok : Kishegyi Simon általános iskolai igazgató Nemesnáduvár /német/
Bakos Ignác általános iskolai igazgató, Dunaegyháza /szlovák/
Dr. Zorn Antal tanácsi osztályvezető /német/

A német szekció vezetője Röckl József

A dólszláv szekció vezetője: Dr. Fekete Bertalan

A szlovák szekció vezetője: Dr. Bakos Ignác

A szakosztály nemzetiségi előadógárdája a bajai és a kalocsai járás területén 30 fő, ebből 10 német, 17 délszláv és 3 szlovák.

Az 1974-75-ös iszerotterj sztő évadon 72 előadést tartottak, amelyből 15 német, 50 délszláv és 47 szlovák anyanyelvű volt.

A leglátogatottabb előadások Garán, Hercegszántón, Katymáron, Csátalján és Dunaegyházán voltak.

Az 1975-76-os évben 96 nemzetiségi előadás hangzott el, 25 német, 60 délszláv és 11 szlovák.

Az előadások legszorgalmasabb látogatói és hallgatói a délszlávok. Ez az 50, illetve 60 előadásból is kitűnik.

A témák változatosak, érdekesek és izgalmasak. Az érdeklődők igényeit kielégítik. Megtalálhatók köztük a történelem, a társadalom, a mezőgazdaság, az anyanyelv- és irodalom stb. kérdései vagy az azzal foglalkozó tudományos és népszerű munkák feldolgozása is. /20/

Ennek illusztrálására az előbbiakban közlöm a szlovák szekció 1975-76-os tematikájának főbb fejezeteit :

- I. A társadalmi - politikai élet kérdései
- II. A nemzetiségi politika és művelődéspolitikai kérdései
- III. A nemzetiségek történetéből
- IV. A magyarországi szlovákok irodalmának tárgyköréből
- V. Ankétok, író- olvasó-találkozók
- VI. A nyelvi anyanyelvi bemutatása
- VII. Egészségügyi előadéssorozat
- VIII. Állatgyógyászati előadéssorozat
- IX. Mezőgazdaság és keniálás
- X. Nyelvtanfolyamok szervezése"

Ilyen vagy ehhez hasonló témákkal foglalkoznak a német és a délszláv szekció tematikái is. /21/

A nemzetiségi szakosztály széleskörű kapcsolatot alakított ki a nemzetiségi szövetségekkel, sajtóval, rádióval. Ez szerkesztőségi ankétus, író-olvasó-találkozók és más formákban realizálódott.

A közeljövőben egy olyan plenáris ülést kíván szervezni a szakosztály, amelyen az MSZMP XI. Kongresszusának határozataiból adódó nemzetiségi feladatokat tárgyalnák meg, erre előadónak, a Kulturális Minisztérium Nemzetiségi Főosztályvezetőjét szeretnék felkérni.

Nemzetiségi bázis és letéti könyvtárak /22/

A nemzetiségi könyvtárak rendszeres tartalmas munkája rövid múltat tekint vissza. A 70-es évek előtt talán a legmostohább területnek számítottak. A Könyvtártudományi és Módszertani Központ felmérései alapján a beszerzés évek óta stagnál, régi, elavult könyvek alkották a készletet, amely közszegyenként : kb 40-43 kötetet tett ki./23/

Hegyhátságon is ilyen körülmények uralkodtak. A felmérés előtt 1960-ban 20 községben és 1 városban /Baja/ 2252 kötet nemzetiségi könyvet tartottak nyilván, amelyből

a német 990

a délszláv 1242

a szlovák 20 kötetet tett ki.

Összesen 2252 könyv volt a községi könyvtárak tulajdonában.

Egy nemzetiségi községre átlagban 107 darab könyv esik, amely

nemzetiségenként és községenként lényegesen változik.

A németek által lakott községekre 90, a délszlávok településeire 1242, a szlovák falvakra 20 könyv jutott.

Ha az 1976-os népszámlálás szerint veszem /német, délszláv, szlovák/ a nemzetiségek létszámát /9717 fő/ akkor egy nemzetiségi lakosra 4,31 könyv volt kölcsönözhető.

A községek közül csak 3 /Bácsalmás, Gara, Hercegszántó és Nemesnádudvar/ rendelkezik 100-nál több nemzetiségi könyvvel.

Helységenként és nemzetiségenként a könyvek száma a következő:

Helység	német	délszláv
Bácsalmás	195	128
Gara	130	223
Hercegszántó	-	393
Nemesnádudvar	219	-

A többi község, 3 kivételével, még az 50 darabot sem éri el.

A döntő változás, az MSZMP 1963-as nemzetiségekkel foglalkozó és az 1974 március 19-20-án tartott közművelődési határozat után történt.

Az első lépést a Művelődési Minisztérium tette meg, amikor Nemzetiségi Osztályán keresztül egymillió forintot biztosított a nemzetiségi könyvek beszerzésére.

Ebből a rendkívüli támogatásból megyénk is részesült.

A németlakta települések /Császártöltés, Csátalja, Gara, Hajós, Herta és Remanádusvár/, egyenként 103, a délszláv lakta községek /Baja, Bácsalmás, Eftya, Csévolj, Csikória, Dusnok, Felsőszentiván, Herczegszentő, Katynár, Kátételke, Vaskut/ 79, a szlovák település /Dunagyháza/ 97 kötet anyanyelvű könyvet kaptak.

A Könyvtárstudományi és Módszertani Központ is a nemzetiségi könyvtárügy „szolgálatába” lépett. Törzssanyag jegyzéket állít össze, rendszerezésé teszi a nemzetiségi könyvek tájékoztatóját. A könyvtárosok számára pedig módszertani füzeteket ad ki.

A nemzetiségi könyvtárügy, szervezeti, tartalmi és módszertani rendszerében a döntő változást, „Irányelvek a nemzetiségi lakosság könyvtári ellátásának továbbfejlesztésére”, megjelent dokumentum hozta. /24/

Szervezetileg a kötető ellátás rendszerét vezette be.

Egyfelől bázisokat szervezni, ahová több megye nemzetiségi településeinek ellátása tartozik,

másfelől letéti állományokat biztosítani a nemzetiségi községekben.

Az így létrehozott szervezeti formában jöttek létre a nemzetiségi báziskönyvtárak, amelyből, a német Pécsott, a délszláv Baján, a szlovák Békéscsabán működik.

A tartalmi munkát az állomány felfrissítésében, az alapkatalógus közzétételében és a munkaerő szakmai továbbképzésében jelöli meg.

A módszertani teendőket pedig a következőkben határozza meg : /25/

- nyújtsanak segítséget a helyi könyvtárak nemzetiségi nyelvi állományának gyarapításához és szervezzék a letéti ellátást;
- segítsék a könyvtárosokat az anyanyelvi irodalom olvastatásában;
- szervezzenek továbbképzési alkalmakat a nemzetiségi települések könyvtárosai részére;
- kísérvén figyelemmel - statisztikai mintavétellel és egyéb módszerekkel - a nemzetiségi nyelven írt művek forgalmát ;
- fejlesszék és terjesszék a nemzetiségi irodalom propagálásának módszereit;
- a nemzetiségi nyelvet oktató iskolákkal és az OPI nemzetiségi tanzókével építsenek ki szoros kapcsolatot és kooperáljanak velük az ellátás tekintetében ;
- egyeztessenek folyamatosan a tennivalókat a nemzetiségi iskolák szakfelügyeletével és a nemzetiségi könyvtárügy országos szakfelügyeletével ;
- tartsanak fenn cserekapcsolatokat a baráti országokban lévő testvérkönyvtárakkal.

A nemzetiségi könyvtárügy rendszerét az Elnöki Tanács 1976 évi 15. számú törvényerejű rendelete és a Minisiter Tanács 17/1976. /VI.7./ számú végrehajtási utasítása megerősíti. /26/

A bajai báziskönyvtár

Az előbb vázolt nemzetiségi báziskönyvtárak rendszerében meggyénk nemzetiségi falvai három alapkönyvtárhoz tartoznak. A szlovákok Békés megyéből, a németek Pécstől, a délszlávok a bajai báziskönyvtártól kapják a nemzetiségi könyveket.

A bajai báziskönyvtárat 1972 végén hozták létre. A KKK mellett a megyei tanács is szorgalmazta azervezését.

Határ- és feladatkörébe 3 megye 13 délszláv nemzetiségi községe tartozik.

Ebből Bács-Kiskunból 13 /Bácsalmás, Bácsbokod, Baja, Bácsa, Csárvoly, Csikéria, Dusnok, Felsőszentiván, Gara, Horcegszántó, Katymár, Mátételke és Vasut/ Bácsból 1 /Batonya/ és Csongrád megyéből 4 /Szőreg, Ujszentiván, Deszk és Magyarcsanak.

A Megyei Tanács a könyvtár megindulásához 70 000 Ft-ot biztosított. A jugoszláv nagykövetség pedig 3 000 kötetet ajándékozott. A fokozott anyagi támogatás és ajándékozás eredményeként 1974-es évben a báziskönyvtár már 3 209 nemzetiségi könyvvel rendelkezett. Az állomány évről-évre nőtt, most már kellő mennyiségben áll a kölcsönzők rendelkezésére.

A növekedést jól szemlelteti a következő táblázat:

Év	1974	1975	1976
kötetek száma	3209	4772	5448

/27/

A báziskönyvtár állománya a megyei nemzetiségi községek és városok nemzetiségi nyelvű köteteknek 56,4 %-át alkotja. A községek könyvellátása a báziskönyvtárak megszervezése óta lényegesen javult, amit a nemzetiségi könyvek kötetének rohamos növekedése is bizonyít. A könyvtár letéti állományt biztosít valamennyi községnek, amit állandóan bővit és frissít.

A községi könyvtárosokat tájékoztatóval és módszertani utmutatóval látja el. Szakmai tanfolyamokat és szemináriumokat szervez.

A könyvtár olyan akciókban is közreműködik, amelyek a nemzetiségi könyvtárak feladatát hivatottak ellátni. Idesorolunk az „Írjunk, olvassunk anyanyelvünkön” című felismerési pályázatot, a HIF-tel szervezett délszláv estéket és a Narodna knjina munkatársaival szervezett találkozót.

Együttműködése kiterjed a szomszédos megyék népi könyvtáraira is.

Különösen jó a kapcsolat a p. csi német népi könyvtárral, amely nemzetiségi községeink 50-60 %-át látja el német nyelvű könyvekkel.

A p. csi népi könyvtár, ugyanúgy, mint a megyénkben működő délszláv népi könyvtár, helyettesítőként kezdte munkáját.

A feladatokról tartott 1. konferencián megyei német lakta faluban /Bácsalmás, Bácsbokor, Baja, Csicszeréltés, Csótölja, Csávols, Gara, Hajós, Martföld, Matyócsa, Mezőcsanak, Vaskút/ tárgyalott a nemzetiségi könyvtárakról való ellátásról, a költségek igényéről és nem utolsósorban a nemzetiségek arányáról, hogy a lehető legkevesebb anyagi erőforrással, megfelelő időben és frissességben tudják biztosítani.

Igy a nemzetiségi községekkel meggyezve, azokban a falvakban kezdte az ellátást kiépítést, amelyekben a nemzetiségi könyvek iránt az érdeklődés nagyobb, a német nyelvvel való elégtelenség volt. Az első „ellátási terv” már 1973-ban megkezdett.

1977-ig minden egyes nemzetiségi községünk 2-3-szor kapott ellátást.

Az ellátás könyvek 1975 végén, 1976 elején történt, az ellátás azóta is rendszeres.

Német nyelvű községeink könyvellátását segíti a Megyei Tanács is, amely 1975-ben 20 000, 1975-ben 30 000 Ft anyagi juttatást utalt át a pécsi báziskönyvtárnak.

A könyvtár frissességét és jó szervezését mutatja, hogy a letéti állományok jóval az anyagi támogatás előtt érkeztek a megyébe.

A pécsiek rendszeres munkáját mutatja:

- az évenként megrendezett módszertani szeminárium, /az első 1973 nyarán Mohácson/ és tapasztalatcsere, amelyre a német nemzetiségi könyvtárosainkat is meghívják.
- Az anyanyelvi művelődést elősegítő, az irodalmi nemzetiségi nyelvet terjesztő kiállítások szervezése.
- A „kivánság listák” bevezetése /ezt a kiállítások alkalmával is lehet megtenni/.
- A nemzetiségi fórum rendezése, ahol a német ajku lakosság a német szövetség vezetőivel, újságíróival és a pécsi rádió munkatársaival beszélget. /Ilyen rendezvényeket tartottak Bácsalmás, Hajós és Csévolj nemzetiségi falvainkban.
- A könyvtár állományában lévő „érdekes könyvek” Interessante Büchhel i, és az „Irjunk, olvassunk anyanyelvünkön című pályázat bibliográfiájának összeállítása, kiadatása.

Könyvtárközi munkája mellett az iskolákkal való kapcsolat kialakításáról sem feledkezik meg. A német nemzetiségi iskolákban letéti állományokat hozott létre. Jelenleg Nemesnádudvaron folyik megbeszélés ez ügyben.

1976-ban Bárban iskolai nemzetiségi olvasótábort szervezett, amelyen 5 nemesnádudvari általános iskolásunk vett részt.

A pécsi német báziskönyvtár tartalmi, szervezeti munkája /amely az elmondottakból is megállapítható/ jobb mint a megyénkben székelő bajai délszláv alapkönyvtaré.

Ennek okát több tényezővel lehet magyarázni, illetve keresni.

Elsősorban is azzal, hogy a báziskönyvtár éveken keresztül szakember nélkül volt. A kinevezett szakember csak 1974 március óta irányította a könyvtár munkáját. Pár éves munka után a nehéz körülmények ellenére is igyekezett munkáját kielégítően végezni, azonban azt a hátrányt, amely a többi báziskönyvtárhoz képest fennállt nehezen tudta behozni.

"A többi báziskönyvtárral szemben én olyan hátrányban vagyok, /írja az 1975 decemberi jelentésében/, hogy azok a megyei könyvtár székhelyén vannak/ kivéve Mohácsot/ és olyan technikai lehetőségeik /nyomda, fotó, sokszorosító, stb/ vannak, hogy uton-utfélen a könyvtárosok jogosan kérdezik, miért tudnak a románok, illetve a németek, ilyen vagy olyan szóróanyagot könyvismertetéseket adni" /28/.

Másodszor a bajai báziskönyvtár 1976 őszétől megint új vezetőt kapott. A megkezdett munkát ismét új embernek kell továbbvinni, remélem sikerrel.

A nemzetiségi báziskönyvtárak munkája mellett fontos feladat hárul a községi, az iskolai könyvtárakra is. A báziskönyvtárak által letétbe helyezett állomány mellett a községeknek, az iskoláknak is feladatuk a nemzetiségi könyv, folyóirat, napilap megrendelése, vásárlása.

Az anyanyelvi kultúra terjesztése érdekében gondoskodniuk kell a községeknek az illető nemzetiség hazai sajtóorgánumának, néhány anyanyelvi folyóiratnak, elsősorban a gyermek és ifjúsági lapoknak járatásáról, be kell szerezniük fokozatosan a legfontosabb klasszikus és a mai szépirodalmi műveket, különös tekintettel a nemzetiségi nyelvű oktatás helyi szükségleteire /29/.

A községek könyvállománya az elmúlt években örövendetesen javult. A német nemzetiségi könyvek, 1969-hez viszonyítva, 1,1/2, a délszláv 3, a szlovák 13-szorosára növekedett.

Ezt a következő táblázaton szeretném bemutatni :

nemzetiség	1969	1972	1975
német	900	1780	2600
délszláv	1242	2190	6771
szlovák	20	117	267
Összesen:	2252	4087	9638 /30/.

Az állomány községenként a következőképpen alakul :

helység	német			délszláv			szlovák		
	1969	1972	1975	1969	1972	1975	1969	1972	1975
Bácsalmás	195	202	293	123	207	315	-	-	-
Bácsbokod	53	53	135	-	-	105	-	-	-
Bátya	-	-	-	24	103	201	-	-	-
Csácszár- töltés	40	143	179	-	-	-	-	-	-
Csátalja	31	134	175	-	-	-	-	-	-
Csávoly	3	3	48	13	92	203	-	-	-

/folytatás/

helység	német			délsláv			szlovák		
	1969	1972	1975	1969	1972	1975	1969	1972	1975
Csikéria	-	-	-	81	160	279	-	-	-
Dunaegy- háza	-	-	-	-	-	-	20	117	217
Dusnok	-	-	-	38	117	253	-	-	-
Felső- szentivén	-	-	-	74	153	299	-	-	-
Gara	150	253	344	233	312	924	-	-	-
Hajós	50	153	264	-	-	-	-	-	-
Harta	38	141	251	-	-	-	-	-	-
Hercegszéntó	-	-	-	393	472	754	-	-	-
Katymár	51	151	221	-	79	396	-	-	-
Mátételke	-	-	-	25	104	140	-	-	-
Miske	-	-	-	-	-	-	-	-	50
Nemesnád- udvar	219	322	356	-	-	-	-	-	-
Vaskut	50	76	120	-	79	127	-	-	-
Baja /város/	110	149	214	233	312	2775	-	-	-

/31/.

Hat nemzetiségi község könyvtárállományát, költségvetését, kölcsönzését részletesen is megvizsgáltam.

Elsősorban is a németlakta települések érdekeltek, hisz a megye nemzetiségei közül számban és arányban is ők vannak túlsúlyban.

Három helyiségben pedig: Császártöltés, Hajós, Nemesnádudvar, az össz nemzetiség 49,36 %-át alkotják.

A hat település könyvtárai az 50-60-as években alakultak, de csak a 70-es évek után kapták meg végleges helyüket.

Allományuk 46 259 könyv, amelyből 2024 nemzetiségi kötet, ez az össz állomány 4,37 %-a.

Közsegenként az állomány következőképpen oszlik meg :

helység	állomány	e b b ö l	
		nemzetiségi	iskolában
Bácsbokod	6 917	355	126
Császártöltés	6 000	-	-
Dusnok	5 362	317	200
Hajós	10 643	901	317
Harta	12 537	381	130
Kunbaja	4 800	70	-
Összesen :	46 259	2 024	770

Egy lakosra 1,9, egy nemzetiségre 5,2 kötet könyv jut.

A nemzetiségi könyvek 50 %-a képes vagy gyermek, 30 %-a szépirodalom és 20 %-a lexikon vagy természettudományos munka. A magyarányu ifjúsági kötetek számával magyarázható, hogy a kölcsönzők, vagy olvasók többsége általános, vagy középiskolás diák.

A könyvtári könyvek és a beiratkozott olvasók megoszlását jól szemléltetik a nemesnádudvari és hartai nemzetiségi könyvtárak 1976-évi adatai.

A könyvtéri könyvek megoszlása Nemesnédudvaron :

megnevezés	német	magyar	összesen
ifjúsági	161	1262	1423
szépirodalom	232	2606	2838
lexikon	4	90	94
társadalomtudomány	-	616	616
természettudomány	6	243	249
egyéb	9	615	624
Összesen:	412	5432	5844

1976-ban beiratkozott olvasók: 343 fő.

Megoszlásuk:

szakmunkás és betanított munkás	19
mezőgazdasági munkás	17
segédmunkás	5
vezető beosztású	11
adminisztratív dolgozó	22
általános iskolás	193
középiskolás	30
főiskolás	3
szakmunkás tanuló	9
háztartásbeli, nyugdíjas	12
egyéb	23
Összesen:	343 fő

Hartán a beiratkozott olvasók száma : 187 fő, melyből :

49 % diák

8,7 % munkás

23,1 % szövetkezeti paraszt

20,2 % egyéb foglalkozásu.

A mintavételi hónapokban kölcsönzött nemzetiségi könyvek száma:

a 14 éves és fiatalabb korosztálynál 41

a 14 éven felülieknél 32 db könyv /32/

A könyvtárak költségvetéseis lehetővé teszi, hogy az állományt évről-évre gyarapítsák:

1971-ben 63 660, 1972-ben 68 823, 1973-ban 83 932, 1974-ben 98 175, 1975-ben 103 363 Ft-tal gazdálkodtak a vizsgált nemzetiségi falvak könyvtárai. Az összeg kb 30-40 %-át állományfejlesztésre fordíthatták.

A költségvetés községenként a következőképpen alakult:

helység	1971	1972	1973	1974	1975
Bécsbokod	22 000	20 000	20 000	24 000	23 000
Dusnok	4 660	4 823	4 932	5 175	5 362
Hajós	10 000	10 000	20 000	25 000	30 000
Harta	8 000	15 000	20 000	25 000	28 000
Kunbaja	19 000	19 000	19 000	19 000	25 000

A költségvetés a pénzügyi fedezet mellett azonban meg kell említeni azt is, hogy a nemzetiségi könyvek beszerzése formai és adminisztratív nehézségekbe ütközik.

Erről a bajai báziskönyvtár vezetője így nyilatkozik /33/

„Néhány szót a beszerzésről. A jugoszláv könyvek beszerzése eléggé nehézkes és nagyon drágák, csak az utóbbi időben sikerült elérni, hogy egyharmadára csökkenjen az árak. Minden negyedévben megjelenik KMK és a Gorkij Könyvtár kiadásában egy tájékoztató a megrendelhető könyvekről, ezt eddig központilag küldték ki, állítólag a IV. negyedévtől kezdve a báziskönyvtár feladata lesz. A megrendelést az AKV formanyomtatványain minden egyes könyvről 5 példányban kell elkészíteni, így visszaküldeni. Az átfutási idő 6 - 9 hónap. Talán sikerül ezt az időt is lecsökkenteni, bár az AKV nem nagyon igyekszik, arra hivatkozva, hogy nincs emberük, aki beszélne a nyelvet, ez - gondolom - megoldható probléma. Nem beszélve arról, hogy mind kis számu könyvről van szó, felszereletlenül küldi le. A könyvek minden esetre nagyon nehezen jönnek, - pl. az ez évi megrendésem még nem jött meg - a közösségek nem tudják megvásárolni, sok esetben még a meglévő szűkös keretet sem. Ebben a kellemetlen helyzetben vagyok, pedig nagy szükség lenne a könyvre".

A nemzetiségek közművelődését, az anyanyelvi kultúra ápolását, fejlesztését segítik elő a nemzetiségi nyelven megjelenő újságok, hetilapok, kalendáriumok, vagy egyéb nyomtatványok is. Nemzetiségi közösségeinkben 88 német, 442 délszláv és 73 szlovák előfizető volt 1976-ban a szövetségek által kiadott lapoknak.

Az árus példányok száma :

a németeknél 138
a délszlávoknál 537
a szlovákoknál 16 darab

Az előfizetéssel és az árus példánnyal

a németek 276
a délszlávok 979
a szlovákok 89

összesen: 1 344 darab ujségot, folyóiratot vásároltak nemzetiségeink a megyében /34/.

Ez községenként a következőképpen oszlik meg :

helység	német		délszláv		szlovák	
	előfiz.	árus pld.	előfiz.	árus pld.	előfiz.	árus pld.
Baja	16	28	29	308	14	-
Kiskőrös	-	3	1	3	-	-
Bácsalmás	6	11	63	-	3	-
Bácsbokod	3	6	-	41	5	-
Bátya	-	-	-	-	-	-
Császértöltés	3	-	-	-	2	-
Csátalja	5	17	2	2	4	-
Csévoly	3	8	38	-	2	-
Csikéria	1	-	5	-	1	-
Dunaegyháza	-	-	-	-	-	-
Dusnok	-	-	-	-	-	-
Felsősztyván	4	2	37	12	2	-
Gara	10	12	127	-	8	-

/folytatás/	német		dólszláv		szlovák	
helység	előfiz.	árus pld.	előfiz.	árus pld.	előfiz.	árus pld.
Hajós	3	13	-	-	2	-
Harta	2	2	-	-	1	-
Hercegszéntó	-	5	111	6	-	-
Katymár	2	19	17	165	2	1
Kátételke	-	-	3	-	-	-
Kiske	-	-	-	-	-	-
Nemesnádudvar	18	32	-	-	16	-
Vaskut	12	28	9	-	11	-

Keresettek a kalendáriumok, amelyek egyben a nemzetiségek életének krónikái is.

Peldányszámuk meghaladja az újságok és folyóiratok számát.

Örvendek, hogy a kalendáriumokon kívül, a szövetségek az elmúlt években más jellegű kiadványokkal is jelentkeztek. Ide sorolom a német szövetség által kiadott /35, 36, 37, 38./ könyveket, a dólszláv szövetség szerkesztésében megjelent /39, 40, 41, 42/ műveket, valamint a szlovák szövetség közreműködésével napvilágot látott szép gyűjteményeket /43, 44, 45/.

Ki kell emelnem a Magyar Néprajzi Társaság segítségével összeállított, a négy nemzetiség néprajzával foglalkozó köteteket, amelyek szerkesztésükben, tartalmi vonásukban, dekoratív megoldásukban, kellemes olvasmányai lesznek, nemcsak a nemzetiségi csoportoknál, hanem a magyar lakosság körében is.

Művelődési központok, házak

A megyei nemzetiségi közművelődési intézmények hálózatában a községekben működő művelődési központok és művelődési házak is beletartoznak. Munkájukkal közvetlen, vagy közvetve elősegítik a nemzetiségi kultúra, nyelv, szokások fennmaradását, tovább fejlesztését.

A megye minden egyes nemzetiségi községében található művelődési ház.

Kategóriák szerint a következő megoszlásban :

a/ Művelődési központ	1
b/ Művelődési ház	13
c/ Művelődési otthon	1
d/ Klubkönyvtár	—
Összesen:	20

A megyei művelődési otthonok /121/ 16,52 %-a nemzetiségi községekben van.

Az épületek, a berendezések és a technikai felszerelések 70-80 %-ban alkalmasak a község közművelődési feladatainak elvégzésére. Az arány lényegesen jobb a megyei átlagnál.

Magyei szinten viszont az épületek 19,5; a berendezések ;22,7; a technikai felszereltség 44,1 %-ban alkalmatlan a feladatok elvégzésére /46/.

A szakemberellátottság azonban semmivel sem jobb a megyei átlagnál.

Az intézmények vezetői közül 3 főiskolát, 12 középiskolát végzett. Lényegesen most végzik levelező úton, a Debreceeni Tanítóképző Faiskola népművelő szakát. A nemzetiségek nyelvét 60 %-a

beszéli, vagy érti, bár nem mind nemzetiségi.

/Pl. a Bácsalmási Művelődési Központ igazgatója nem nemzeti-
iségi, de beszéli a német nyelvet. A katymári igazgató nemze-
tizési, ő viszont csak tiszteletdíjas vezető/.

A kulturházakban sokirányú, a köz üvelődést elősegítő
munka folyik művészeti csoportok, klubok, szakkörök kereté-
ben.

117 különböző csoport működik, amelyből :

a/ művészeti	30
b/ klubok	35
c/ szakkörök	42
d/ egyéb csoportok	7

A művészeti csoportok 63, a klubok 14, a szakkörök 14 3-a
nemzetiségi.

A bácsalmási Művelődési Központban felnőtt és gyermek
klub is működik. Ezenként rendszeresen megrendezik a „prélo-
kat”, amelyre a környező zenekarokat is meghívják.

„A községben élő szerb-horvát anyanyelvi dolgozók
részére szerveztük a Bácsalmási divánklubot, itt rend-
szeres összejövetelek alkalmával ismeretterjesztő
előadások hangzanak el”. /Övashatjuk a Művelődési
Központ jelentéséből/. „Helyes lenne a klubot szak-
körre szervezni, melynek elsődleges célja az anya-
nyelv művelődése lenne” írja a Művelődési Központ
igazgatója az 1975. március 15-i jelentésében” /47/.

A felnőtt foglalkozások mellett élénkek a gyermekeket

érintő előadások is. 1976-ban népi játékok /Igra csunyevima/ ismertetése, a „Danica” című gyermeklap bemutatása, az „Óvoda iskola előkészítő szerepe” címmel tartottak nemzetiségi foglalkozásokat.

E három előadáson 80 szülő vett részt.

A kulturközpont rendszeres kapcsolatot tart Jugoszláviával és az HDK-val.

Nemzetiségi programok találhatók a hajósi művelődési ház munkatervében is.

Több évre visszamenőleg ez a következőkben alakult:

a/ a hajósi szervezetek nemzetiségi együttese évenként 2-3 alkalommal szerepel.

b/ Minden évben farsangkor „sváb” bál

c/ 1971-ben a Karl - Marx - Stad-i városi színház vendégszerepelt /Kleist: Az eltörött korsó című komédiáját adta elő.

d/ 1973-ban Német - Magyar- Barátsági est.

e/ 1973 - 1974 - 75-ben Nemzetiségi népi ékesek és hangszeres szólisták megyei találkozóját rendezte.

f/ 1972-ben a Pilis-Vörösvári Nemzetiségi Együttes szerepelt.

g/ 1974-ben találkozó a Neue Zeitung újságíróival.

Az előadások látogatottsága jó.

Az ismeretterjesztő előadásokon 28 - 35 fő

a színházi előadásokon 150 -200 fő

az irodalmi esteket 80 fő

az esztrád műsorokat 180 fő látogatja.

A művelődési házak anyagi támogatása elmarad a követelt feladatoktól. A nemzetiségi községek kulturházaai ugyan jobb körülmények között dolgoznak, mint a megye más községeiben működő kulturotthonok, mégis anyagi gondokkal és nem utolsósorban munkaerőhiánnyal küzdenek.

A tanácsok, üzenek, állami gazdaságok nagyobb támogatásban kellene hogy részesítsék a községek kulturházeit. /43/

Igaz, a költségvetés évről- évre nő, de nem annyira, mint azt a feladatok megkövetelik.

6 nemzetiségi község költségvetése ezt a következőkben mutatja:

helység	1971	1972	1973	1974	1975
Bácsbokod	86 000	000	000	80 000	115 000
Császártöltés	120 000	140 000	150 000	180 000	180 000
Nemesnáduvhar	101 000	125 000	113 000	107 000	106 000
Hajós	270 000	290 000	320 000	400 000	500 000
Harta	186 000	157 000	145 000	145 000	136 000
Kunbaja	-	-	-	-	300 000
Összesen:	763 000	812 000	838 000	912 000	1,387 000

A táblázatból kitűnik, hogy 5 éves szakaszban 0,40 % az emelkedés. Ez nagyon kevés.

Igaz, és ezt is figyelembe kell venni, hogy 1971 és 1976 között számos nemzetiségi község művelődési háza újjáépült, korszerűsödött. Fl. Bácsbokodon 6,5 millió Ft-ból építették újjá a művelődési házat, Kunbaján 300 000 Ft-ból teljesen új berendezést vásároltak.

Hajás új moziépülettel gazdagodott.

Tehát társadalmunk anyagi erejéhez mérten a nemzetiségi közösségek is a legszükségesebb anyagi támogatást megkapják.

Kutatásom során személyesen is meggyőződtem, hogy Gara megérdemelné egy új kulturházat, amit kultur - és közművelődési munkájával, hazai valamint nemzetközi sikereivel kiérdemelt.

A nemesnádudvari kulturház is „megérett” a felújításra.

A nemzetiségi közművelődés, oktatás, anyanyelv és kultúra kérdéseit összegezve, megállapíthatom, hogy számos intézmény, szerv, iskola, könyvtár és művelődési ház fáradozik a megyei nemzetiségi kulturkinccs fennmaradásáért, továbbfejlesztéséért.

Ezen tartalmi, szervezeti és formai megfogalmazása jut kifejezésre a Megyei Tanács VB anyagában, amikor : „Feladatok a nemzetiségi nyelv, kultúra, közművelődés című tévlati feladatait az elkövetkezendő évekre megszabja.

*Megyénk nemzetiségi hagyományainak ápolását és kulturális életének fejlesztését a közművelődés fontos politikai és művelődésügyi feladatának tekintjük. A hagyomány ápolásának és az anyaországgal való kapcsolattartásnak is alapja az élő nyelvismeret.

E téren az iskolai nyelvvoktatásra építve tovább kell fejleszteni a könyvtárak, az ismeretterjesztés és a néprajzi területek nemzetiségi közművelődési munkáját. Külösösen nagy feladat hárul ebben a munkában a Bólyai Gélszláv báziskönyvtárra, a Türr István Múzeumra, a nemzetiségi iskoláinkra és a Tudományos Ismeretterjesztő Társulatra.

Amatőr művészeti csoportjaink szervezésében és módszertani irányításában arra kell törekedni, hogy a már működő nemzetiségi csoportjaink és együtteseink továbbra is megkapják az illetékes helyi tanácsok anyagi és a Megyei Művelődési Központ szakmai támogatását.

Az amatőr együttesek megyei és egyéb seregszemléi mellett rendszeressé kell tenni a nemzetiségi települések kölcsönös tapasztalatcsere jellegű kulturális rendezvényeit. Megyénk és nemzetiségi településeink kulturális életének szervezésében és irányításában továbbra is igényeljük a nemzetiségi szövetségekben és választmányokban dolgozó nemzetiségi kádereink aktív közreműködését és támogatását". /49/.

B e f e j e z é s

Megyém nemzetiségeinek helyzetét vizsgálva, befejezés-képpen elmondhatom, hogy kutatásom legfontosabb feladatának : a nemzetiségi területek felmérését, a nemzetiségi hovatartozás megállapítását, a nemzetiségi besorolás objektivitásának felülvizsgálatát tartottam.

Célom az volt, hogy a különböző nemzetiségek számát, területi elhelyezkedését és eloszlását pontosan megállapítsam. Abszolút és arányszámukat településenként kimutassam, hogy ezen ismeret birtokában, az adatok szolgáltatásával hozzájáruljak a megye lenini nemzetiségi politikájának kialakításához, megvalósításához.

Tekintettel arra, hogy erről a kérdésről az országban még csak egy helyen készült átfogó tanulmány /Baranya megyében/ és annak sem vagyok teljesen birtokában, az adataim, következtetésem nem általánosíthatók, erre nem is vállalkozom, de ha e tanulmány elősegíti, előmozdítja más megyében e terület kutatását, úgy gondolom, munkám nem volt haszontalan.

J e g y z e t e k

Bevezető:

- 1./ 1970 évi népszámlálás megyei összesítői KSH
B_udapest, 1972.
- 2./ Megemliteném Fényes Elek, Borovszky Samu, Fél Edit,
Dr. Rapcsányi Jakab, stb. munkáit.
- 3./ A szlovákok 1975 szeptember 30-án Kiskőrösön, a
délszlávok 1975 május 30-án Baján.
- 4./ Magyarországi délszlávok demokratikus szövetsége
1976 8-as számú tájékoztatója 27 oldal.

I. rész

- 1./ Dr. Radó Sándor : Magyarország Nemzeti Atlasza 1967.
B_udapest.
- 2./ Dr. Maár Aladár : Termelési körzetek, szakosítási és
koncentrálási törekvések Bács-Kiskun
megye Mezőgazdasági Termelőszövetke-
zeteiben c. tanulmánya
- 3./ Bács-Kiskun megye gazdasági helyzete és fejlődésének főbb
tendenciái. KSH. Bács-Kiskun megyei
Igazgatóság, 1970.
- 4./ MSZMP. Bácsmegyei PB. Pártértekezlete 1975.február 22-23.
- 5./ Bács-Kiskun megye területfejlesztési terve. /Tárgyalta és
elfogadta a Megyei Tanács 1976. X.30-án
tartott ülése.
- 6./ U.ott
- 7./ U.ott

- 8./ Észak-Bácska monográfia, Mezőgazdasági Kiadó 1972. Bp.
- 9./ A Szocialista hazafiság és Proletár Internacjonalizmus
időszerű kérdései. MSZMP KB mellett
működő kulturpolitikai munkaközösség
állásfoglalása, Kossuth Kiadó, 1974.
- 10./ Herczeg Ferenc : Az MSZMP Nemzetiségi politikája,
Kossuth Kiadó 1976.
- 11./ Paranyai Művelődés 1973. XII. hó 4.sz.
- 12./ Nemzetiségek Baranyában a Megyei Tanács anyaga 1974.
október
- 13./ Beszámoló a megyében élő nemzetiségek életéről. Bács-
Kiskun megyei Tanács 1975 február 10-én
tartott ülése.
- 14./ A Megyei Közművelődési Bizottság jelentése 1975.október
15. E tanácskozását a Közművelődési Bi-
zottság Garán egy nemzetiségi gyűlésen
tartotta.
- 15./ Az 1970. évi népszámlálás 20. kötet Bács-Kiskun megye
adatai KSH 1972. Budapest.
- 16./ Ezt demonstrálja a Megyei Tanács 1975 novemberében ké-
szült jelentés is: „Előterjesztés a
Megye közművelődésének helyzetéről és
távlati fejlesztésének tanácsi felada-
tairól.
- 17./ Az 1941. évi népszámlálás demográfiai adatok községek
szerint Budapest 1947. KSH
- 18./ U.ott
- 19./ U.ott

- 20./ Dr. Hoóz István: Baranyai Művelődés Pécs, 1973. XII. hó 106. o.
- 21./ Bács-Kiskun megye: Fontosabb statisztikai adatok : 1951-56
Budapest KSH. Éves 1956. 17. éld.
- 22./ Bács-Kiskun megye népszámlálása 1960, Budapest KSH. 1972.
- 23./ 1970. népszámlálás Bács-Kiskun megye 20. köt. Budapest
KSH 1972.
- 24./ Dr. Hoóz István : A népesség nemzetiség szerinti szétbe-
vételenek problémái, Demográfia 1975. I.
Budapest.
- 25./ Az 1970. évi népszámlálás 20. köt. Bács-Kiskun megye
adatai. KSH. Budapest, 1972.
- 26./ KSH. Népszámlálási Osztály adattára Budapest XI. Budafoki
ut 5. sz.

II. rész

- 1./ Az 1941. Népszámlálás adatai KSH. 1976. Budapest.
- 2./ A mellékelt községek felmerési adataiból.
- 3./ Bács-Kiskun megye: iparfejlesztésének hosszú távú terv-
konceptiója /1976-1990-ig/ Kecskemét, 1977.
február Megyei Tanács Vá. anyaga.
- 4./ A mellékelt ipartelepek névsora a nemzetiségi községekben
- 5./ Ez az iparér tömöríti a vegyes /fa, vas, textil, építő-
stb/ profilu ipari üzemeket. Ezek zömé-
ben a szövetkezeti szektorba tartoznak.
Termelésük kis részben készáru előállí-
tásból, döntően kooperációból, bérmun-
kából áll, és mellette ipari és lakos-
sági szolgáltatást is végeznek.

- 6./ Bács-Kiskun megye iparfejlesztésének hosszú távú tervkonceptiója /1976-1990/. Kecskemét, 1970 február
Megyei Tanács Vb anyaga
- 7./ Magyarország földrajzviszonyai 1935-ben törvényhatóságok és községek /városok/ szerint.
Magyar Statisztikai Közlemények 99.köt. Budapest, 1936.
- 8./ Országos Gazdacimtér KSH. 1933. Budapest.
- 9./ Dr. Faludi Gébor : A mezőgazdaság szocialista átszervezése a bajai járásban.
- 10./ Zén Tibor : Bács-Kiskunból jöttem.
- 11./ Beszámoló a megyében élő nemzetiségek helyzetéről
Bács-Kiskun megyei Tanács ülése 1975. február 10.
- 12./ Beszámoló a megyében élő nemzetiségek helyzetéről.
Bács-Kiskun megyei Tanács ülése 1975. február 10.

III. rész

- 1./ Törvény a közművelődésről. Magyar Közlöny 1976.9.sz.
- 2./ Bács-Kiskun Megyei Tanács VB anyag „Előterjesztés a megye közművelődésének helyzetéről és távlati fejlesztésének tanácsi feladatairól, Kecskemét, 1975.
- 3./ Beszámoló az MSZEP közművelődési politikai határozata végrehajtásának Bács-Kiskun megyei tapasztalatairól.
1976. november 20. 9. oldal, Kecskemét.
- 4./ Művelődésügyi Minisztérium Nemzetiségi Osztálya
56.200/1972. XI.
Kivonat a Művelődésügyi Minisztérium Közigazgatási revíziós terület főosztályvezetői értekezletének 1972. május 16-i állásfoglalásából.

- 5./ Oktatási Minisztérium 56.383/1974/11
Az óvodai nevelés programjának nemzetiségi vonatkozású kiegészítése.
- 6./ Jaszenkovics Lajosné körzeti óvodai felügyelő jelentése
1977. február 27.
- 7./ Szabovlyev Istvánné óvónő jelentése Hercegszántóról
1977. február 25.
- 8./ A 9 nemzetiségi község részletes adatai mel. ékelve a
függelékben.
- 9./ Erről bővebben a munkaerő és továbbképzés című bekezdésnél. E tanulmány 87. oldala.
- 10./ Csévolyi iskola. Szerző Mándics Mihály tankönyvkiadó
- 11./ Nemzetiségi nyelvoktatás a megyében Megyei Tanács 1974.
- 12./ A Bajai Tanérképző Főiskola kollektiviumi anyakönyvéből
gyűjtött adat.
- 13./ U.ott
- 14./ A Kecskeméti Óvónőképző állami vizsga anyakönyve.
Gyűjtött anyag
- 15./ Megyei Tanács 1974. március. „Bács-Kiskun megye nemzetiségi nyelvoktatásának helyzete.
- 16./ Saját felmérésen
- 17./ A nemzetiségi köznevelés helyzete a bajai járásban.
c. Megyei Tanács anyaga alapján . 1975. október
- 18./ TIT Bács-Kiskun Megyei Nemzetiségi Szakosztályának alakuló jegyzőkönyve.

- 19./ TIT országos elnökségének 1975 július 4-én tett állásfoglalása. Baja TIT bajai járási szervezete.
- 20./ TIT Bács-Kiskun megyei szervezetének, Nemzetiségi Szakosztályának nemzetiségi nyelvű előadásainak témajavaslatja az 1975-76-os évadra. A függelékben mellékelve.
- 21./ U.ott.
- 22./ E résznél saját felmérésem mellett felhasználtam Bodor Jenőné: „Nemzetiségi politika anyanyelvi kultúra, nemzetiségi könyvtárügy” című kéziratot tanulmányát is.
- 23./ Urosevics Daniló: A nemzetiségek anyanyelvi olvasási kulturájának fejlesztése. Budapest 1971. O.SZ.K.-KMK 34. p.
- 24./ A közművelődési könyvtári ellátás. Irányelvek a távlati tervezéshez, Budapest, 1973. MPI 51-55 p.
- 25./ U.ott.
- 26./ Magyar Közlöny 1976. 45. 530-533 P. 533-538 p.
- 27./ Bács-Kiskun Megyei Könyvtár statisztikája
- 28./ A bajai báziskönyvtár vezetőjének jelentése 1975.dec.
- 29./ Irányelvek a nemzetiségi lakosság könyvtári ellátásának tovább fejlesztésére. Budapest 1973. NPI 51-55 p.
- 30./ Bács-Kiskun Megyei Könyvtár adatai
- 31./ U.o.
- 32./ Nemesnáadudvar és Harta nemzetiségi község statisztikai jelentése 1977. január 7-én.
- 33./ A bajai báziskönyvtár vezetőjének jelentése 1977.december, Baja.
- 34./ A Posta Hírlap szolgálat adatai 1977. március

- 35./ Der schlaue Bergmannsknappe. Märchen der Bergleute
aus dem Komitat Baranya.
Kiad. a Magyarországi Német Dolgozók Demokratikus Szövetsége. Bp. 1973. 158.p.
- 36./ Ates Erika
Tiefe Wurseln. Eine Ungarndeutsche Anthologie.
Bp. 1974. Demokr. Verb.d. Deutschen in Ungarn. 145.p.
illusztr.
- 37./ Beiträge zur Volkskunde der Ungardeutschen.
A Magyarországi németek néprajzához.
Kiad. a Magyar Néprajzi Társaság: Magyarországi Németek Demokratikus Szövetsége.
Bp. 1975. 260.p. illusztr.
/A magyarországi nemzetiségek néprajza/.
- 38./ Patsch Handel z'samm. /Kinderlieder, Reime und Kinderspiels./
Kiad. a Magyarországi Németek Demokratikus Szövetsége.
Bp. 1975. 571. p.
- 39./ Etnografija Juznik Slovena u Madaraskoj. Etnografija
Juznik Slovannos na Madraskem. A magyarországi délszlávok néprajza.
Kiad. a Magyar Néprajzi Társaság; Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége.
Bp. 1975. 159. p. illusztr.
/A magyarországi nemzetiségek néprajza./

- 40./ Prirucnik za juznoslevenske kulturne grupe.
Kiad.: Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége.
Bp. 1975. 146. p.
- 41./ Prirucnik za kulturni rad u skolama.
Kiad. a Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége.
Bp. 1975. 95.p.
- 42./ Prirucnik za slovenske kulturne skupine.
Kiad. a Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége.
Bp. 1975. 121.p.
- 43./ Rozmarin zeleny. Slovensky folkor z okolia Esztergom.
Antolognie.
Kiad. a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége.
Bp. 1973. 331.
- 44./ Národopis slovákov v maďarsku. A magyarországi szlovákok néprajza.
Kiad. a Magyar Néprajzi Társaság: Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége.
Bp. 1975. 185.p. illusztr.
/A magyarországi nemzetiségek néprajza./
- 45./ Prirucja pre deti materskych a vseobecných skol. Antologia.
Kiad. a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége.
Bp. 1975. 514. lev.
- 46./ Előterjesztés a megye közművelődésének helyzetéről és továbbfejlesztésének tanácsi feladatairól.
Bács-Kiskun megyei Tanács Vb. 1975.

47./ Bácsalmási Művelődési Köz.ont jelentése a községi
tanács VB-nek

Bácsalmás, 1975. március 15.

48./ Előterjesztés a megye közművelődésének helyzetéről
és távlati fejlesztésének feladatairól.

Bács-Kiskun megyei tanács VB.

Kecskemét, 1975.

49./ U.o.

B i b l i o g r á f i a

- Asszonybél a Csitanicában. /Farsangi bunyevác asszonybél./
= Népszabadság. 1975.febr.23.
- Atadták a délszláv nemzetiségi kollégiumot. = Dunántuli Nap-
ló, 1975.28.sz. 3 l.
- Bács-Kiskun Megyei Tanács VB. Műv.Oszt. 1974. dec.4.beszá-
molója.
- BALOGH Edgár: Vargyasi párbeszéd Illyés Gyulával. = Forrás,
1972.
- BANATI Miklós: Huszonkét évtized az új hazában. Császártöl-
tés község történeti adattára. 19744-1964-ig.
Kecskemét, 1969.
- BEBESI Károly: Nemzetiségi iskolák Baranyában. = Dunántuli
Napló, 1974.okt.
- BELLÉR Béla : Az ellenforradalmi rendszer nemzetiségi poli-
tikájának kiépülése. 1923-1929. = Századok 1973
3 sz. 644-686 l.
- BELLÉR Béla: Nemzetiségtörténet a nemzetiségi iskolákban.
= Élet és Irodalom 1971 okt.2.
- BOGARDI Iván: Nemzetiségeink a „Legősibb internacionalizmus”.
= Magyar Nemzet 1975 ápr.9. 7 l.
- BUDZSAKLIA Matyás: A nemzetiségi szövetségek helye,szerepe.
= Állam és igazgatás. 1973 2.sz.
- BURMISZLOVA, T.: A szocialista nemzet elmélete. Tud.szoc.
füzetek 23. Kiad. Műv.Min. Bp, 1973.

- CSATARI Dániel : Nemzetiségi kérdés, politika. Bp, 1968.
- CSATARI Dániel : Osztály és nemzet. = Semmelweis Orv.Tud.
Egyetem kiadványa. 1970.
- DARÓCZY Sándorné : Új nemzetiségi tantervek. = Köznevelés
1974 44 sz. 8 l.
- DÉR Aladár : Lenin a nemzeti kérdés politikai alapelveiről.
Tud.szoc.füzetek. 9. Kiad. Műv.Min.
- GÖRCS László : A nemzetiségi oktatás helyzete iskolánkban.=
Baranyai Művelődés 1971 szept. 25-34 l.
- A délszláv tanárképzés jubileumán. = Dunántúli Napló 1975
ápr. 19 2 l.
- ERDEI Ferenc : Futóhomok. Gondolat. Bp. 1957.
- Az 1970 évi népszámlálás Bács-Kiskun megyei adatai.
K.S.H. Bp. 1972
- Észak-Bácska. „Monográfia” szerk. Gyenes Antal. Mezőgazd.
Kiadó, Bp. 1972.
- FALUDI Gábor: Földosztás és szövetkezés /fejezetek a bajai
járás felszabadulás utáni agrártörténetéből. ...
- FEHÉR Pál, E.: A szomszéd nyelvét . /Közép-kelet európai
soknemzetiségű államokról. Románia. = Forrás.
1971. 2. sz.
- Fejlődik, gazdagodik a szlovák nemzetiségi lakosság kultu-
rális élete. = Népszabadság. 1975. febr.8.
- Fejlődött a nemzetiségi nyelvoktatás. = Petőfi Népe 1973
ápr. 21.
- Fejlődik a nemzetiségi oktatás, művelőd.s = Népszabadság.
1975. dec.30 l.

- FEKETE Bertalan : Igények és lehetőségek a nemzetiségi nyelvek fejlesztésére. = Petőfi Népe 1975 jun.13 5 l.
- FEKETE Bertalan : Ifjúságunk társadalmi és kulturális integrálódása nemzetiségi közösségeinkben. = Művelődésügyünk 1971 17 sz.
- FORRÓ Péter : Önzetlenül /nemzetiségi iskola Csávolyon/ = Magyar Ifjúság 1974 15 sz. 14 l.
- 30 /Harmincezer/ nemzetiségi él Komárom megyében. = Népszabadság 1976 febr. 2 2.
- HATVANI Dániel : Szentivántól Felsőszentivánig. Kalocsa 1973.
- HERCZEG Ferenc : Az MSZMP nemzetiségi politikája. Bp. 1976.
Kossuth Kiadó.
- Huszáves a Magyarországi Németek Demokratikus Szövetsége. = Népszabadság. 1975 szept. 18.
- HUTTERER Miklós : A magyarországi német népcsoport. = Népi kultúra - népi társadalom. 7. köt. Bp. 1973. 97-117 l.
- Irányelvek a nemzetiségi lakosság könyvtári ellátásának továbbfejlesztésére. = A közműv. könyvtári ellátás. Irányelvek a távlati tervezéshez. Bp. 1973 NPL. 51-55 l.
- JUHASZ Erzsébet : Fejlesztik a nemzetiségi óvodákat. = Magyar Hírlap 1973 nov. 2.
- KEMÉNY Gábor : A magyar nemzetiség története. Bp. 1947.
- KISS Gy. Csaba : Nemzetiség és oktatásügy. = Tiszatáj 1975.
2 sz. 63-68 l.
- KOMANOVICS József : A lenini nemzetiségi politika megvalósulása Baranya megyében. /kiad./ MSZMP MB. Okt. Ig. 1970.
- KASSAI Géza : Magyar történelmi sorsfordulók és a nemzetiségi kérdés. Bp. 1959.

- KISS Gy. Csaba: Nemzetiségeink oktatásügye. = Köznevelés
1973 35 sz.
- KÓVAGÓ László : Mérlegen a nemzetiségi oktatásügy. = Népszabadság 1972 aug.1.
- KÓVAGÓ László: A nemzetiségi művelődésügy Magyarországon.
= Kortárs 1973 3 sz. 495-501 l.
- KÓVAGÓ László : A nemzetiségi oktatásügyről. = Köznevelés
1972 22 sz.
- A közművelődés helyzete és fejlesztésének feladatai. Kossuth
Kiadó, Bp. 1974.
- KUNSZABÓ Ferenc : Hontalan honosok /Nemzetiségiel: Vaskut,
Bécsalmás, Katymár, Baja./ = Forrás 1970 2 sz.
30-36 l.
- KUNSZABÓ Ferenc: A sokgyökerű magyar Bácska. = Forrás 1969.
5-6 sz. 64-73 l.
- LÉGRADY Eszter : Több nyelven egy uton. = Népszaba 1975.
aug. 22.
- A Magyar Népköztársaság alkotmánya. Közg. és Jogi K. Bp. 1973.
- A Magyar Népköztársaság Helységnevtára. KSH Bp. 1973.
- A Magyar Pedagógiai Társaság Nemzetiségi Pedagógiai Szak-
osztályának tájékoztatója. II. Bp. 1974.
- A magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetségének VII.
kongresszusa. Beszámoló. Bp. 1973.
- A magyarországi Németek Demokratikus Szövetségének kong-
resszusa. Bp. 1973.
- A Magyar Pedagógiai Társaság Nemzetiségi Pedagógiai Szak-
osztályának tájékoztatója. 3. Szerk. Fekete Bertalan
Bp. 1975.

- A Magyar Szocialista Munkáspárt 11. Kongresszusának jegyzőkönyve. = Kossuth K. Bp. 1975.
- MANGA János : Magyarországi szlovákok. = Népi kultúra - népi társadalom 7.köt. Bp. 1973. 211-249 l.
- MANGA János : Egy magyarországi szlovák falu. = Népi kultúra - népi társadalom. 2-3 köt. Bp. 1969. 145-175 l.
- MANDICS Mihály : A csávolyi iskola. Tankönyvkiadó. Bp.1975.
- MANDICS Mihály : Fejezetek Csávoly község krónikájából. 1944-1964. Csávoly 1969.
- NAGY Piroska: Egy nemzetiségi falu a határszélen. Hercegszántó. = Forrás 1969 1. sz. 81-93 l.
- Nemzet, nemzetiség, irodalom./a Kritika nemzetközi ankétja./ = Kritika 1972 3 sz. 16-17 l./ 4.sz. 13 l., 5 sz. 12-12 l. 6.sz. 7 l.
- A nemzetiségi jogok maximális biztosítása szocialista államban. Gosztonyi János államtitkár nyilatkozata. = Petőfi Népe. 1976 márc.14.
- Nemzetiségi kérdés - nemzetiségi politika.= Kossuth K.Bp.1968.
- A nemzetiségi oktatás helyzete és feladatai. = Népszabadság 1976 nov.13.
- Nemzetiségi politikánk. = Pártélet. 1973. 8 sz. 33-37 l.
- Nemzetiségi demográfiai sajátosságai Baranya megyében. = Népszámtud.Kutató Int.Közl.1968 1.
- Nemzetiségi Tanácsadó Bizottság létesítéséről. = Művelődésügyi Közlöny. 1971 7 sz.
- Nemzetiségi tanulmányok = Baranyai Művelődés. 1974. 4 sz.
- Az oktatási miniszter ... utasítása a horvát-szerb nemzetiségi nyelv bevezetéséről.= Művelődési Közlöny 1974 19 sz. 679 l.

- ÖKRÖS László: Egységes nemzetiségi nyelvoktatás az óvodákban.
= Pest Megyei Hírlap 1974
- PAVICS György : A nemzetiségi oktatás néhány problémája.
= Baranyai Művelődés 1972 4 sz.
- PAVICS György : Tapasztalatok a délszláv nyelv oktatásában.
= Köznevelés 1972 24 sz.
- POMOGATS Béla : Ujvidéki hétköznapiak. = Jelenkor 1970 10.sz.
911-917 l.
- SARKADI László : 450 ezer állampolgár ügye. = Népszabadság
1973 szept. 15.
- SAROSACZ György: Magyarországi délszlávok nemzetiségei.
= Népi kultúra- népi társadalom. Bp.1973.369-390 F.
- SZABÓ Imre : Nemzetiségi politika. = Petőfi Népe 1975 okt.11.
- SZABÓ Gyula : Kézikönyv a német nemzetiségi nyelv tanításához az ált. iskola I.osztályában. Bp. 1973.
- SZABÓ Gyula: Kézikönyv a nemzetiségi nyelvek óvodai oktatásához. Bp. 1973
- SZABÓ Irén : Előítéletek nélkül. = Népszava 1974 ápr.18.
- SZLUKA Emil: Nemzetiségi kutatások Baranyában. = Népszabadság 1975 márc. 1.
- A szocialista hazafiság és proletár internacionalizmus időszaki kérdései. = Kossuth K. Bp. 1974
- SZTEVANOVITY Milutin : Nemzetiségeink a magyar sajtó tükrében. = Magyar Sajtó 1972 12 sz. 359-361 l.
- TAKACS Gyula: A Szovjetunió nemzetiségi politikájának hatása Magyarországon. = Állam és Igazgatás. 1973.1.sz.

- Tájékoztató jelentés a Nemzetiségi Okt.Biz. 2. ülésén tárgyalt előterjesztés alapján a nemzetiségi oktatás főbb problémáiról. Bp. 1976 ápr. 8.
- Több nyelven egy akarattal. Nemzetiségiak a Magyar Népköztársaságban. /össze áll. Ats Erika. Kiad.NPI. Bp. 1976.
- Törvény a közművelődésről. = Közgazd. és Jogi K. Bp.1976
- TRUGLY Sándor : Iskola és kétnyelvűség. = Köznevelés 1975 16 sz.
- UROSEVICS Daniló: A könyvtárak a nemzetiségek anyanyelvi kulturájáért. = Könyvtáros 1970 1.sz. 19-20 l.
- UROSEVICS Daniló: A magyarországi délszlávok története. Bp. 1969.
- VARGA Mihály : A nemzetiségi nyelvoktatásról. = Petőfi Népe 1974 ápr. 26 5 l.
- VAMOS József : Nem létszám kérdése. Nemzetiségi politika. = Szabad Föld 1975 35 sz. 5 l.
- ZAM Tihor : Bács-Kiskunból jövők. = Szépirodalmi Kiadó, Bp. 1973.

F ü g g e l é k, m e l l é k l e t e k

I. 9 nemzetiségi község részletes adatai :

- 1./ Bácsbokod
- 2./ Bács
- 3./ Császértöltés
- 4./ Duenok
- 5./ Felsőszentivén
- 6./ Hajós
- 7./ Herta
- 8./ Kupaaja
- 9./ Nemesnádudvar

II. TIT Bács-Kiskun megyei szervezetének, Nemzetiségi Szakosztályának nemzetiségi nyelvű /német, horvát-szerb, szlovák/ előadásainak témajavaslatok az 1975/76-os évadra

III. Ipartelepek a nemzetiségi községekben

BACSBOKOD
NEMZETISÉGI KÖZSÉG
ADATAI

- 1./ Község neve : Bácsbokod
- 2./ Közigazgatási területe : hektárban/ 6396 hektár
- 3./ Ebből: szántó: 5686, rét: 39, szőlő, gyümölcsös: 46, erdő: 104, legelő: 22, kert: 119 hektár.
- 4./ Állandó lakók : 3646, ebből férfi: 1723, nő: 1923.
- 5./ A népesség megoszlása nem, kor és nemzetiség szerint :

korcsoport	német		délsláv		magyar		összesen:
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	
0 - 14	35	30	12	16	270	265	628
15 - 39	117	98	53	49	402	411	1130
40 - 59	112	152	51	73	313	331	1032
60 - X	84	101	68	79	206	318	856
Összesen:	729 /20%/		401 /11%/		2516 /69%/		3646

6./ Család, családtagok

nemzeti- ség	csalá- dok száma	1	2	3	4
		gy.cs.	gy.cs.	gy.cs.	gy. cs.
német	228	26	20	2	-
délsláv	114	12	10	-	-
magyar	810	150	206	22	3
vegyes	115	8	13	2	-
Összesen:	1267	196	249	26	8

7./ Iskolai végzettség:

német- tiség	nem ír, nem olvas	6 elezi	8 ált.	közep- isk.	egyetem	szakm. isk.
német	5 0,73 %	466 73,20 %	58 9,11 %	25 3,93 %	18 2,83 %	64 10,15 %
délszláv	3 2,46 %	248 76,57 %	22 6,79 %	10 3,08 %	9 2,77 %	27 8,33 %
magyar	12 0,58 %	818 39,88 %	340 16,57 %	415 20,33 %	38 1,84 %	339 18,97 %
Összesen:	25	1578	420 /	450	65	420

8./ 1945 előtt a nemzetiségek hány %-a foglalkozott a mezőgazdaságban ?:

német: 60 %, délszláv : 70 %, magyar: 65 %.

9./ 1945 előtt a nemzetiségek hány %-a dolgozott az iparban?:

német: 40, délszláv: 30 %, magyar : 33 %.

10./ A foglalkoztatás hogyan alakul ma %-ban ?

megnevezés	német	délszláv	magyar	megjegyzés
ipar	77 fő 19 %	45 fő 11,19 %	448 fő 17,18 %	15,62 %
Tsz vagy állami gazd.	224 fő 30,72 %	103 fő 23,18 %	326 fő 32,82 %	30,50 %
egyéb népgazd. ég.	56,23 %	62,63 %	50 %	

11./ Szakképzettség aránya az iparban ? :

nemze- tiség	szak- munkás	betanított munkás	segéd- munkás	Megjegyzés
német	33 fő 13 %	22 fő 18 %	22 fő 11 %	13,5 %
délszláv	18 fő 7 %	12 fő 10 %	15 fő 8 %	7,9 %
magyar	204 fő 80 %	88 fő 72 %	156 fő 81 %	78,6 %
Összesen:	255 fő	122 fő	193 fő	100 %

12./ Szakképzettség aránya a mezőgazdaságban ?:

nemze- tiség	szak- munkás	betanított munkás	segéd munkás	Megjegyzés
német	29 fő 16 %	77 fő 20 %	118 fő 20 %	19,4 %
délszláv	17 fő 9 %	30 fő 7,4 %	58 fő 10 %	9,1 %
magyar	138 fő 75 %	276 fő 72,6 %	412 fő 70 %	71,5 %
Összesen:	184 fő	383 fő	588 fő	100 %

13./ Ipartelepek száma a faluban ? : 5, dolgozóinak száma: 593.

Szövetkezeti kezelésben: 2, dolgozóinak száma : 308.

Minisztériumi kezelésben : 3, dolgozóinak száma: 285.

14./ 1945 előtt a mezőgazdasági cselédek aránya:

németeknél: 35 %, délszlávoknál: 20 %, magyaroknál: 45 %.

15./ Hány Tsz volt a faluban ? : 5 /Uj Otthon, Vörös Csillag, Petőfi, Bgke és Ezüstkalász/.

16./ Hány Tsz van most a faluban ? : 1 /Aranykalász/

17./ Milyen a Tsz ellátottsága gépekkel/ traktor, vontató, stb/.

megnevezés	1971	1972	1973	1974	1975
gépek berendezések /ezer Ft-ban/	18 489	23 018	24 526	39 499	41 706
járművek /ezer Ft-ban/	7 531	9 223	10 149	15 529	18 876

18./ Tsz létszám? : 1247 fő. Ebből fizikai dolgozó: 1155, szellemi dolgozó: 92, szakmunkás : 184, betanított munkás : 383, segédmunkás : 583.

19./ Egy főre eső évi jövedelem ? :

1971	1972	1973	1974	1975
32 496 Ft	29 485 Ft	34 376 Ft	34 821 Ft	35 085 Ft

20./ A Tsz-ben dolgozó brigádok száma ? : 25, ebből szocialista : 19.

A Tsz vezetőség nemzetiségi megoszlása : magyar: 52 %, német : 15 %, délszláv : 33 %.

Hányan beszélnek a nemzetiség nyelvét ? : 8 fő

A vezetőség iskolai végzettsége: egyetem főiskola: 1 fő
középiskola : 1 fő, 8 élt. isk.: 19 fő.

21./ Lakások száma? : 1189, ebből magántulajdon: 1174, állami tulajdon : 15.

22./ A lakóházak birtoklása nemzetiség szerint? : németek : 20 %, délszlávok: 12 %, magyarok: 68 %.

23./ Lakószobák besorolása szobák és nemzetiség szerint

nemze- tiség	1 szobás	2 szobás	3 szobás	4 vagy több szobás	Összesen
német	11 4,50 %	74 30,30 %	140 57,70 %	19 7,70 %	244 20,60 %
délszláv	-	54 37 %	89 63 %	-	143 12,02 %
magyar	80 9,85 %	307 37,40 %	275 46,75 %	38 5,96 %	802 67,38 %
Összesen:	91	437	604	57	1189

24./ A lakások felszereltsége?: komfortos : 49,10 %, félkomfortos : 26 %, komfort nélküli: 24,3 %.

A lakások felszereltsége nemzetiségenként :

megnevezés	német %	délszláv %	magyar %	összesen %
Össz-komfortos	12,8	5,7	31,2	49,7
félkomfort.	3,9	3,6	18,5	26
komf.nélküli	3,6	2,7	18	24,3
Összesen:	20,3	12	67,7	100 %

25./ Tartós közszükségleti cikkek a faluban ? : rádió: 885,
Tv.: 842, motorkerékpár: 141, autó : 136.

26./ A Tanács, Hazafias Népfront évente kétszer tárgyalja a nemzetiségi kérdést.

27./ A felügyüléseken: a tervteljesítés, utépités, villanyhálózat kérdései merülnek fel.

28./ A nemzetiségi nyelvet iskolai ünnepélyeken használják.
Krónikát vezetnek magyar nyelven a faluról.

29./ A községi Tanácsban hány fő nemzetiségi ? : 5 fő, 45 %.

A VB-ben : 4 fő, 44 %.

A VB titkár nemzetiségi /német/

A Tanács apparátusában : 4 fő nemzetiségi és mindnyájan beszélnek a nemzetiségi nyelvet.

A Népfront Bizottság 35 %-a német, 21 %-a délszláv és 44 %-a magyar.

Az MSZMP vezetőségében 3 fő /40 % nemzetiségi/.

30./ Milyen épületeken van két, vagy több nyelvű felirat ?:

Párház, Művelődési ház, boltok.

31./ A nemzetiségek az országos szervezetekkel évente két alkalommal találkoznak.

32./ Milyen nemzetiségi találkozókra vett részt a falu :

évente 1-2 alkalommal járási, megyei szintű találkozók.

Két évenként: 1 német, 1 délszláv, béke barátsági nagygyűlés /községen belül/.

33./ A nemzetiségek rokoni kapcsolata: NDK, NSZK, Jugoszlávia.

Viszontlátogatás ugyanezekből az országokból.

34./ Óvodák száma: 1, férőhelyek száma: 158. Egy foglalkozási teremre jutó óvodások száma : 26.

Gyermeccsoportok száma /1975-76/: német : 3, délszláv : 2.

Gyermekek száma /1975-76/: német: 62, délszláv : 24.

Nemzetiségi nyelvet oktató óvónők száma: 5.

Iskolai végzettségük: főiskola: 3, középiskola : 1, képesítés nélküli : 1.

Nyelvismereti szintjük: közepes :2, alapfok: 3.

Kisegítő személyzet: 8, ebből 1 beszél a nemzetiségek nyelvét.

35./ Iskolák : Osztályteremk száma : 16. Az iskola tanulóinak száma: 312. Egy osztályteremre jutó tanulók száma: 9,5.

/szaktantermi oktatás/

A tanulók osztályzata nemzetiségi nyelvből : /1975-76/

jeles : 97, jó: 44, közepes: 29, elégséges : 5.

Német : jeles: 68, jó : 33, közepes : 25, elégséges: 5

Dél-

szláv: jeles: 29, jó : 11, közepes : 4, elégséges: -

Összesen német : 131, délszláv : 44

Továbbtanuló diákok:

német nyelvű gimn.-ban	1970	1971	1972	1973	1974	1975
	1	-	1	1	-	1
német nyelvet tanuló gimn- ban	3	3	3	2	4	2

Nemzetiségi könyvek száma az iskolában : német : 74,

délszláv : 52. Olvasók száma: német: 142, délszláv: 18.

Egy főre jutó könyv: német: 1,9, délszláv: 2,8.

36./ Kulturház: van, 1976-ban 6,000 000 Ft-ból felújították.

Költségvetése :

1971	1972	1973	1974	1975	1976
86 000	100 000	110 000	80 000	115 000	140 000

37./ Könyvtár :

Könyvek száma : 6917, ebből német: 153, délszláv: 76.

Olvasók száma és aránya az összlakossághoz :

1971	1972	1973	1974	1975
350	374	409	351	342
9,59 %	10 %	11 %	9,6 %	9,3 %

Költségvetése:

1971	1972	1973	1974	1975	1976
22 000	20 000	20 000	24 000	23 000	23 000

A könyvtárba járó nemzetiségi folyóiratok : 1 német /Neue Zeitung/, délszláv : 1 /Narodne Novine/.

Nemzetiségi ujságok a faluban : német: 7, délszláv: 41.

Kalendárium : német : 170, délszláv : 80.

BATYA

NEMZETISÉGI KÖZSÉG

ADATAI

1./ Község neve : Bótya

2./ Közigazgatási területe /hektárban/ 3345

3./ Ebből : szántó : 2514, rét: 9, szőlő : 4, erdő: 215,
legelő: 57, egyéb : 546.

4./ Állandó lakok száma : 3024, férfi: 1450, nő: 1574.

5./ A népesség megoszlása, nem, kor és nemzetiség szerint :

korcsoport	délsláv		magyar		összesen
	férfi	nő	férfi	nő	
0 - 14	20	30	267	221	538
15 - 39	300	300	200	203	1003
40 - 59	350	400	56	59	865
60 - X	250	350	7	11	613
Összesen:	920	1030	530	494	3024

Nem vallja senki magát nemzetiséginek, de egy sajátos délsláv eredetű községi nyelven¹ beszél. Az adatok összeállításánál a nyelvet beszélők számát és a tanulmányban meghatározott kritériumokat vettük alapul. Minél a községnél a nyelvet beszélők száma dominál.

6./ Családok, családtagok :

nemzetiségi családok		
délsláv	630	69 %
magyar	297	31 %
Összesen:	927	100 %

7./ Iskolai végzettség :

nemze- tiség	nem ír nem olv.	6 elemi isk.	8 ált. isk.	közép- isk.	egyetem főisk.	szakm. isk.
dél- szláv	23	1223	580	60	14	50
magyar	4	208	119	50	5	150
Összesen:	27	1431	699	110	19	200

8./ 1945 előtt a nemzetiségek hány %-a foglalkozott a mező-
gazdaságban ? : délszláv : 90, magyar: 10 %.

9./ A foglalkoztatás arány alakulása napjainkban ? :

megnevezés	délszláv	magyar
iparban	20 %	50 %
Tsz vagy All.Gazd.	70 %	32,44 %
egyéb népgazd. ág.	10 %	17,56 %
Összesen :	100 %	100 %

10./ Hány Tsz volt a faluban ? : 2 /Haladás, Új élet /

11./ Hány Tsz van most a faluban ? : 1 /Piros arany/,
2 5 42 hektáron gazdálkodik.

12./ Tsz létszám : 931 fő, fizikai dolgozó: 938, szellemi
dolgozó: 43.

Szakmunkás : 136, betanított munkás : 48, segédmunkás : 797.

Egy főre eső évi jövedelem

1971	1972	1973	1974	1975
23 328	23 856	24 508	26 508	26 892

- 13./ A Tsz-ben dolgozó brigádok száma : 12, szocialista brigád : 12
- 14./ A Tsz vezetőség nemzetiségi megoszlása : délszláv : 70 %, magyar : 30 %. A vezetőség közül 10 fő beszéli a nemzetiségi nyelvet.
- 15./ Lakások száma : 988, ebből magántulajdon : 960, állami tulajdon : 28
- 16./ A lakóházak birtoklása nemzetiség szerint :
délszláv : 90 %, magyar : 10 %.
- 17./ Lakóházak besorolása szobák és nemzetiség szerint :

nemzetiség	1 szobás	2 szobás	3 szobás	össze- sen :
délszláv	280	530	81	891
magyar	40	48	9	97

- 18./ A lakások felszereltsége: komfortos : 320, félkomfortos: 240, komfort nélküli: 428.
- 19./ A lakások felszereltsége nemzetiségenként :

megnevezés	délszláv	magyar	össze- sen:
komfortos	288	32	320
félkomfortos	216	24	240
komf.nélk.	387	41	428
Összesen:	891	97	988

- 20./ Tartós közszükségleti cikkek a faluban ? :
rádió: 647, TV: 559, motorkerékpár : 220, autó : 130.

- 21./ A nemzetiségi nyelv használata : ünnepek alkalmával
1 - 2 alkalommal
- 22./ A községi Tanácsban hány fő nemzetiségi ? : 28 fő /73 %/
A Tanács VB_ben hány fő nemzetiségi : 72 %, A VB.elnök
nemzetiségi.
A Tanács apparátusában 5 fő beszéli a nemzetiségi nyelvet.
A nemzetiségi arány a községi Népfront Bizottságban :
80 %, az MSZMP-ben : 60 %.
- 23./ Óvodák száma : 1 férőhelyek száma : 88, egy foglalkozá-
si teremre jutó óvodások száma : 29.
A nemzetiségi nyelvet oktató óvónők száma : 2 /képesi-
tésük nincs/. A bátyai nyelvjárást beszélik.
A kisegítő személyzet : 3, mindnyájan beszélik a nem-
zetiségi nyelvet.
- 24./ Iskolák :
Osztályteremek száma : 9, tanulók száma : 211,
egy osztályteremre jutó tanulók száma : 23.
A tanulók osztályzata nemzetiségi nyelvből : jeles : 24,
jó : 6, közepes : 11, elégséges : 5.
- 25./ Könyvtár : Kötetek száma : 7 000, ebből délszláv : 300.
Költségvetése :

1972	1972	1973	1974	1975
15 000	16 000	18 000	20 000	20 000

A könyvtárba járó nemzetiségi folyóiratok: ujság : 1 db,
kalendárium : 1 db.

CSASZARTÖLTÉS
NEMZETISÉGI KÖZSEG
ADATAI

- 1./ Község neve: Császártöltés
- 2./ Közigazgatási területe : 14 260 hektár
- 3./ Ebből szántó: 3978, rét: 470, szőlő: 1306, erdő: 5416, legelő: 1520, egyéb : 1500 hektár.
- 4./ Állandó lakók száma : 3720 fő, ebből férfi: 1908, nő: 1812.
- 5./ Népesség megoszlása nem, kor és nemzetiség szerint :

korcsoport	n é m e t	
	férfi	nő
0 - 14	198	234
15 - 39	463	452
40 - 59	407	393
60 - X	260	152

6./ Családok, családtagok

nemze- tiség	családok gy.nélk.	1 gy. cs.	2.gy. cs.	3.gy., vagy több gy. családok
német	28	695	92	4

7./ Iskolai végzettség :

nemze- tiség	nem ir, nem olv.	6 ált. isk.	8 ált. isk.	közép isk.	egyetem	szak- munk.
német	95	203	796	527	54	453
	4,47 %	9,54 %	37,40 %	24,77 %	2,53 %	21,29 %

8./ Foglalkoztatás alakulása napjainkban ?

megnevezés.	német	%
ipar	295	18,17
Tsz,áll.gazd.	1227	75,6
egyéb	101	6,23

9./ Szakképzettség aránya a mezőgazdaságban :

nemzetiség	szakmunkás	betanított m.	segédmunkás
német	97	290	27
	23,42 %	70,29 %	6,29 %

10./ Ipartelepek száma a faluban ? 1

11./ Hány Tsz volt a faluban ? : 3 /Felszabadulás, Kossuth, Ujbarázda/.

12./ Hány Tsz van most a faluban ? : 1 /Kossuth, 1974.dec./
Gazdálkodási területe: 5317 hektár.

13./ A Tsz gépekkel való ellátottsága 1975 évben jónak mondható. A Tsz létszám :640 fő, ebből szakmunkás : 116, betanított munkás : 320, segédmunkás: 45 és szellemi dolgozó: 50.

Egy főre eső jövedelem 1975-ben : 38 040 Ft.

14./ A Tsz vezetőség nemzetiségi megoszlása: a 17 fős vezetőség 80 %-a nemzetiségi. A vezetőségből 14-en beszélik a nyelvet.

15./ A falu kommunális ellátottsága: viz : 15 153 fm.,
ut : 23,56 km., járda: 21 247 négyzetméter.

16./ A lakások száma : 1270. Magántulajdonban : 1,200, állami tulajdonban : 70. A német lakások száma : 340.

nemzetiség	1 szobás	2 szobás	3 szobás
német	178	395	267
	21,1 %	47,02 %	31,79 %

A lakások felszereltsége:

nemzetiség	komfortos	felkomfortos	komfort nélküli
német	536	246	58
	63,80 %	29,18 %	7,02 %

- 17./ Tartós közszükségleti cikkek a faluban ? : rádió: 658,
TV: 597, motorkerékpár : 162, autó: 270.
- 18./ A Tanács és a Hazafias Népfront 1971-ben, 73-ban, 74 és
75-ben tárgyalta a nemzetiségek helyzetét.
- 19./ A falu társadalmi munkája : 1976-ban elvégezték a falu
parkosítását. Résztvesznek minden olyan társadalmi mun-
kában, amit a Tanács, vagy a tanácsi szervek meghirdet-
nek.
- 20./ A nemzetiségi nyelv használata: A nemzetiségi nyelvet
sem gyűléseken, sem esküvőkön, vagy névadókon nem hasz-
nálják.
- A faluról krónikát vezetnek, de magyarul.
- 21./ A községi Tanács 70 %-a nemzetiségi, VB : 9 főből 3,
a Tanács apparátusában 11 nemzetiségi dolgozik.
- Mindnyájan beszélik a nemzetiségi nyelvet.
- A VB. elnök és a VB. titkár is nemzetiségi.
- Két nyelvű felirat nincs a faluban.
- A nemzetiségi szövetséggel jó a kapcsolatuk.

22./ Rokoni kapcsolatokat NDK-val. NSZK és Ausztriával tartanak. A felsorolt külföldi országokból évente kb. 20 család viszontlátogatásra érkezik. A falu külföldi testvérfaluja : Meisen /NDK/. Minden évben találkoznak cserelátogatáson.

23./ Óvodák száma : 1, férőhelyek száma : 125, egy foglalkozási teremre jutó óvodások száma : 25. 1970 óta nemzetiségi nyelvoktatás is folyik, 5 csoportban 79 fővel.

A németet oktató óvónők száma : 5. Egy rendelkezik nyelvvizsgával, 3-an ált. iskolában tanult és egy fő a szülőiházból hozta a német tudását.

A kisegítő személyzet: 5 és ebből 4 beszél a nemzetiségi nyelvet.

DUSNOE

NEHETISZGI KÉZSÉC

ADATAI

1./ A község : Dusnok

2./ Közigazgatási területe: 5744 hektár

3./ Ebből : szántó : 4275, erdő: 605, rét: 22, legelő: 300, szőlő: 47, egyéb : 56 hektár.

4./ Állandó lakók száma: 3885 férfi 1933, nő: 1952.

/dél-szláv 1863, 48 %, magyar 2022 52 %/.

5./ A népesség megoszlása nem, kor, nemzetiség szerint :

kor	dél-szláv	magyar	összesen
0 - 14	32	1091	1123
15 - 39	767	708	1475
40 - 59	568	212	780
60 - X	496	11	507

6./ Családok, családtagok

nemze- tiség	gyermek- telen	1 gy.	2 gy.	3 gy.	4 gy.	több gy.
dél- szláv	279	111	135	43	4	7

7./ Iskolai végzettség :

nemze- tiség	nem ír nem olv.	6 ált. isk.	8 ált. isk.	közép- isk.	egyet főisk.	szakm. isk.	Össz.
dél- szláv	10	1145	397	52	15	212	1831
	0,54 %	62,48 %	21,63 %	2,83 %	0,82 %	11,45 %	
magyar	11	470	271	24	45	110	931
	1,18 %	50,48 %	28,23 %	3,57 %	4,83 %	11,71 %	

8./ 1945 előtt a nemzetiségek hány %-a dolgozott a mezőgazdaságban : délszláv 92 %, magyar 88 %.

9./ 1945 előtt a nemzetiségek hány %-a dolgozott az iparban ?
délszláv 18, magyar 12.

10./ A foglalkoztatás alakulása napjainkban ?

megnevezés	délszláv	magyar	összesen
ipar	380 27,8 %	66 19,77 %	446
Tsz vagy All.Gazd.	853 62,5 %	238 71,2 %	1091
Egyéb népgazd. ég	132 9,7 %	30 8,98 %	269

11./ Szakképzettség aránya az iparban :

nemzetiség	szak- munk.	batan. munk.	segéd munk.	összesen
délszláv	13 %	15 %	42 %	75 %
magyar	7 %	-	18 %	25 %
Összesen:	25 %	15 %	60 %	100 %

12./ Szakképzettség aránya a mezőgazdaságban : szakmunkás :
20 %, segédmunkás : 80 %.

13./ Ipartelepek száma a faluban : 1, dolgozóinak száma : 62

14./ 1945 előtt a mezőgazdasági cselédek aránya: délszláv: 35
család /87,5 %/, magyar 5 család /12,5 %/.

15./ Hány Tsz van a faluban ? : 1 /Egyesült Munkás-Paraszt/
3 607 hektáron dolgozik.

16./ Tsz létszám : 547 fő, fizikai dolgozó : 426, szelle-
mi : 56, szakmunkás : 35, betanított munkás: 15 és
segédmunkás : 15

Egy főre eső évi jövedelem

1971	1972	1973	1974	1975
25 101	24 485	24 828	25 649	26 460

17./ A vezetőség megoszlása nemzetiség szerint : 8 fő be-
széli a nemzetiségi nyelvet.

18./ Lakások száma : 1048, ebből magántulajdon : 974 /93 %/
állami : 73 /7 %/

19./ Lakások megoszlása nemzetiség szerint : délszláv : 584
/55,72 %/, magyar 390 /44,28 %/.

20./ Tartós közszükségleti cikkek:

rádió : 709, TV: 669, motorkerékpár : 183, autó : 105.

21./ Községi Tanácsban hány fő nemzetiségi: 32 fő /70 %/

A VB-ben 4 fő nemzetiségi /36 %/

A Tanács apparátusában 4 fő beszéli a nemzetiségi nyel-
vet.

22./ A nemzetiségek rokoni kapcsolatai: Jugoszlávia, Cseh-
szlovákia.

23./ Óvoda:

Óvodák száma : 1, férőhely: 122, gyermeklétszám : 162.

Egy foglalkozási teremre jutó óvodások száma: 32.

Óvónő: 10. Kiegészítő személyzet: 6, mindnyájan beszélik
a nemzetiségi nyelvet.

24./ Iskola: Osztályteremk száma : 15, tanulók száma: 513,
1 teremre jutó tanuló : 34 fő.

A tanulók osztályzata nemzetiségi nyelvből :

lejes : 15 fő, jó : 50, közepes : 200, elégséges: 12.

A nemzetiséget tanuló diákok közül 2 fő ment gimnázium-
ba /75-76-os tanévben/.

25./ Nemzetiségi könyvek száma az iskolában : 200 kötet.

Olvasók száma : 350.

Egy főre jutó könyv : 4,46

26./ Házasságok :

Vegyes /délsláv - magyar	176
délsláv - délszláv	680
magyar - magyar	58
cigány	14

FELSŐSZENTIVÁN
NEMZETISÉGI KÖZSÉG
ADATAI

1./ Község neve: Felsőszentiván

2./ Közigazgatási területe: 5 358 ha

3./ Ebből szántó: 4 806 rét: 64 szőlő: 17 erdő: 13

legelő: 85 kert: 46

4./ Állandó lakók száma: 2 505 ebből: férfi: 1 190

nő: 1 315

5./ Népesség megoszlása nem, kor és nemzetiség szerint :

korcsoport	német		délsláv		magyar		egyéb	
	ffi	nő	ffi	nő	ffi	nő	ffi	nő
0-14	16	19	39	35	151	157	2	1
15-39	29	26	63	71	272	267	3	1
40-59	20	31	57	64	262	296	1	1
60- X	23	35	51	63	201	248	-	-
Összesen:	88	111	210	233	886	968	6	3

6./ Családok, családtagok:

nemze- tiség	családok száma	1 gyermek. cs.	2 gyermek. cs.	3 gyermek. cs.	4 gyermek. cs.	Össz. i
német	28	21	27	3	-	79
délsláv	68	25	45	18	4	160
magyar	65	213	350	18	11	657
egyéb	-	-	-	2	-	2

7./ Iskola' végzettség :

- az adatok semiféle forrásból nem mutathatók ki.

8./ 1945 előtt a nemzetiségek hány százaléka foglalkozott a mezőgazdaságban :

német :	16 %
délszláv :	37 %
szlovák :	-
magyar :	44 %

9./ 1945 előtt a nemzetiségek hány %-a dolgozott az

német :	1 %
délszláv:	1 %
szlovák :	-
magyar :	1 %

10./ A foglalkoztatás %-a hogyan alakul most :

megnevezés	német	délszláv	szlovák	magyar	Összesen
IPAR	2	3	-	15	20 %
tsz.vagy áll.gazd.	6	11	-	48	65 %
egyéb né,- gazd.ég.	1	3	-	11	15 %
Összesen:	9	17	-	74	100 %

11./ Szakképzettség aránya az iparban %-ban
/10 tábla adatai szerint/

nemze- tiség	szakm. %	betanított m. %	segéd m. %	Összes	Megjegyzés
német	1	-	1	2	-
délszláv	1	1	1	3	-
magyar	5	6	4	15	-
Összesen:	7	7	6	20	-

12./ Szakképzettség aránya a mezőgazdaságban %-ban
/10-es tábla adatai szerint/

nemze- tiség	szakm. %	betanított m. %	segéd m. %	Összesen	Megjegyzés
német	2	3	1	6	-
délszláv	3	4	4	11 %	-
magyar	19	23	6	48	-
Összesen:	24	30	11	65	-

13./ Ipartelepek száma: - dolgozóinak száma : -
Tanácsi kezelésben lévő : - dolgozóinak száma : -
Szövetkezeti kezelésben: - " - " : -
Minisztériumi kezelésben: - " - " : -

14./ 1945 előtt a mezőgazdasági családok %-os aránya:

németeknél: 11

délszlávoknál: 45

szlovékoknál: -

magyaroknál 44

15./ A községben 7 sz. volt.

	alakulási évük
Uj Élet Mgtsz.	1957
Vörös Csillag Mg.Tsz.	1949
Hajnal Mg.Tsz.	1959
Vörös Október Mg.Tsz.	1953
Kossuth Mg.Tsz.	1959
Március 15. Mg.Tsz.	1959
Petőfi Mg.Tsz.	1959

1961-ben egyesült az Uj Élet, a Vörös Csillag, a Hajnal és Uj Élet Mg.Tsz. néven szerepelt.

1961-ben egyesült a Vörös Október, a Kossuth, a Március 15 és a Petőfi Mg.Tsz. a neve: Vörös Október Mg.Tsz.

Az utóbbi két Tsz 1975. évben egyesült neve:Felsőszen-
tíváni Mg.Tsz.

16./ Jelenleg egy Tsz.van a faluban : Felsőszen-
tíváni Mg.Tsz.

4 270 holdon gazdálkodnak.

Ebből : 3 808 szántó, 45 rét, 90: szőlő, 71 erdő, 147 le-
gelő 1 nádas, 16 halastó, 92 kivett.

1 kat. hold aranykorona értéke: 27,8

17./ Tsz. gépekkel való ellátottsága: traktor, vontató

<u>1970</u>	<u>1971</u>	<u>1972</u>	<u>1973</u>	<u>1974</u>	<u>1975</u>
49	52	52	48	47	45

18./ Tsz. tagok létszáma : 479 fő /össz.létsz. 893 fő/

fizikai dolg.: 324 fő, szellemi dolg.: 55 fő

szakmunkás : 88 fő, betanított m:215 fő,segédm: 21 fő

Egy főre eső évi jövedelem:

<u>1971</u>	<u>1972</u>	<u>1973</u>	<u>1974</u>	<u>1975</u>
-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

13.818.-32.699.- 35.846.- 36.825.- 41.648.-Ft

19./ Tsz. üzemágai: Növ.term., állattenyésztés, segéd és feld.
építő

Összesen 10 brigád van - mind szocialista brigád.

20./ A tsz.vezetők 6 %-a német, 20 %-a délszláv, ezek beszélik
a nemzetiségi nyelvét.

Vezetők közül 3 középiskolai végzettségű, 12 8 ált.isk.

21./ A község IV. ötéves terv költségvetése: 1.000 Ft-ban

	Saját bev.	Felsőbb tám.	Együtt
1971.	1.172	485	1.657
1972.	1.446	369	1.815
1973.	1.386	586	1.972
1974.	1.816	452	2.070
1975.	1.641	644	2.285
Össz:	7.263	2.536	9.799

A IV. ötéves tervidőszakban 1 lakosra jutó költségvetési kiadás: 782.-Ft

A község V. ötéves terv költségvetése: 1.000 Ft-ban.

Saját bevétel:	Felsőbb tám.:	Együtt
7.859	5.009	12.868

Az V. ötéves tervidőszakban 1 lakosra jutó költségvetési kiadás : 1.029.-Ft

A IV. ötéves terv fejlesztési kiadása: 1.000 Ft-ban

- helyi forrás	- felsőbb tám és átvett	-társ m. helyi a.	Együtt
2.104	20.456	11.479	34.039

Egy lakosra jutó fejlesztési kiadás : 2.723.- Ft

Az V. ötéves fejlesztési alap terve: 1.000 Ft-ban

helyi forrás	Felsőbb tám és átvett	Társ m.+helyi a.	Együtt
1.828	-	-	1.828

Egy lakosra jutó tervezett fejlesztési kiadás : 146.- Ft

22./ Szolgáltatások

- a./ Szervezeti : - női fodrász
 - férfi fodrász
 - cipész
 - rádió és televízió javítás

b./ Kézművesi : /27 fő/

- asztalos
- kádár
- férfi szabó
- női szabó /5/
- szikvízkészítő
- vízvezeték szerelő
- kőfaragó
- kőműves /4/
- szobafestő és mázoló /3/
- szekérfuvarozó /6/
- Férfi- és női fodrász
- tűzfafűrészelő /2/

23./ Kereskedelem :

a./ Boltok:

- ABC áruház
- vegyesbolt
- Tej és zöldség- gyümölcs
- Kenyérbolt
- Húsbolt /2/

b./ Vendéglátó egységek: 3/

- Presszó /2/
- Italbolt

- c./ A Vegyesbolt kivételével minden kereskedelmi és vendéglátó egységben beszélik a nemzetiségi nyelvet, 80 % délszláv, 20 % német.

24./ Egészségügy:

a./ Orvosi rendelő :

orvos - német nyelvet beszéli
írnok
betegápoló

b./ Egészségház :

védőnő : - délszláv nyelvet beszéli

c./ Gyógyszertár:

vezető
asszisztens
kisegítő: - délszláv nyelvet beszéli

Mind a három intézményben a dolgozók rendelkeznek az előírt szakképesítéssel.

25./ Öregek napközi- otthona nincs !

26./ A falu kommunális ellátottsága:

- viz: 14,4 km 1960 - 1966-ig
 - ut : 7,5 km 1960 - 1976-ig
 -járda: 27 km 1960 - 1970-ig
 -palackos gáz: 582 db.

27./ Lakások száma : 895 db, ebből magán tul.: 876, állami tul:19

28./ Lakóházak birtoklása nemzetiség szerint : németek: 9 %,
 délszláv : 17, magyar: 74 %.

Lakóházak besorolása szobák és nemzetiség szerint

nemzetiség	1 szo- bás	2 szo- bás	3 szo- bás	4 v.több szo- bás	össz.
német	16	38	19	6	79
délszláv	55	63	24	10	152
magyar	236	359	44	23	662
egyéb	2	-	-	-	2

A lakások felszereltsége: komfortos : 27 %,félkf.: 20 %
 komfort nélküli : 53 %

A lakások felszereltsége nemzetiségenként :

megnevezés:	német	délszláv	szlovák	magyar	egyéb
komfortos	12	43	-	187	-
félkomfortos	10	49	-	116	-
komf.nélküli	57	60	-	359	2
Összesen:	79	152	-	662	2

29./ Tartós közszükségleti cikkek a faluban: rádió: 655, TV: 560,
 motorkerékpár: 180, autó: 134.

30./ A nemzetiségi falu társadalmi, politikai arculata:

A./ A tanács vagy a VB. évente tárgyalja a nemzetiség hely-
 zetét

B./ Évente nemzetiségi napot tartunk

C./ Falugyűléseken általában községfejlesztési és kereskedelmi ellátás témakörében vetnek fel kérdéseket: pl:

- utépités
- járda-felújítás
- vízhálózat bővítés
- köztisztasági ügyek
- áruhiányok
- alkatrész hiányok
- kenyér minősége
- stb.

D./ A falu vállalta a 34.000 m² park gondozását társadalmi munkában.

- Önkéntesen járult hozzá a gyógyszerter, jelenleg az orvosi rendelő építéséhez anyagilag /háztartásonként : 100-200 Ft/
- Járdaépítésnél a tanács adta az anyagot a munkaerőt a lakosság
- Vízműépítésnél szintén
- utépitésnél - közműfejlesztési hozzájárulás bevezetése előtt
- minden lakos 1 munkanapot dolgozott.

31./ A nemzetiségi nyelv használata: /1970-től napjainkig./

A./ ünnepek alkalmával: évente 2-3 szor ének, szavalat, tánc.

B./ gyűléseken: /falú, tsz. közgy./: évente 1 alkalommal: ének, szavalat, tánc

C./ Tanácsüléseken: -

D./ Névadókon: 1-szer

E./ Anyáknapján, nőnapon : kult.műsorokban ének, szavalat, tánc.

32./ Krónikát vezetnek e a faluról : nem

33./ A községi tanácsban 10 fő nemzetiségi, ez 33 %

34./ VB-ban 4 fő nemzetiségi, ez 44 %

A vb. elnök nemzetiségi e : nem

a vb. titkár nemzetiségi e : igen

a tanácsai apparátusban 7 fő nemzetiségi, 4-en beszélnek
a nemzetiségi nyelvet.

A nemzetiség aránya a községi népfrontbizottságokban : 2 fő, 20%

Az MSZMP vezetőségében nemzetiségi arány: 1/fő/ 14 %

A KISZ titkár nemzetiségi e : nem

35./ Milyen épületekben van két vagy több nyelvű felirat:

- MSZMP székház - több nyelvű felirat

- ISZ. székház - " " -

- Vegyesbolt - " " -

- Mozi - két nyelvű felirat

36./ Az országos nemzetiségi szövetségek és a falu kapcsolatát
hogyan ítéli meg. Milyen alkalommal találkoznak a szövetség
képviselőivel, hányszor:

- Dalszláv Szövetséggel a kapcsolat nagyon jó.

Az országos választmányban helyi tag is jelen van.

Évente 2-3-szor kerül sor találkozókra, melyekben főleg
az elkövetkezendő rendezvények megtartása és aktuális
programok tárgyalása szerepel.

A Szövetség lapjának munkatársaival 1978. évben ankétot
tartottunk.

- A Német Szövetséggel az együttműködés 1976. évben kezdett
aktívabbá válni.

Sor került egy német nyelvű nemzetiségi nap tartására.

37./ A község nem vett részt nemzetiségi találkozókban.

30./ A nemzetiségi rokoni kapcsolatok szocialista vagy kapitalista országokkal.

A./ A község délszláv lakosságának sok rokona él Jugoszláviában, a németeké pedig a két Németországban, de főleg az NSZK-ban.

A kiutazások gyakorisága miatt lehetetlen számszakilag kifejezni, főleg mióta községünk a kishatármenti forgalomba is bekapcsolódott.

Gyakoriak ezen kívül a látogatások: Csehszlovákiába, ritkábbak: Bulgáriába, Olaszországba és Romániába.

B./Községünkben ugyancsak rokoni kapcsolatok alapján külföldről - a legtöbb látogató Jugoszláviából és az NSZK-ból érkezik-, de szinte évente érkeznek az USA-ból és Kanadából is.

Számszakilag kifejezni a beérkezést kimutatni nem lehet, mivel a községbe érkezésüket nem itt, hanem a Járási székhelyen kötelesek bejelenteni.

C./Kulturcsoport ezideig nem látogatott sehová.

D./Délszláv Szövetségen keresztül Jugoszláviából szerepelnek ének- tánc és színjátszó együttesek.

A községünknek testvér faluja külföldön nincs.

39./ Óvodák:

- Az óvodák száma : 1, férőhelyek száma: 100
- Egy foglalkozási teremre jutó óvodások száma : 33.
- Van e nemzetiségi óvoda a faluban : nincs
- Mikor alakultak : -

	német	délszláv	szlovák
gyermekcsoportok száma:1975-76/	-	-	-
gyermekek száma: /1975-1976/	-	-	-

A nemzetiségi nyelvet oktató óvónók száma: -

nemzetiség	iskolai végzettség			nyelvismereti szint	
	főiskola	középfok.kép.nél.	anyanyelv	köz.alapf.	
német	-	-	-	-	-
délszláv	-	-	-	-	-
sszlovák	-	-	-	-	-

Az óvoda felszerelése, szemléltető stb. anyanyelvoktatáshoz:

Kisegítő személyzet /daádák/ száma: 3 beszélik e a nemzeti-
ségi nyelvet : -

40./ Iskolák

- osztálytermek száma : 13
- az iskola tanulóinak száma: 305
- egy osztályteremre jutó tanulók száma: 23

A tanulók osztályzata és megoszlása a nemzetiségi nyelvből:

- jeles: 26 fő; - jó: 26 fő; - közepes: 11 fő ;
- elégséges : 5 fő.

A nemzetiségi nyelvet tovább tanuló diákok száma:	T a n é v				
	1971	1972	1973	1974	1975
Gimnázium	2	1	1	-	1

Van e diákokthon : nincs Lakoinak száma: -

Nemzetiségi jellege: -

Milyen az iskola felszerelése, amely elősegíti a nemzetiségi nyelvoktatást : közepes.

Kiktől kaptak felszerelést, mikor, mit Ft- értékben: -

Nemzetiségi könyvek száma az iskolában:

nemzetiség	kötetek száma:	Olvasók száma:	1 főre jutó könyv
német	-	-	-
délszláv	32	25	1,2
szlovák	-	-	-

Kulturház:

Van e kulturháza: van 1964-ben épült, kb. 1.897.000 Ft.

Költségvetése:	1970	1971	1972	1973	1974	1975
/ezer Ft-ban/	76	86	86	100	180	126

Milyen nemzetiségi programokat tartalmaznak az éves munkatervek:

- 1970 Délszláv műsoros nemzetiségi nap
- 1971 Délszláv műsoros nemzetiségi nap
- 1972 Délszláv műsoros nemzetiségi nap
- 1973 Délszláv műsoros nemzetiségi nap
- 1974 Délszláv műsoros nemzetiségi nap
- 1975 Délszláv műsoros nemzetiségi nap
- 1976 Délszláv és német műsoros nemzetiségi napok

Milyen öntevékeny művészeti csoportok működnek: Harmonika, báb

A műsoros esetek látogatottsága: 280 fő

- a szakköröké : 30 fő

Könyvtár : 1971 1972 1973 1974 1975
 - Költségvetései : 15 000 17 000 17 000 17 000 17 000
 - Kötetek száma : 4 639 5 221 5 635 6 261 6 875
 - Az összes kötetből : 35 német; 134 délszláv; - szlovák.

az olvasók száma, fő-a a lakosságból					az egy beiratkozott olvasóra eső kölcshözött kötetek száma				
1971	1972	1973	1974	1975	1971	1972	1973	1974	1975
431	405	368	444	485	9098	12 423	14 943	13 550	11 022
17 %	16 %	14 %	18 %	19 %	21	30	40	30	23

A könyvtárba járó nemzetiségi folyóiratok :

- újságok : 2, neve: Narodne Novice , Neue Zeitung
- Kalendáriumok: 1, neve: Narodne Kalender

A községbe járó napilapok, folyóiratok száma :

- napilapok : 450, hetilapok : 1 200
- havi folyóiratok : 842

ebből :	újság	kalendárium
német	2	-
délszláv	45	60
szlovák	-	-

A felnőtt oktatás formái: dolgozók esti iskolája VII.-VIII.o.

A felnőtt oktatásban résztvevők száma : 38

Felsőszentiván község házasságkötéseinek megoszlása

nemzetiségek szerint

	1971.	1972.	1973.	1974.	1975.	Össze- sen:
Magyar - magyar	14	17	16	19	23	89
Magyar - délszláv	2	1	2	2	2	9
Német - délszláv	1	-	-	-	-	1
Magyar - német	-	-	2	-	1	3
Délszláv - délszláv	-	-	-	1	-	1
Német - német	-	-	-	-	1	1
	17	18	20	22	27	104

H A J Ó S

H E M Z E T I S É C I K Ö Z S É G

A D A T A I

1./ A község neve: Hajós

2./ Közigazgatási területe /hektár/: 11 711 hektár

3./ Ebből: szántó: 3804, rét: 487, szőlő: 516, erdő: 3572, legelő: 1950.

4./ Állandó lakók száma: 5113, férfi: 2481, nő: 2632

5./ A népesség megoszlása:

korcsoport	német		magyar	
	férfi	nő	férfi	nő
0 - 14	325	290	217	194
15 - 39	501	504	334	336
40 - 59	402	439	268	231
60 - X	260	346	174	231

6./ Családok, családtagok :

nemze- tiség	gyermek- telen	1 gy. cs.	2 gy. cs.	3 gy. cs.	össz.	%
német	30	275	213	14	532	41,14

Házasságok:

Tiszta házasság /német-német/ 468

vegyes házasság /magyar-német/ 83

7./ Iskolai végzettség:

nemze- tiség	nem ír, nem o.	6 ált. isk.	8 ált. isk.	közép- isk.	egyetem főisk.
német	74	1428	704	193	53
	3,01 %	53,23 %	23,72 %	7,89 %	2,15 %
magyar	50	891	469	128	36
	3,17 %	56,60 %	29,82 %	8,13 %	2,28 %

8./ 1945 előtt a németek 95 %-a dolgozott a mezőgazdaságban,
5 %-a az iparban.

9./ A foglalkoztatás %-os aránya napjainkban :

megnevezés	német	magyar	összesen
ipar	278	186	464
	23,6 %	17,42 %	14,43 %
Tsz vagy All.Gazd.	1151	768	1919
	72,94 %	72 %	72,13 %
egyéb népgazd. ág.	168	112	280
	3,40 %	10,58 %	13,44 %
Összesen:	1597	1066	2663

10./ Szakképzettség aránya az iparban :

nemze- tiség	szak- munkás	betanított munkás	segéd- munkás
német	127	120	31
	45,67 %	43,16 %	11,15 %
magyar	85	80	21
	45,69 %	44,15 %	10,16 %

11./ Szakképzettség aránya a mezőgazdaságban :

nemze- tiség	szak- munkás	betanított munkás	segéd- munkás
német	22 %	18 %	60 %
magyar	21 %	22 %	57 %

12./ Ipartelepek száma ? : 4, dolgozóinak száma : 464.

13./ Hány Tsz van a faluban ? : 1, 4022 hektáron dolgozik.

14./ Tsz létszám: 414, fizikai dolgozó: 351, szellemi: 63.

Szaktmunkás : 38, betanított munkás : 64, segédmunkás: 260.

15./ Egy főre eső évi jövedelem :

1971	1972	1973	1974	1975
25 070	24 526	26 265	27 828	28 575

16./ Tszben dolgozó brigádok száma : 14, ebből szocialista:12.

17./ A Tsz vezetőség nemzetiségi megoszlása : 60 %, 8 fő beszéli a nemzetiségi nyelvet.

18./ Lakások száma : 1317, ebből magántulajdon: 1260, állami tulajdon : 57.

19./ A lakóházak birtoklása nemzetiség szerint : német 60 %, magyar : 40 %.

20./ Lakóházak besorolása szobák és nemzetiség szerint :

nemzetiség	1 szoba	2 szoba	3 szoba	4 szoba
német	106	377	214	59
	14,25%	47,88%	28,57%	7,4 %
magyar	71	251	142	40

21./ A lakások felszereltsége: komfortos: 50 %, félkomfortos: 30, komfort nélküli: 20 %.

22./ A lakások felszereltsége nemzetiségenként :

megnevezés	német %	magyar %
komfortos	50	50
félkomfortos	30	30
komfort nélküli	20	20

23./ Tartós közszükségleti cikkek a faluban ? : rádió: 980,
TV : 1015, motorkerékpár : 242, autó: 316.

24./ Községi tanácsban hány fő nemzetiségi ? : 32.

VB-ben nemzetiségi arány: 33 %

A Tanács apparátusában 10 fő nemzetiségi, mind beszéli
a nemzetiségi nyelvet.

25./ Óvodák

Óvodák száma : 1, férőhelyek száma: 125. Egy foglalkozá-
si teremre jutó óvólasok száma : 25.

1959 óta folyik nemzetiségi nyelvoktatás az óvodában.

Gyermeccsoportok száma : 4 /német gyermekek száma: 120.

Óvónők száma: 2, nyelvismereti szintjük : közepes.

Kisegítő személyzet: 5, mint beszéli a nemzetiségi nyel-
vet.

26./ Iskolák

Osztályteremek száma : 16, tanulók száma : 469, egy osz-
tályteremre jutó tanulók száma : 29.

Tanulók osztályzata nemzetiségi nyelvből : jeles : 113,
jó: 63, közepes : 43, elégséges : 23 fő /1975-76 os tan-
évben/

Nemzetiségi könyvek száma az iskolában : 314, olvasók
száma : 145, egy főre jutó könyv : 12.

27./ Kultúrház

1963 óta van a faluban.

Költségvetése :

1971	1972	1973	1974	1975
270 000	290 000	320 000	400 000	500 000

23./ Könyvtár

Kötetek száma : 10 643, ebből német : 587.

Olvasók száma :

1972	1973	1974	1975
716	802	774	759
14,3 %	16,4 %	15,48 %	15 %

Költségvetése:

1971	1972	1973	1974	1975
10 000	10 000	20 000	25 000	30 000

A könyvtárba járó nemzetiségi folyóiratok száma : 2.

H A R T A

N E M Z E T I S É G I K Ö Z S É G

A D A T A I

- 1./ A község neve : Harta
- 2./ Közigazgatási területe /hektárban/ : 12 503 hektár.
- 3./ Ebből : szántó: 7228, kert: 88, rét: 60, gyümölcsös: 292, szőlő : 378, erdő : 225, legelő: 3171, stb.
- 4./ Állandó lakók száma: /1976.aug./ 4583, ebből férfi: 1701, nő: 1790.
- 5./ A népesség megoszlása nem, kor és nemzetiség szerint :

korcsoport	n e m e t	
	férfi	nő
0 - 14	68	63
15 - 39	255	239
40 - 59	241	266
60 - X	213	281
Összesen:	777	849

- 6./ Családok, családtagok :

nemzetiség	családok gy.nélkül	1 gy. cs.	2 gy. cs.	3 gy. cs.	4 gy. cs.	Összesen
német	-	252	585	162	45	1044

- 7./ Iskolai végzettség:

nemzetiség	nem ír nem olv.	6 elemi	8 ált.	közép-isk.	egyetem, főisk.
német	-	659	498	156	28

- 8./ 1945 előtt a nemzetiségek hány százaléka foglalkozott a mezőgazdaságban ? :
- német : 80 %.

9./ 1945 előtt a nemzetiségek hány %-a dolgozott az iparban:

német : 20 %. /Ebből 18 % a hajóvontatásnál, mert a
községben hajóállomás is volt./

10./ A foglalkoztatás %-a hogyan alakul ma ?

megnevezés	német
ipar	30 %
Tsz vagy áll.gazd.	65 %
egyéb népgazd. ég.ban	5 %

11./ Szakképzettség az iparban ? ;

nemze- tiség	szak- munkás	betanított munkás	segéd - munkás	Összesen
német	126	38	8	170

12./ Szakképzettség a mezőgazdaságban ?:

nemze- tiség	szak- munkás	betanított munkás	segéd- munkás	egyéb	Összesen
német	201	324	64	32	589

13./ Ipartelepek száma a faluban ? :

Allami ipar : 1

Szövetkezeti : 2

14./ 1945 előtt a mezőgazdasági cselédek %-os aránya:

németeknél : 10 %.

15./ Hány Tsz van most a faluban ? : 2 /Lenin, Erdei Ferenc/.

16./ A Tsz-ben dolgozó brigádok száma : 20, ebből 10 szoci-
alista brigád.

17./ A Tsz vezetőség nemzetiségi megoszlása :

Az Erdei Ferenc Tsz vezetősége : 21 fő, ebből 7 nemzetiségi. Az Ellenőrző Bizottság : 9 fő, 2 nemzetiségi. Nőbizottság: 21, 7 nemzetiségi. Döntőbizottság: 4, 1 nemzetiségi.

Különböző bizottságok tagjai: szocialis 10 fő /4 nemzetiségi/, Tűzvédelmi : 8 fő /6 nemzetiségi/. Munkavédelmi : 5 fő /3 nemzetiségi/, háztáji : 5 fő /3 fő nemzetiségi/.

Kulturális bizottság : 5 fő /3 nemzetiségi/. Versenybizottság: 5 fő /2 nemzetiségi/. Oktatási bizottság : 4 /2 nemzetiségi/. Szerkesztő bizottság: /Hartai Híradó/ 3 fő /2 nemzetiségi/.

18./ Lakóházak besorolása szobák és nemzetiség szerint :

nemzetiségi	1	2	3
	szoba	szoba	szoba
német	93	264	617

19. A lakások felszereltsége nemzetiségenként :

megnevezés : német

komfortos	400	/30 %/
félkomfortos	667	/50 %/
komf.nélküli	<u>267</u>	/20 %/
Összesen:	1334	

19./ Tartós közszükségleti cikkek a faluban : /1976.aug./
rádió: 931, TV: 980, autó: 362.

20./ A Tanács, Hazafias Népfront mikor hányszor tárgyalta a nemzetiségek helyzetét ? : 2 alkalommal /1972,1974-ben/.

21./ A nemzetiségi nyelv használata

falugyűlésen 1974. november 12-én az NDK delegációja látogatott el a faluba.

Felkérésre németül temetnek. /Ez 5 évre visszamenőleg csak egy alkalommal fordult elő.

22./ Krónikát magyar nyelven vezetnek a faluról.

23./ A községi Tanácsban 25 fő nemzetiségi, ez 50 %.

A VB.-nek 4 tagja nemzetiségi, ez 44 %. A VB. elnök nemzetiségi, a Tanács apparátusában 5 fő /40 %/ nemzetiségi és mindnyájan beszélnek a nemzetiség nyelvét.

A Népfront Bizottságban 50 %, az MSZMP vezetőségében 10 % a nemzetiségi arány. A KISZ titkár nemzetiségi, beszél a nyelvet.

24./ Minden középületen /17/ két nyelvű felirat van.

25./ Az Országos nemzetiségi szövetséggel a falu kapcsolata hiányos. A kapcsolatok kiépítésén most fáradozik a tanácselnök. /1977. október 1-2-én kapott tájékoztatás alapján a kapcsolat kiépítés megtörtént, a községi tanácselnök a falu nemzetiségeinek helyzetéről tartott tájékoztatót.

26./ A falu 3 nemzetiségi találkozón vett részt.

27./ A falu rokoni kapcsolata szocialista és kapitalista országokkal meg van. Évente 100 fő utazik az NDK-ba és az NSZK-ba, valamint 150 fő látogat Ausztriából, NDK-ból és az NSZK-ból Hartára.

1968 óta az NDK-ban lévő Teucsental Várossal tart kapcsolatot a falu évente 40-50 gyerek csereüdültetését vállalják.

23./ Óvodák : Az óvodák száma : 3, férőhelyek száma : 141.

Egy foglalkozási terepre jutó óvodások száma : 13-34.

A faluban nemzetiségi óvoda is működik 1973-74 óta.

A német nyelvű óvónőket a községi Tanács taníttatta Sopronban.

Az óvónőket 6 kisegítő személyzet segíti, akik közül 3-an beszélnek a nemzetiségi nyelvet.

24./ Általános iskola : osztályteremek száma : 18.

Iskolai tanulók száma : 439. Egy osztályteremre jutó tanuló száma : 24.

A német nyelvű /Frankel Leó/ gimnáziumban 1973-ban : 4, 1974-ben: 2, 1975-ben : 1 diák tanult tovább.

25./ Nemzetiségi könyvek száma az iskolában : 130 kötet.

A községi könyvtárban 12 228 kötet van, ebből 157 nemzetiségi. A könyvtárba járó nemzetiségi folyóiratok száma: 3 /Neu Zeitung, Die ABC Zeitung/. Az olvasók száma, %-a a lakossághoz: 1971-ben: 12,9 %, 1972-ben :13,2 %, 73-ban : 13,6 %, 74-ben: 13,3 % és 75-ben: 14,8 %.

Az egy beiratkozott olvasóra eső kölcsönzött kötetek száma: 1971-ben 3,3, 72-ben 3,5, 73-ban 4,3, 1974-ben 4,9 és 1975-ben 4,9 könyv.

26./ Kulturház : 1953 óta működik a faluban, 1970-ben 600 000 Ft-ból újították fel.

Váltségvetése :

1971- ben 186 000, 1972-ben 157 000, 1973-ban 145 000, 1974-ben 145 000 és 1975-ben 186 000.-

KUNBAJA
NEMZETISÉGI KÖZSÉG
ADATAI

- 1./ Község neve : Kunbaja
- 2./ Közigazgatási területe : hektárban/ 3370.
- 3./ Ebből : szántó : 1793, rét: 22, szőlő : 756, erdő: 64, legelő : 156, gyümölcsös : 127.
- 4./ Állandó lakók száma : 2300, férfi : 1190, nő: 1150.
- 5./ A népesség megoszlása : nem, kor és nemzetiség szerint:

korcsoport	német		magyar	
	férfi	nő	férfi	nő
0 - 14	20	13	250	230
15 - 39	30	30	290	250
40 - 59	60	57	350	320
60 - X	30	60	110	150
Összesen:	190	160	1000	950

- 6./ Családok, családtagok :

nemzeti- ség	1 gy. cs.	2 gy. cs.	3 gy. cs.	4, vagy több gy. cs.	össze- sen
német	12	20	4	7	43
magyar	61	119	194	242	616

Házasság : német - német : 20, vegyes : 15

- 7./ Iskolai végzettség :

nemzeti- ség	nem ir- nez olv.	6 elemi	8 ált.	közép. isk.	egyet főisk.	szakm. isk.
német	24	95	125	20	8	45
magyar	59	315	690	78	32	296

8./ A foglalkoztatás aránya napjainkban :

megnevezés	német	magyar	
ipar	6 %	21 %	27
Tsz.All. Gazd.	9	52	61
egyéb nép- gazd.ság	3	9	12
Összesen:	18	82	100 %

9./ Szakképzettség aránya az iparban :

nemzetiség	szak- munkás	betanított munkás	segéd munkás	összes
német	6	3	2	16 %
magyar	26	40	18	84 %

10./ Szakképzettség aránya a mezőgazdaságban :

német	9	4	13	26 %
magyar	21	12	41	74 %

11./ Ipartelepek száma a faluban ? : 1, dolgozóinak száma: 120.

12./ Hány Tsz van a faluban ? : 1 /Báke Csillaga/, 1512 hektáron gazdálkodik.

Tsz létszám : 295 fő, fizikai dolgozó : 157, szellemi: 26, nyugdíjas és járulékos : 112.

Szaktmunkás : 57, betanított munkás: 2, segédmunkás : 96.

13./ Egy főre eső évi jövedelem :

1971	1972	1973	1974	1975
22 713	23 726	23 632	23 184	32 172

14./ A Tsz-ben dolgozó brigádok száma : 6 /ebből szocialista :5/

15./ A Tsz vezetőség nemzetiségi megoszlása : 22 %, 2 fő beszéli a nyelvet.

16./ Lakások száma : 651, ebből magántulajdon : 82 % állami tulajdon : 18 %.

17./ Lakások birtoklása nemzetiség szerint : német : 25 %, magyar : 75 % .

18./ Lakóházak besorolása szobák és nemzetiség szerint

nemzetiség	1 szoba	2 szoba	3 szoba
német	13	64	16
magyar	133	297	115

19./ Lakások felszereltsége ? : komfortos : 15 %, félkomfortos: 79 %, komfort nélküli : 6 %.

20./ A lakások felszereltsége nemzetiség szerint :

megnevezés	német	magyar
komfortos	3 %	12 %
fél komfortos	20	59
komfort nélk.	2	4
Összesen:	25 %	75 %

21./ Tartós közszükségleti cikkek a faluban ? : rádió : 490, TV: 550.

22./ Községi Tanácsban a nemzetiségi arány : 18 %

A Tanács apparátusában 1 fő nemzetiségi, 1 beszéli a nyelvet.

23./ Óvodák.

Az óvodák száma : 2, férőhelyek száma : 200, egy foglalkozási teremre jutó óvodások száma : 50.

Nemzetiségi óvoda : nincs.

Kisegítő személyzet : 5, 2 beszél a nemzetiségi nyelvet.

24. Iskolák :

Osztálytermek száma : 9, tanuló: 274, egy osztályteremre: 30 tanuló jut.

Az iskolai könyvtárnak nemzetiségi kötetek száma : 70.

25./ Kultúrház : 1959 óta működik.

A nemzetiségi program iránt nincs érdeklődés, a Kultúrház munkaterve ezért nem is tartalmaz nemzetiségi programot.

26./ Könyvtár.

Kötetek száma : 480, ebből 65 német

Olvasók száma :

1971	1972	1973	1974	1975
338	352	389	324	384

HEMESNADUDVAR

NEMZETISÉGI KÖZSEG

ADATAI

- 1./ Község neve: Nemesnádudvar
- 2./ Közigazgatási területe /hektárban/: 6675 hektár.
- 3./ Ebből: szántó: 4046, rét: 293, szőlő: 462, erdő: 436, legelő: 729, stb. 709 hektár.
- 4./ Állandó lakók száma: 2517, ebből férfi: 1213, nő: 1304.
- 5./ Népesség megoszlása nem, kor és nemzetiség szerint :

korcsoport	német		magyar		összesen	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
0 - 14	197	170	121	117	318	289
15 - 39	276	269	179	170	455	439
40 - 59	165	208	125	134	290	342
60 - X	86	142	64	92	150	234
Összesen:	724	791	489	513	1213	1304

- 6./ Családok, családtagok :

nemze- tiség	cs.szám gy.nélkül	1 gy. cs.	2 gy. cs.	3 gy. cs.	4 gy. cs.	Összesen
német	109	104	139	48	22	422
magyar	74	82	108	39	21	324
Összesen:	183	186	247	87	43	746

- 7./ Iskolai végzettség:

nemze- tiség	nem, ír, nem olv.	6 ált. isk.	8 ált. isk.	közép- isk.	egyet- főisk.	szakm. isk.
német	28	195	366	108	11	438
magyar	23	36	242	84	35	344
Összesen:	51	231	608	192	46	782

- 8./ 1945 előtt a nemzetiségek hány %-a foglalkozott a mező-
gazdaságban? : német ; 98, magyar : 97.

9./ 1945 előtt a nemzetiségek hány %-a dolgozott az iparban? : német: 2, magyar: 3.

10./ A foglalkoztatás alakulása most ? :

megnevezés	német	magyar	összesen
ipar	7,2	5,6	12,3
Tsz, Ag.	47,3	29	76,3
egyéb népg. ág.	7	3,9	10,9
Összesen:	61,5	33,5	100 %

11./ Szakképzettség aránya az iparban ? :

nemzetiség	szakmunkás	betanított munkás	segéd munkás	szellemi egyéb	Összes
német	7,5 %	43,6 %	-	4,6 %	60,7
magyar	6,8 %	30,2 %	-	2,3 %	39,3

Összdolgozók száma : 76, ebből fizikai : 71, szellemi : 3, egyéb 2.

12./ Szakképzettség aránya a mezőgazdaságban ? :

nemzetiség	szakmunkás	betanított munkás	segéd munkás	szellemi egyéb	Összes
német	39,4	12,9	8,7	-	61
magyar	29,5	5,7	3,8	-	39

Össz. mezőgazdasági dolgozó : 1026 fő.

Ebből AG dolgozó: 652, Tsz dolgozó: 294, egyéb: 80.

Fizikai dolgozó : 953, szellemi : 68.

13./ Ipartelepek száma a falban ? : 1, dolgozóinak száma: 76.

Az ipartelep szövetkezeti kezelésben van.

14./ 1945 előtt a mezőgazdasági cselédek %-os aránya:

németek : 10, magyarok : 15.

15./ Hány Tsz volt a faluban ? : 5 /Kossuth, Bem, Petőfi, Arany, Uj tavasz/.

16./ Hány Tsz van most a faluban ? : 1 /Kossuth/ 3052 khon gazdálkodik.

17./ Tsz létszám: 538 fő, fizikai dolgozó: 266, szellemi : 28.

Szakmunkás: 143, betanított munkás : 64, segédmunkás: 54.

18./ Egy főre eső évi jövedelem:

1971	1972	1973	1974	1975
29 000 Ft	30 523 Ft	32 012 Ft	32 956 Ft	34 231 Ft

19./ A Tsz vezetőség nemzetiségi megoszlása : 50 %,

a nemzetiségi nyelvet beszélő : 14 fő.

A vezetőség iskolai végzettsége: egyetem főiskola: 9 fő, középiskola: 17, ált. iskola : 2 fő.

20./ A Tanács költségvetése : III. Ötéves tervben 14 258 000,

IV. Ötéves tervben : 18 372 000, az V. Ötéves tervben 16 169 000 Ft.

Egy lakosra jutó költségvetési és fejlesztési kiadás:

1 240 Ft.

21./ A lakások száma : 809, ebből magántulajdon : 760, állami tulajdon : 49.

22./ A lakóházak birtoklása nemzetiség szerint : német : 60 %

23./ A lakóházak besorolása szobák és nemzetiség szerint :

nemze- tiség	1 szobás	2 szobás	3 szobás	4 vagy több	összesen	%
német	203	276	36	7	522	65,14
magyar	113	135	29	5	282	34,86
Összesen:	321	411	65	12	809	100 %

24./ A lakások felszereltsége: komfortos : 40 %, félkomfortos: 30 %, komfort nélküli : 30 %.

megnevezés	német	magyar	összesen
komfortos	25 %	12 %	40 %
félkomfortos	10 %	18 %	30 %
komfort nélk.	20 %	10 %	30 %
Összesen:	60 %	40 %	100 %

25./ Tartós közszükségleti cikkek a faluban ?:

rádó: 573, TV: 459, motorkerékpár : 80, autó: 149.

26./ A Tanács, Hazafias Napfront 1969-ben részletesen tárgyalta a nemzetiségi kérdést.

27./ Oktatásügy: Óvoda: férőhely: 103, beírt gyermekek száma: 113.

Óvónők száma : 5 /1 magyar, 4 német/.

Kisegítő személyzet: 5 /1 magyar és 4 német/.

28./ Iskola : tanulók száma: 257. Tanterem : 13.

Tanárok száma : 11 /9 magyar, 2 német/.

Tanítók száma : 6 /5 magyar, 1 német/

Vezető: 2 /német/

Nemzetiségi könyvek száma az iskolában: német: 354 kötet.

Olvasók száma: 52. Egy főre jutó könyvek száma : 7

29./ Kulturház : 1961 óta van a faluban.

Költségvetése:

1971	1972	1973	1974	1975
101 000	125 000	113 000	107 000	106 000

30./ Könyvtár : Kötetek száma: 5844, ebből német : 412.

Költségvetése:

1971	1972	1973	1974	1975
31 000	23 5000	24 000	24 000	30 000

Az olvasók %-os aránya a lakossághoz viszonyítva:

10,7 %	10,9 %	13,4 %	11,3 %	11,2 %
--------	--------	--------	--------	--------

Egy beiratkozott olvasóra eső kölcsönzött kötetek száma

25 db	16 db	11 db	16 db	21 db
-------	-------	-------	-------	-------

A könyvtárba járó nemzetiségi ujságok száma : 1 /Neue Zeitung/

Folyóiratok, napilapok száma a községben : német: 36.

Kalendárium : 80 db évente

Házasságkötések

Ev	magyar- magyarral	német- némettel	vegyes	összesen
1971	4	7	11	22
1972	7	5	15	27
1973	6	4	10	20
1974	1	7	10	18
1975	5	7	9	21
1976	6	4	9	19
Összesen:	29	34	64	127

A TIT Bács-Kiskun megyei szervezetének, Nemzetiségi
Szakosztályának nemzetiségi nyelvü

/német, horvát-szerb, szlovák/

előadásainak témajavaslatát az 1975/76 évadra.

TIT Pécs-Kiskun megyei Nemzetiségi Szakosztályának

német nemzetiségi nyelvű témajavaslatai

- 1/ Hogyan értelmezzük hazánkban a nemzetiségi kérdést ?
- 2/ A párt és az állam külpolitikája, a nemzetiségek „hid” szerepe.
- 3/ A szocialista hazafiság és az internacionalizmus nemzetiségi sajátosságai.
- 4/ A nemzetiségi nyelvű oktatás és közművelés időszaki kérdései.
- 5/ A német nemzetiségi báziskönyvtár és a községi népkönyvtár szerepe anyanyelvünk ápolásában.
- 6/ A megyénkben élő német nemzetiség letelepedésének története.
- 7/ A Magyarországi Németek Demokratikus Szövetségének jelentősége és feladatai.
- 8/ Húsz éves a Magyarországi Németek Demokratikus Szövetsége.
- 9/ Mit mond alkotmányunk a nemzetiségekről ?
- 10/ Mit mondanak a régi nevek ? /földrajzi, dalok, utcák, stb/
- 11/ Irodalmi előadás: „Mely gyökerek” c. gyűjteményből
- 12/ Irodalmi előadás: Bányászmesék Dr. Varga Károly gyűjtéséből.
- 13/ Író - olvasó találkozó. Találkozás egy magyarországi, élő német nemzetiségi írással.
- 14/ A Bajai Tanítóképző Intézet német szakos hallgatóinak irodalmi estje.
- 15/ A pécsi rádió német szekelójának vezetője válaszol. Kerekasztal beszélgetés sok fűves zenével.
- 16/ Találkozás a Neue Zeitung szerkesztőivel.
- 17/ Mit tudunk az NSZK-ról ? /Társadalmi-politikai-földrajzi és történelmi előadás/
- 18/ Milyen új szavakat hozott létre hazánkban a szocializmus ?
- 19/ Hogyan élnek és dolgoznak együtt közösségünkben a magyar, német és bányevác anyanyelvű dolgozók. Közös munka, közös gond közös cél.
- 20/ Mi a véleménye a jelenlegi helyzetről ? /Nemzetiségi szempontból. Kerekasztal beszélgetés.

Német és magyar nyelvű előadók jegyzéke:

- 1/ Rager Antal országgyűlési képviselő, MNDSZ főtitkára.
Budapest, V.Nagymező u.49.
- 2/ Klotz Miklós, a MNDSZ titkára. Bpest.V.Nagymező u.49.
- 3/ Áts Erika a Neu Zeitung szerkesztője, Budapest.V.Nagymező
u.49.
- 4/ Kerner Lőrinc, a pécsi rádió német szekciójának vezetője
Pécs
- 5/ Dr.Szende Béla főiskolai docens Pécs.Tanárképző Főiskola
- 6/ Dr.Zorn Antal, Baja Járási Hivatal
- 7/ Pollák Richárd tanítóképző intézeti tanár Baja
- 8/ Kishegyi Simon, ált.isk.igazgató Nemesnádudvar
- 9/ Röckl József, ált.isk.ig. Csátalja
- 10/ Flock István nyugdíjas tanító Baja.

Megjegyzés:

- A község a fenti előadókat közvetlenül is meghívhatják, de történhet a meghívás Röckl József szekcióvezetőn keresztül is. A fenti előadókon kívül helyi előadók is felkérhetők német ill. magyar nyelvű előadások tartására. A nemzetiségi tematikából vett előadásokat is célszerű a községi közművelődési tervekbe beépíteni. Felhívjuk szíves figyelmüket, hogy a fenti előadások csak ajánlott, javasolt előadások. Ezeken kívül természetesen más témájú előadások is tarthatók.

TIT Bécs-Kisguta megyei Nemzetiügyi Szakosztályának

szlovák nemzetiségi nyelvű témajavaslat

I. Társadalmi - politikai élet kérdései

- 1/ A szocialista világrendszert és Európa békéjét.
- 2/ A KECI és a Varsói Szerződés történelmi jelentősége.
- 3/ Párt és az állam külpolitikai szerepe, nemzetiségeink „hid” szerepe
- 4/ A szocialista hazafiság és internacionalizmus nemzetiségi sajátosságai.

II. Nemzetiségi politika és művelődéspolitikai kérdések

- 1/ A nemzetiségi politika lényege, megvalósulása a környező szocialista államokban és hazánkban.
- 2/ A nemzetiségi oktatás és közművelődés időszaki kérdései.
- 3/ A békéscsabai szlovák nemzetiségi könyvtár /bázis/ jelentősége és szerepe a közművelődésben
- 4/ -

III. A nemzetiségek történetéből:

- 1/ Magyarországon élő szlovákok letelepedésének története.
- 2/ Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetségének jelentősége és feladatai.
- 3/ Mit mondanak a régi anyakönyvek ?

IV. A Magyarországi szlovákok irodalmának tárgyköréből:

- 1/ Békéscsaba szlovák írói, költői.
- 2/ Pést megye szlovák írói, költői.
- 3/ Nórád megye szlovák írói, költői.

V. Ankétok, író - olvasó találkozók

- 1/ Ludovik Noviny szlovák heti lap szerkesztőségének ankétja.
- 2/ A szolnoki rádió szlovák szerkesztőségének ankétja.
- 3/ Kormos Sándor budapesti szlovák költő estje
- 4/ Szlovák írók könyveinek ismertetése.

VI. A nyelvi anyanemzet bemutatása

- 1/ Szlovákia fejlődése az elmúlt 30 évben
- 2/ A Magas Tátra és környéke
- 3/ A szlovákiai nemzeti felkelés jelentősége.

VII. Egészségügyi előadássorozat

- 1/ Családtervezés
- 2/ Korunk betegsége a rák
- 3/ A dohányzás és az alkohol ártalmai

VIII. Állategészségügyi előadássorozat

- 1/ Állatról, emberre terjedő betegségek.
- 2/ A nagyüzemi szarvasmarha állományok mentesítése a fertőző betegségektől
- 3/ A baromfi betegségei és a nagyüzemi baromfitenyésztés

IX. A mezőgazdaság és kemizálás

- 1/ A leggyakrabban használt növényvédőszeres és az alapvető védekezési szabályok
- 2/ A kemizálás ártalmi
- 3/ A kemizálás és termés hozamok

X. Nyelvtanfolyamok szervezése

- 1/ Szlovák nyelvtanfolyam kezdőknek
- 2/ Szlovák nyelvtanfolyam haladóknak

Szlovák és magyar nyelvű előadók

- 1/ Alt Gyula Epest, V. Nagymező u.49.
- 2/ Kormos Sándor Epest, V. Nagymező u.49
- 3/ Hrivnák Mihály Epest, V.Nagymező u.49.
- 4/ Nösz Ilona Dunaegyháza
- 5/ Szabados Antal Dunaegyháza
- 6/ Tóth Gusztávné Dunaegyháza
- 7/ Szabados Sámuelné Dunaegyháza
- 8/ Tóth Imre Dunaegyháza
- 9/ Bakos János Dunaegyháza.

TIT Bécs-Kiskun megyei Nemzetiségi Szekosztálynak Szerbhorvát
nemzetiségű nyelvi témajavasata

I. A társadalmi - politikai élet kérdései

- 1/ A szocialista állam, a munkáshatalom és a párt vezető-
szerepe.
- 2/ A pártopolitikának érvényesítése, a szocialista népi,
nemzeti egység továbbfejlesztése.
- 3/ A szocialista szemlélete, közgondolkodás és erkölcsi fel-
fogás
- 4/ A szocialista hazafiság és internacionalizmus nemzetiségi
vonatkozásai, sajátosságai.
- 5/ A párt és a szocialista állam külpolitikája, nemzetiségei-
nek „hid” szerepe.
- 6/ A szocialista országok közösége, szövetségünk a szocialis-
ta országokkal, elsősorban Szovjetunióval.
- 7/ A KOST és a Varsói Szerződés történelmi jelentősége.

II. A nemzetiségi politika és művelődéspolitikai kérdések

- 1/ A marxizmus - leninizmus nemzetiségi politika lényege, megvalósu-
lása a környező országokban /szocialista/ és hazánkban.
- 2/ A nemzetiségi oktatás és művelődés időszaki kérdései.
- 3/ A nemzetiségi szövetségek és szerepük a népi nemzeti egy-
ség továbbfejlesztésében
- 4/ A nemzetiségi sajtó és rádió szerepe nemzetiségeink kultu-
rális életében.
- 5/ Nemzetiségi báziskönyvtárak a nemzetiségi művelődés
szolgálatában

III. A nemzetiségi történet és ismeret köréből

- 1/ Mit mondanak a régi anyakönyvek ?
- 2/ Magyarok történetéből, különös tekintettel a nemzetiségi
közösségekre
- 3/ A Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetségének meg-
alakulása és 30 éves története.
- 4/ A banyevácok eredete és története.

IV. A bácskai bunyevácok irodalmának tárgyköréből /irodalom/

- 1/ Baja környéki bunyevác - sokác írók, költők.
- 2/ Magyarországi délszlávok irodalmának jelene.
- 3/ Bálint Beszity irodalmi, publicisztikai és pedagógia munkássága.
- 4/ Mijo Mandity irodalmi, publicisztikai és pedagógiai munkássága.
- 5/ Hazafiság a délszláv irodalomban.
- 6/ Ivan C, Kovacsics költészete. T. megair/
- 7/ Bunyevác népszokások és népköltészet.
- 8/ Szláv népek zenéje.

V. Ankétok, író- olvasó találkozók

- 1/ Národne Novine szerkesztőségi ankétja
- 2/ A pécsi rádió szerkesztőségének ankétja
- 3/ Elaszetin István költő önálló estje
- 4/ Dekity Márk költő önálló estje
- 5/ A délszláv népek irodalmának magyar vonatkozásai
- 6/ A magyar irodalom délszláv vonatkozásai
- 7/ A „kétnyelvűség” kétnyelvű beszéd és gondolkodás.

VI. A nyelvi anyanyelvi bemutatása

- 1/ Jugoszlávia népei és köztársaságai
- 2/ Az Adriai tengerpart
- 3/ Montenegro, a hegyek koszorúja
- 4/ A Plitvicai tavak

VII. Egészségügyi előadásorozat

- 1/ A dohányzás ártalmai
- 2/ Alkoholizmus elleni küzdelem
- 3/ A TEC és megelőzése
- 4/ Korunk betegsége - a rák
- 5/ A családtervezésről

VIII. Allategészségügyi előadássorozat

- 1/ Allatról emberre terjedő betegségek
- 2/ A nagyüzemi tartású szarvasmarha állományok mentesítése a fertőző betegségektől.
- 3/ Ragadás száj és körömfájás, megelőzése és a munkahely higiénia
- 4/ A szakosított szarvasmarha tartásnál leggyakrabban előforduló betegségekről.
- 5/ A nagyüzemi sertésitenyésztésnél és hizlalásnál fellépő egészségügyi problémák.
- 6/ A baromfi betegségei és a nagyüzemi baromfitenyésztés.

IX. A mezőgazdaság és kemizálás

- 1/ A leggyakrabban használt növényvédőszeres, és az alapvető védekezési eszközök
- 2/ A kemizálás ártalmái
- 3/ A kemizálás és a termés hozamok.

Szerbhorvát nyelvű előadók jegyzéke:

- 1/ Milánkov Anna könyvtáros Baja, Járási könyvtár
- 2/ Velin István tanár Hercegszántó
- 3/ Dr. Lásztity Byubomir egyetemi docens, Epest. ELTE. Múzeum krt.
- 4/ Urosevity Daniló tud. munkatárs .Epest. Széchenyi könyvtár
- 5/ Mándity Lyubinkó tanár Katymár
- 6/ Sztevanovity Milutin NN. főszerk. Bpest. V. Nagymező u. 49
- 7/ Bilákovity István főszerk. Pécsi rádió nemz. Szerkesztősége
- 8/ Blazsity István tanár, Tótszerdahely
- 9/ Vujicsics D. Sztoján műfordító. Bpest Irodalomtudományi Int.
- 10/ Dékity Márk főelőadó Epest. V. Nagymező u. 49.
- 11/ Vujkity István tanár Katymár
- 12/ Dr. Rusz Márk főorvos Deszk
- 13/ Dr. Pletl László orvos Baja
- 14/ Dr. Fekete Bertalan tanár Katymár

Megjegyzés: A községek a fenti előadókat közvetlenül is meghívhatják. A nemzetiségi tematikából tervezett előadásokat is építsék be a község egységes közművelődési és TIT tervébe.
Fenti előadás címek, csak a javasolt témákat jelentenek. A helyi szükségleteknek és igényeknek megfelelően más témák is programba iktathatók.

I P A R T E L E P E K
A
N E M Z E T I K Ö Z S É G E K B E N

Ipartelepek a nemzetiségi községekben

Sor- szám	A vállalat /szövetkezet/ megnevezése és helye	Tevé- kenység jellege	1975. évi		Kate- gória
			term. ért. mill.Ft.	lét- szám fő	
1	<u>Bácsalmás</u>				
	A l l a m i i p a r				
	14. <u>Gépipar</u>				
	KERIPAR 1.sz. Berendezés Gyár Bácsalmási Üzemegy- sége	termelő	30,0	117	B
	14. <u>Könnnyűipar</u>				
	Finomposztó Vállalat Bácsalmási Telepe	termelő	-	370	B
	Szegedi Ruhagyár Bács- almási Gyára	termelő	165,6	570	C
	19. <u>Élelmiszeripar</u>				
	Ekm. Gabonafelvásárló és Feldolgozó Vállalat Bács- almási Malomüzem	termelő	6,7	117	C
	- takarmánykeverő	termelő	23,7	20	C
	Középmagyarországi Pince- gazdaság Bácsalmási Üzeme	termelő	-	15	C
2	<u>Bácsbokod</u>				
	A l l a m i i p a r				
	19. <u>Élelmiszeripar</u>				
	Csongrád- megyei Tejipari Vállalat Bácsbokodi Üzeme	termelő	157,6	153	B
	Ekm. Gabonafelvásárló és Feldolgozó Vállalat Bács- bokodi Keverőüzeme	termelő	112,7	81	B
	S z ö v e t k e z e t i i p a r				
	18. <u>Egyéb ipar</u>				
	Vegyes - és Építőipari Szövetkezet	termelő szolg.	13,3	115	B

Sor- szám	A vállalat /szövetkezet/ megnevezése és helye	Tevé- kenység jellege	1975.évi		Kate- gória
			term. ért. mill.Ft.	ét- szám fő	
3.	<u>Csátalja</u> A l l a m i i p a r				
	14. <u>Gépipar</u> Ganz Villamossági Művek Készülék Gyára Csátaljai Telepe	termelő	6,0	79	B
	17. <u>Élelmiszer</u> Középmagyarországi Pince- gazdaság	termelő	-	19	C
	Bkm. Gabonafelvásárló és Feldolgozó Vállalat Csát- aljai Keverő Üzeme	termelő	75,3	52	C
4.	<u>Császártöltés</u> S z ö v e t k e z e t i i p a r				
	18. <u>Egyéb ipar</u> Császártöltési Vegyes és Építő ISZ.	termelő szolg.	21,5	195	B B
5.	<u>Dunaegyháza</u> A l l a m i i p a r				
	17. <u>Könnyű ipar</u> Lőrinci Vattagyár Duna- egyházi Telepe	termelő	40,0	35	C
6.	<u>Dusnok</u> S z ö v e t k e z e t i i p a r				
	17. <u>Könnyű ipar</u> "Szikra" Első Újpesti Műbutorasztalos ISZ. Telepe	termelő	-	49	C
7.	<u>Gara</u> A l l a m i i p a r				
	17. <u>Könnyű ipar</u> FEKON Garai Külső Üzeme	termelő	36,7	209	C

Sor- szám	A vállalat /szövetkezet/ megnevezése és helye	Tevé- kenység jellege	1975.évi		Ka- te- gória
			term. ért. mill.Ft.	létsz. fő	
8.	<u>Hajós</u> A l l a m i i p a r 19. <u>Élelmiszer</u> Kalocsa- és Vidéke Sütő- ipari Vállalat Hajósi Tészteüzeme	termelő	16,1	88	C
9.	<u>Harta</u> A l l a m i i p a r 19. <u>Élelmiszer</u> Kalocsa- és Vidéke Sütő- ipari Vállalat Hartai Sütőüzeme	termelő	12,1	78	C
10.	<u>Hercegszántó</u> A l l a m i i p a r 17. <u>Könnnyü ipar</u> Finomposztó Vállalat Hercegszántói Telepe	termelő	-	92	D
11.	<u>Katymár</u> A l l a m i i p a r 14. <u>Gépipar</u> Irodagéptechnika Vállalat Kirendeltsége Katymár S z ö v e t k e z e t i i p a r 17. <u>Könnnyü ipar</u> Uj Élet Ruházati Szövet- kezet Katymári Üzeme	termelő	10,0	38	D
12.	<u>Kunbaja</u> S z ö v e t k e z e t i i p a r 18. <u>Egyéb ipar</u> Kunbajai Építő ISZ - faipari részleg - konfekció részleg	termelő termelő termelő	22,1 5,1 8,9	119 35 65	C C C

Sor- szám	A vállalat /szövetkezet/ megnevezése és helye	Tevé- keny- ség jellege	1975. évi		Kata- gória
			term. ért. mill. Ft	létsz. fő	
13.	<u>Nemesnádudvar</u> S z ö v e t k e z e t i i p a r 17. Könnyű ipar Bajai Lakberendező és Építő ISZ. Faipari Részlege	termelő	20,0	75	C
14.	<u>Miske</u> A l l a m i i p a r 19. Élelmiszeripar Kalocsai Paprika és Kon- zervipari Vállalat Telepe	termelő	72,7	156	C
15.	<u>Vaskut</u> A l l a m i i p a r 14. Gépipar Ganz Villamossági Művel Készülék Gyára Vaskuti Telepe S z ö v e t k e z e t i i p a r 18. Egyéb ipar Vaskuti Vegyes Építőipari Szövetkezet	termelő	22,0	65	D
		termelő	12,0	103	C

Sor- szám	Mozőgazdasági Tsz-ek és szakszövetkezetek mellék- üzemegai, ipari tevékenységek	Tevé- kenység jellege	1975.évi		Kate- gória
			term. ért. mill.Ft	létsz. fő	
1.	<u>Bácsbokod</u> Bácsbokodi Aranykalász Mg Tsz - gépjavitó mőhely	termelő	43,0	236	C
2.	<u>Bétya</u> Piros Paprika Mg Tsz - lédalüzem	termelő	-	30	C
3.	<u>Császártöltés</u> Kossuth Mg Tsz - textil konfekció üzem - gépmőhely	termelő termelő	3,0 1,5	84 44	C C
4.	<u>Csávoly</u> Egyesülés Mg Tsz - vágóhid - szeszőőzde	termelő termelő	- -	14 4	C C
5.	<u>Felsőszentiván</u> Vörös Október Mg Tsz - sütőüzem	termelő	-	4	C
6.	<u>Harta</u> Erdei Ferenc Mg Tsz - tésztaüzem - tésztaüzem - húszem - kiverő üzem	termelő termelő termelő termelő	11,0 12,0 - -	97 99 20 99	B B C C
7.	<u>Vaskút</u> Bácska Mg Tsz - vágóhid - tejüzem - tej- hűtőgép- szerviz	termelő termelő szol_gél- tató	- - -	120 3 -	B B B

Sor- szám	Fogyasztási szervezetek ipari tevékenységet végző egységei:	Tové- kenység jellege	1975 évi		Kete- gória
			term. ért. mill. Ft.	létsz. fő	
1.	<u>Bácsalmás</u> AF. SZ - husüzem	termelő	-	14	C
2.	<u>Bácsbokod</u> Bácsbokod és Vidéke AF. SZ - husüzem	termelő	12,03	16	C

B i r á l a t

Sárközi László: A Bács-Kiskun megyei nemzetiségiak mai helyzete
című bölcsészdoktori értekezéséről

A dolgozat készítője nagyon bonyolult kérdés vizsgálatára vállalkozott. Témaválasztása szerencsés. A feldolgozott kérdés mind politikai, mind pedig a nacionalizmus elleni ideológiai harc vivása szempontjából időszerű. Aktualitását nemcsak hazai, hanem nemzetközi vetülete is adja. Mivel a nemzetiségi politika helyes megoldása nálunk nem lebecsülendő lehetőséget teremt a környező országokkal való kapcsolat továbbépítésére akár gazdasági, politikai vagy kulturális területen kerül sor ilyen kapcsolatfelvételre, pártunk és kormányunk nem kis jelentőséget tulajdonít annak, hogy ismerje a hazánkban élő nemzetiségiak helyzetét, hangulatát és ezen ismeretek birtokában továbbléphessen az internacionalizmus szellemében fogant nemzetiségi politika megvalósításában. A hazánkban élő nemzetiségiak ugyanis "hidat" képeznek a szomszéd népekhez és hozzájárulnak a velük való kapcsolatok elmélyítéséhez. Ehhez nyújt segítséget a munka.

A fentiek miatt tartom figyelemre méltónak Sárközi László munkáját még akkor is, ha az csupán egy megyére /igaz a legnagyobb számú nemzetiséggel rendelkezőre/ terjed ki és ha csupán a tények feltárását és leírását tűzte is ki célul. Sárközi László azt vizsgálta, hogy hányan vannak a nemzetiségiak Bács-Kiskun megyében, milyen nemzetiségekhez tartoznak. Milyen munkaterületen dolgoznak, hogyan élnek. Figyelme kiterjed arra is, milyen a nemzetiségi területek kulturális és kommunális ellátottsága, iskolázottsága. Ezeket írta meg nagy szorgalmat és precizitást igénylő munkával.

A munka legnagyobb érdeme, hogy kimutatja, adatszerűen bizonyítja be, hogy Bács-Kiskun megyében a nemzetiségiak nagy általánosságban a magyar lakossághoz hasonló körülmények között élnek. Az átlagtól pozitív értelemben való eltérésekre is utal és kimutatja /például a 69. lapon/, hogy a mezőgazdasági szövetkezetekben a nemzetiségi területen hamarabb szűnt meg a mérleghiány mint a többiekben, vagy azt emeli ki /a 70. lapon/,

hogy mind az életszínvonal, mind a kulturális és kommunális ellátottságuk magasabb a megyei átlagnál. Utal arra is, hogy a megyében új típusú nemzetiségi iskolával kísérleteznek /76. lap/, hogy új nemzetiségi kulturház épült Garán /117. lap/ stb. Nem mulasztja el a negatív jelenségekre utalást sem. A könyvtárak könyvellátása csak az utóbbi egy-két évben javult, de kárántsem megfelelően és egyenletesen valamennyi nemzetiségre vonatkozóan /90. lap/ A tanári továbbképzés a nemzetiségi tanároknél is dűcűg. /86. lap/ stb.

A három fejezetre tagolt /jegyzetekkel együtt 148 oldalas/ plusz 55 oldal függelék/ dolgozatnak minű a felűpitűse, mind a feldolgozása, ami az adatszerűsűget illeti, imponálűan sikerűlt. A szakirodalom feldolgozása jű. A kűrdűsnek átfogűbb űsszefűgűgűsekbe állitása csak rűszben sikerűlt, de ez nem csűkkenti a munka jelentűsűgűt, mivel ilyen természetű feldolgozaskűnt eredetinek szűmit. Kűlűnűsen hasznos lesz a tovűbbi kutatóst vűgűzűk szűmára a függelűkben szereplű adatkűzlűs.

Mindezek alapján Sűrkűzi Lűszlű dolgozatát summa cum laude minűsitűssel javaslom elfogadni.

Szeged, 1977. november 18.

Ördűgh Pűroska
/Dr. űrdűgh Pűroska/
egyetemi docens